

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
AVALIKU ÕIGUSE INSTITUUT
Rahvusvahelise ja Euroopa õiguse õppetool

Susanna Jurs

**RAHVUSVAHELISE KOHTU NÕUANDVAD ARVAMUSED:
OLEMUS, MÕJU RAHVUSVAHELISELE ÕIGUSELE JA SUHTUMINE NENDESSE**

Magistritöö

Juhendaja
dr.iur René Värk

Tartu
2014

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Nõuandva arvamuse instituudi kujunemine ja olemus.....	6
1.1. Nõuandva instituudi ajalooline teke	6
1.1.1. Nõuandvad arvamused Alalises Rahvusvahelises Kohtus	6
1.1.2. Tänapäevane Rahvusvaheline Kohus	8
1.1.3. Rahvusvahelise Kohtu erinevus Alalisest Rahvusvahelisest Kohtust	12
1.2. Nõuandva arvamuse olemus	14
1.2.1. Nõuandva arvamuse küsimine.....	18
1.2.2. Vajadus nõuandvate arvamuste järele	22
2. Nõuandvad arvamused rahvusvahelises õiguses.....	28
2.1. Nõuandvate arvamuste peamised mõjud rahvusvahelisele õigusele	28
2.1.1. Õiguse arengu funktsioon.....	28
2.1.2. Õigusloome funktsioon	31
2.1.3. Arvamuste käsitus riigisisises õiguses.....	33
2.2. Suhtumine välja antud nõuandvatesse arvamustesse.....	36
2.2.1. <i>Wall</i> arvamus	39
2.2.2. <i>Nuclear Weapons</i> arvamus	44
2.2.3. <i>Kosovo</i> arvamus	50
2.2.4. <i>Western Sahara</i> arvamus	56
Kokkuvõte	60
Summary.....	63
Lühendid.....	68
Kasutatud kirjandus	69
Kasutatud normatiivmaterjalid	73
Kasutatud kohtupraktika.....	74
Kasutatud dokumendid	75
Kasutatud internetiallikad.....	76

Sissejuhatus

Rahvusvaheline Kohus (*International Court of Justice* – lühendiga ICJ) annab lisaks kohtuotsustele välja nõuandvaid arvamusi, mille eesmärgiks on selgitada ja arendada rahvusvahelist õigust. Arvamused on kohtupoolsed väljaütlemised, mis ei ole siduvad, neil puudub kohustuslik iseloom, kuid ometigi on need mõeldud *erga omnes*. Nõuandvates arvamustes analüüsib kohus olemasolevat rahvusvahelist õigust assisteerides ÜRO organeid, kellel on õigus esitada ICJ-le nõuande saamiseks taotlus, mis peab sisaldama juriidilist küsimust.

Kohtu antavates kõigile mõeldud nõuandvates arvamusest seguneb poliitika ja juura. Rahvusvahelises õiguses on see paratamatu, sest enamik ettetulevaid probleeme on tihedalt seotud poliitikaga. Rahvusvahelise kogukonna omavaheline suhtlemine ongi suures osas poliitika. Kohus ei tohi arvamust välja andes poliitilistele tagajärgedele mõelda ning peab lähtuma vaid õigusest. Kohtul on kaalutusõigus otsustamaks, kas anda arvamus või mitte. Selle teostamise juures on oluline analüüsida, et antav arvamus ei oleks liiga poliitiline vaid keskenduks rahvusvahelise õiguse kohaldamisele ja selgitamisele. Juriidiline arvamus väheste poliitiliste aspektidega on vältimatu.

Kuigi arvamusel puuduvad pooled, eksisteerivad osalised. Küsijaks on organ, kuid kohus kaasab riigid, kes on asjassepuutuvad, samuti need rahvusvahelised organisatsioonid, mida tarvilikuks peab. Osalistelt kogutakse vajalikku informatsiooni, et anda välja korrektne ja asjakohane arvamus. Selleks peavad nad esitama enda seisukohad ja teabe, mis on konkreetse küsimuse teemaga seotud. Seega on kohtul arvamuste menetlemiseks mitu ülesannet – kohaldada, analüüsida õigust ning koguda vajalikku informatsiooni. Mitme ülesande samaaegne täitmine on keeruline ja aeganõudev, seetõttu on arvamuste menetlemine pikk protsess.

Kohtu eksisteerimise ja nõuandvate arvamuste andmise juriidiline alus sisaldub ÜRO põhikirjas ja ICJ-i statuudis. Mõlemad on avaldatud eesti keeles Riigi Teatajas. Sealse mitteametliku tekstiõlke kohaselt kasutatakse terminit „soovituslik arvamus“. Inglise keeles

on kasutusel *advisory opinion*, seega on parem, täpsem tõlge „nõuandev aramus“, kuna kohus annab nõu, mitte soovitusi.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida, kuidas nõuandvad arvamused on mõjutanud rahvusvahelist õigust ning kuidas on rahvusvaheline kogukond avaldatud arvamustesse suhtunud. Suhtumise all mõeldakse siinkohal seisukohti või konkreetseid tegusid, mis on esinenud pärast töös analüüsitud arvamuse avaldamist. Rahvusvahelise kogukonna all peetakse silmas eelkõige riike. Lisaks on uuritud õigusteadlaste seisukohti arvamuste suhtes, sest nendelt pärineb kvaliteetseim õiguslik analüüs. Pigem on vaadatud üldsuse vahetut reaktsiooni, ei ole jälgitud, kas see on aja jooksul muutunud.

Magistritöö jaotub kahte peatükki. Esimeses peatükis analüüsitakse arvamuste olemust, protseduureegleid, seotust teiste ÜRO organitega. Käsitletakse nõuandvate arvamuste menetlust ehk kes on õigustatud küsima, miks ja mida kohtult üldse küsida saab ja tohib. Analüüsitakse nõuandva funktsiooni vajalikkust, kui on olemas Julgeolekunõukogu ja Peaassamblee, kes annavad samuti välja arvamusi, resolutsioone, otsuseid. Milleks siis veel vaja omistada kohtule nõuandja roll? Peatükis avatakse poliitika ja juura seotus kohtu tegevuses.

Teine peatükk analüüsib nõuandvate arvamuste funktsioone ning uurib, kuidas riigid ja õigusteadlased on neisse suhtunud. Eristatakse õigusloome ja õiguse arengu funktsiooni. Tuuakse konkreetsed näited kohtulikust õigusloomest ja arengutest. Suhtumise osa jaoks on valitud neli arvamust. *Wall*, *Nuclear Weapons* ja Kosovo, kuna need on hilisemad ja laiemat kõlapinda leidnud ning *Western Sahara* näitena kohtu varasemast praktikast. Kuigi arvamused on mõeldud assisteerimaks ÜRO organeid, siis käesolevas töös analüüsitud arvamusi ootas terve maailm, et teada, mis on rahvusvahelise õigusega kooskõlas.

Kirjutamisel on lähtutud ÜRO põhikirjast, Rahvusvahelise Kohtu statuudist, kohtureeglistikust, siiani välja antud arvamustest, õigusteadlaste kirjutistest ning ajalehe artiklitest. Suureks abiks sealjuures olid Social Science Research Network ja Hein Online andmebaasid, kus avaldatakse üle maailma tunnustatud juristide kirjutisi. Riikide väljaütlemisi leidis eelkõige ajalehtedest (New York Times) ja internetilehekülgedelt. Riikide seisukohad ütlesid välja nende esindajad, kelleks peamiselt olid peaministrid, välisministrid. Allikmaterjalid olid valdavalt inglise keelsed, vähesel hulgal leidis eestikeelseid.

Töö kirjutamisel on kasutatud võrdlevat ja analüütilist meetodit. Võrdlev, sest autor võrdleb ICJ-i erinevusi ja sarnasusi eelkäijaga ning leiab riikidevahelised tagasiside erinevused. Analüütiline, kuna töö algus on sissejuhatava iseloomuga – analüüsitakse nõuandva arvamuse üldist olemust ning järk-järgult jõutakse töö peamise eesmärgi lahenduseni – leitakse mõjud ja suhtumine.

Rahvusvahelises õiguses puudub keskne legislatiivorgan, seetõttu on tarvis kindlaks teha, kes ja kuidas rahvusvahelist õigust sisustab ja arendab. Käesoleva töö aktuaalsus seisneb selles, et on uuritud ühte võimalust – ICJ-i nõuandvaid arvamusi, mis arendavad ja kohati loovad rahvusvahelist õigust. Kohtunikud kasutavad arvamusi kirjutades olemasolevaid printsiipe ja õiguse allikaid, täiendavad neid enda arusaamadega ning selgitavad rahvusvahelisele kogukonnale, kuidas rahvusvaheline õigus olukordades kohaldub. Arvamused, mis mõeldud assisteerimaks ÜRO organeid, näitavad tegelikkuses suunda kogu maailmale.

1. Nõuandva arvamuse instituudi kujunemine ja olemus

1.1. Nõuandva instituudi ajalooline teke

1.1.1. Nõuandvad arvamused Alalises Rahvusvahelises Kohtus

Praeguse Rahvusvahelise Kohtu eelkäijaks oli Rahvasteliidu juurde loodud *Permanent Court of International Justice* (PCIJ) ehk eesti keeles Alaline Rahvusvaheline Kohus. Alalise Rahvusvahelise Kohtu loomist nähti ette Rahvasteliidu põhikirjaga.¹ PCIJ põhikiri võeti vastu 16.12.1920 Rahvasteliidu Nõukogu poolt. PCIJ esimene eelistung leidis aset Haagis, jaanuaris 1922 ning esimene kohtuasi, nõuandev arvamus anti välja mais 1922.² PCIJ ei olnud tegelikult Rahvasteliidu organ, kuigi kohtu eksisteerimine oli sellega tihedalt seotud. Liikmesriik pidi ratifitseerima kohtu põhikirja enne, kui sai osaleda kohtu tegevuses ja menetlustes. Teine maailmasõda tähendas PCIJ lõppu, veebruaris 1940 oli viimane kohtuistung.³

Tavapärasele vaidluste lahendamise ülesandele lisandus uuenduslik nõuandev roll. Rahvasteliidu ajal sai nõuandvat arvamust küsida mistahes vaidluse või probleemi kohta Nõukogu ja Assamblee.⁴ Sellest nähtub, et nõuandev jurisdiktsioon oli mõeldud PCIJ primaarseks funktsiooniks vaidluse pooltele, kuna oli legaalne, kuid mittesiduv – pooled kuulasid ära, mis kohus ütles ja otsustasid, kas toimida nii või mitte, kohustus puudus. Negatiivseks aspektiks oli juriidiliste vaidluste segunemine poliitilistega.⁵

Teise maailmasõja ajal süvenes arvamus nõuandvast rollist kui anomaalsest ja kohtule mittesobivast funktsioonist. Millestki, mis tuleb kaotada – kohus peab vaidlusi lahendama, mitte välja pakkuma arvamusi, mille tõttu on kohus saanud endale pigem poliitilise iseloomu

---

¹ Statute of The Permanent Court of International Justice. 16 December 1920. Artikkel 1. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/documents/1920.12.16_statute.htm, 28.03.2014. (Edaspidi PCIJ statuut.)

² O. Spiermann. *International Legal Argument in the Permanent Court of International Justice*. Cambridge, 2005, pp 3-13.

³ PCIJ Overview. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.indiana.edu/~league/pcijoverview.htm>, 04.10.2013.

⁴ PCIJ statuut artikkel 65. 28.03.2014.

⁵ M. Pomerance. *The Advisory Role of the International Court of Justice and its Judicial Character: Past and Future Prisms.* – *The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years.* A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, pp 271-272.

kui juriidilise.⁶ PCIJ on kohus ja nõuandev funktsioon ei ole sobilik kohtule, tekitades segadust ja halba kuulsust. Negatiivseks peeti asjaolu, et PCIJ esimesed nõuandvad arvamused vihjasid kohtunike riiklikule juriidilisele mõtlemisele ning ei suutnud rahvusvahelisi lahendusi pakkuda. See põhjustas õiguse analoogilise tõlgenduse, ei kasutatud kitsendavaid tõlgendusi.⁷

PCIJ ajal oli liikmesriikidel lihtsam leida ühine alus ja küsida arvamust kohtult, sest tollal peeti vaidluste lahendamist ennekoike riigisisese kohtuvõimu kohustuseks. Rahvusvahelisse kohtusse mindigi arvamust küsima ja tarkusi omandama.⁸ Taoline positiivne ja uudishimulik suhtumine on kindlasti tingitud asjaolust, et rahvusvaheline õigus oli alles kujunemas. Tegemist oli kahe maailmasõja vahelise ajaga, kus riikidel oligi palju küsimusi, mida taheti korrektselt lahendada. Sobivaks väljundiks peeti kohust, mis aitas selgitada olukorda ning õigust. Kindlasti sooviti probleeme vältida, sest sõda oli just lõppenud ning rahuolukorda üritati säilitada.

Enamus PCIJ arvamustest olid väga edukad. Mõned neist aitasid Rahvasteliidu Nõukogu tööle kaasa, teised viisid vaidluste lahenduseni, mille kohta küsimus oli esitatud. Hästi tõlgendati Pariisi rahulepingut, arutati Danzigi staatuse üle, vastati ILO-le seoses töötavate naiste olukorraga. Nõuandvat funktsiooni kasutati mõnikord kui kompromissi vältimaks kohtumenetlust.⁹ Rahvusvahelisele kogukonnale sai selgeks, et iga probleemi korral ei pea teist osapoolt kohtusse kaebama, vaid lahenduse saab muulgi viisil – korrektselt esitatud küsimusele annab autoriteetne kohus vastuse.

Enda loomise ajal ja vahetult pärast seda oli PCIJ kõige kõrgematasemelisem juriidiline organ rahvusvahelisel areenil – esimene alaline kohus potentsiaalselt globaalse pädevusega – nii nagu ICJ.¹⁰ Rahvusvaheline Kohus on kõrget taset hoidnud ja jätkuvalt respektieritud kohus, kus lahendada riikidevahelisi vaidlusi ja saada nõuandvaid arvamusi rahvusvahelistel teemadel tõusetunud küsimustele. Järeldada saab, et PCIJ juurde loodud instituut saavutas piisava populaarsuse ja asjakohasuse, kuna see kutsuti hiljem uuesti ellu. Leiti, et kohtupoolseid nõuandeid on tarvis arendamiseks õigust ning selgitamiseks kitsaskohti. Kõrvale

---

⁶ M. Pomerance, p 285.

⁷ O. Spiermann, pp 165, 175.

⁸ Samas, p 174.

⁹ J. C. Schmid. Advisory Opinions on Human Rights: Moving Beyond a Pyrrhic Victory. – Duke Journal of Comparative and International Law. Vol 16, issue 2, 2006 p 440.

¹⁰ O. Spiermann, p 14.

jäeti poliitika, mis ohustab kohtu nõuandeid, olles selle paratamatu osa, mis kaasneb kõikjal rahvusvahelistes küsimustes.

1.1.2. Tänapäevane Rahvusvaheline Kohus

ICJ loodi 1945. aastal asendamaks PCIJ-i. Kohtu statuut võeti vastu koos ÜRO põhikirjaga samal aastal. Loomise ajal oldi väga optimistlikud. Arvati, et on leitud alternatiiv jõu kasutamisele, mis oli senini maailmas peamine probleemide lahendaja. ICJ-i võrreldi juba tollal Ameerika Ühendriikide Ülemkohtuga.¹¹ Rahvusvaheline Kohus on säilitanud kõige autoriteetsema rahvusvahelise kohtu rolli, olles saavutanud peamise juriidilise organi koha maailmas. Senikaua, kuni ei ole formaalset hierarhiat rahvusvaheliste kohtute ja tribunalide vahel, on ICJ-i paremus teiste ees üleüldiselt aktsepteeritud ning selle otsused ja arvamused ohustavad teiste usaldusväärsust.¹²

ICJ tegutseb kahe ülimalt olulise rahvusvahelise printsiibi alusel, mis on sätestatud harta artiklis 2 – jõu kasutamise keeld ja kohustus lahendada vaidlused rahumeelselt. Riigid saavad ise valida meetmed, kuidas lahendada vaidlused, kuid see peab toimuma rahumeelselt ja jõudu kasutamata.¹³ Siinkohal tulebki appi ICJ, kuhu saab pöörduda, et pädevad isikud kohtunike näol saavad vaidlusele anda juriidilise lahenduse. Vastasel juhul on ohus rahvusvaheline rahu ja julgeolek, mille tagamine on ÜRO üks peamisi eesmärgi ja kohustusi.

Kohtul on kaks funktsiooni. Esimeseks funktsiooniks on rahumeelne vaidluste lahendamine kohtuotsuste väljaandmise näol. Menetluse poolteks saavad olla vaid ÜRO liikmed – riigid, kes on statuudi osapoolteks saanud ja riigid, kes on ICJ-i jurisdiktsiooni omaks võtnud ja seda tunnustavad.¹⁴ Kohus kohaldab statuudi artikli 38 alusel rahvusvahelisi konventsioone, rahvusvahelist tava, õiguse üldprintsiipe, kohtuotsuseid ja kvalifitseeritud õigusteadlaste õpetusi lahendades kohtuvaidlusi. Funktsioon põhineb riikide nõusolekul lahendada vaidlus kohtus.

---

¹¹ H. K. Hubbard. Separation of Powers Within the United Nations: A Revised Role for the International Court of Justice. – Stanford Law Review, Vol 38, pp 166-167.

¹² O. Spiermann, p 14.

¹³ V. Lowe. International Law. Oxford, 2007, p 104.

¹⁴ Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri ja Rahvusvahelise Kohtu statuut – RT II 1996, 24, 95. Statuudi artiklid 34 ja 35. (Edaspidi kas ÜRO põhikiri või statuut.)

Nõuandvate arvamuste väljaandmine on teine oluline ICJ-i fülesanne. Seda saab käsitleda kui juriidilist funktsiooni laiemas tähenduses, sest see on suunatud rahvusvahelise õiguse allikate selgitamisele, näidates arvamuse küsijale ja rahvusvahelisele kogukonnale teed õiguse juurde, mida siis kohaldada ja õigesti mõista.¹⁵ Arvamused ongi mõeldud assisteerimaks ÜRO organeid nende tegutsemisel – probleemi tekkimisel saab küsida kohtult nõu, kuidas edasi toimida.¹⁶ Vastasel juhul võivad tekkida mitmetimõistmised, segased situatsioonid, kus üks organ arvab ühtemoodi, teine teistmoodi. Organite erimeelsused võivad kogu ühiskonna viia segasesse situatsiooni, mida hiljem saab lahendada ilmselt vaid kohtumenetluse käigus. Seega on arvamustel ka vaidlusi ennetav ülesanne.

Kuigi ICJ on ÜRO peamine kohtuorgan ja kõik ÜRO liikmesriigid on *ipso facto* kohtu statuudi liikmed, ei oma ICJ võimu kõikide rahvusvaheliste juriidiliste vaidluste üle. Sinna ei saa minna apelleerima mingi muu kohtu otsuse peale, ICJ-l ei ole ülimuslikku staatust teiste kohtute üle, kriminaaljurisdiktsioon puudub. Kohus ei ole end kuidagi sidunud teiste rahvusvaheliste kohtute ja tribunalide ega nende otsustega. Lihtsalt öeldes on tegemist ühe kohtuga paljude hulgas, kes siiski on kõrgemal positsioonil võrreldes teistega, omades üldist kohtualluvust.¹⁷ Autor lisaks, et omab autoriteeti ja suuremat tuntust üldsuse seas. Olles osa ÜRO-st omab kohus laia haaret ning paljud erinevad maailma riigid saavad osa kohtu jurisdiktsioonist.

Rahvusvaheline Kohus on samal ajal tavaline kohus, kus saab menetleda kaasust esmakordselt, kui kohtusüsteemi viimase võimalusena käsitletav. ICJ-i suhe teiste kohtute ja tribunalidega puudub, see on täiesti eraldiseisev institutsioon.¹⁸ Viimane võimalus ei tähenda siinkohal appelatsiooniasstmeks olemist. Kui teised kohtud on end ammendanud ning riigid ei ole soovitud tulemust saanud, saab pöörduda ICJ-i kui viimase võimaluse poole. Lõpptulemus on mõlemal juhul sama – otsused on lõplikud ja nende peale ei saa edasi kaevata. Rahvusvahelisele Kohtule ei ole keegi teiseks astmeks. Sama kehtib nõuandvate arvamuste kohta – uuesti sama küsimust kohtule esitada ei saa, millel on vastatud.

---

¹⁵ B. Conforti. *The Law and Practice of the United Nations*. Leiden, 2005, pp 275-276.

¹⁶ V. Lowe, p 132.

¹⁷ A. Boyle and C. Chinkin. *The Making of International Law*. Oxford, 2007, pp 263-266.

¹⁸ S. Ordonez and D. Reilly. *Effect of the Jurisprudence of the International Court of Justice on National Courts. – International Decisions in National Courts*. Franck, T., M. and Fox, G., H. (editors). New York, 1996, pp 337, 345.

Rahvusvaheline Kohus on vaadeldav kas esimese või viimase võimalusena ning sel puudub koht teiste kohtute ja tribunalide hierarhias, seega kaasnevad probleemid. Esiteks, kohtunikud võivad murduda väljaspoolt tuleva surve tõttu. Teiseks, ICJ-i erinevateks kihtideks jagamatuse tõttu ei ole faktide uurimine õiguse rakendamisest eraldatud ning kohus peab mõlema raske ülesandega samaaegselt tegelema – uurima ja langetama otsuse tuginedes enda leitud faktidele.¹⁹ Võrdluseks, Eesti Riigikohus viimase võimalusena (kassatsiooniasse, st et enne on kaasus olnud arutamisel eelastmetel) asja lahendamiseks, ei tegele enam tõenditega ega uuri fakte juurde, otsitakse vaid juriidilist lahendust ja rakendatakse õigust.

Kohtu all olemine on riikide jaoks ebameeldivam, kui arvestamine nõuandvate arvamustega, mida on organid küsinud. Kohtuotsused on kohustuslikud täitmiseks, seevastu arvamused ei ole siduvad, kuigi nendest kinnipidamine on soovitatav.²⁰ Kaasnevad probleemid tulevaste kaasuste puhul, kui kohtud peavad otsustama, mida saab kasutada pretsedendina ja mida mitte. Kui on tegemist arvamusega, siis need on tugeva autoriteetsusega tulevaste arvamuste jaoks ja neist mööda vaadata on ebataoline. See ei kehti aga tavalise kohtumenetluse kohta, kus ei pea nii rangelt kinni pidama sellest, mis arvamuses öeldud.²¹ Kohus on arvamuses öelnud, mis on oluline ja õige õigus teatud juhtudel. Arvamus ei ole aga siduv, seega ei saa olla raudseks reegliks, et kirjutatud nõuandev arvamus on pretsedendiks kõikidele samadele juhtudele. Mittesiduvuse tõttu ei pea isegi osalised seda kasutama ega arvestama. Samuti võib kellegi seisukoht arvamusest muutuda, st et arvamuse väljastamise hetkel on arvamus oluline, aja möödudes enam mitte.

ICJ on iseäralik institutsioon, kuna suveräänsed riigid tavaliselt ei taha anda pädevust õigusvaidluste lahendamiseks kellelegi teisele. Ollakse skeptilised kontrolli äraandmisel ning ettetulevaid vaidlusi tahetakse lahendada enda riigis kasutades näiteks diplomaatilisi meetodeid.²² Tähelepanuväärne on, et taoline õigust mõistev institutsioon suudab globaalsel tasandil tegutseda, kohtu eksistents iseenesest on saavutus. ICJ ei asetse jurisdiktsioonide püramiidi tipus, sealt abi saamine on lõplik lahendus rahvusvahelisele vaidlusele või

---

¹⁹ D. L. Breau. The World Court's Advisory Function: „Not Legally Well-Founded“. – University of Miami International & Comparative Law Review. Vol. 14:2, 2006, p 195.

²⁰ L. Gross. The International Court of Justice: Consideration of Requirements for Enhancing its Role in the International Legal Order. – The Future of the International Court of Justice. Gross, L. (editor). New York, 1976, p 85.

²¹ J. S. Tashjian. Contentious Matters and the Advisory Power: The ICJ and Israel's Wall. – Chicago Journal of International Law. Vol 6, nr 1, p 434.

²² R., P. Anand. Role of International Adjudication. – The Future of the International Court of Justice, L. Gross (editor). New York, 1976, p 1.

probleemile, mille lahendavad üle kogu maailma valitud parimate erialateadmistega kohtunikud – siit nimetus Maailma Kohus (*World Court*).²³

Kohus asub Hollandis, Haagis, kuid see ei takista kohut pidada mujal, mistahes kohas kohtunike enda soovi kohaselt ja vastavalt vajadusele. Kohtu president ja sekretär (*registrar*) peavad olema kohtu asukohas alaliselt. Kohus koosneb viieteistkümnest kohtunikust, kes on sõltumatud enda koduriigist. Nad on valitud hoolimata rahvusest (mitte rohkem kui kaks kohtunikku ei tohi olla samast rahvusest), neil peavad olema kõrged moraalistandardid ja koduriikide poolt nõutav juriidiline kõrgharidus ja kvalifikatsioon kohtuametitesse määramiseks või tunnistatud pädevus rahvusvahelise õiguse alal.²⁴

Rahvusvahelises Kohtus on viis Lääne, kolm Aafrika, kolm Aasia, kaks Ida-Euroopa ja kaks Ladina-Ameerika kohtunikku. Peaassamblee ja Julgeolekunõukogu valivad kohtunikud. Kandidaat, kes saab enamuse mõlema organi poolt, osutub valituks. Kohtunikud valitakse üheksaks aastaks tagasivalimisõigusega.²⁵ Kohtunike pärinemine erinevatest regioonidest näitab kuivõrd globaalse haarde ja suunatusega ICJ on. Igast maailma osast valitakse targeimad juristid lahendamaks vaidlusi ja andmaks arvamusi.

Kohus võib moodustada teatavate kohtuasjade arutamiseks kodasid, kuhu kuulub kolm või enam kohtunikku. Nõuandvate arvamuste puhul kodasid ei kasutata, need on vaid põhikohtuasjade lahendamiseks.²⁶ Arvamuste puhul on oluline võimalikult paljude kohtunike seisukohtasid kuulda ja arutada nii paljudega kui võimalik, siis on lõpptulemus kasulikum. Nõuandva arvamuse peamine funktsioon ongi selgitada õigust ning teha seda parimal viisil arvestades kõikide kohtunikega, vastasel juhul kaoks arvamuste mõte. Kui arvamusi annaks välja kolmeliikmeline koda, siis ei oleks enam tegemist kogu rahvusvahelist kodukonda hõlmava arvamusega nagu praegu, kus kogu kohtukoosseis annab välja nõuandeid.

ICJ loodi ÜRO peamiseks juriidiliseks organiks.²⁷ Loomisel tõusetus taas nõuandva funktsiooni küsimus – kas see on kokkusobiv kohtu tavapärase ülesandega lahendada õigusvaidlusi või julgustab hoopiski kohut arutama poliitilisi teemasid juriidiliste asemel.

---

²³ M. Shahabudden. *The World Court at the Turn of the Century. –The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years.* A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, p 4.

²⁴ Statuudi artikkel 2; 3; 21; 22.

²⁵ Statuudi artiklid 4; 8;10;13.

²⁶ Statuudi artikkel 26.

²⁷ M. Pomerance, pp 288-290.

Arvati koguni, et hakatakse otsima nõuandvaid arvamusi ning neid eelistama lõplikele kohtuotsustele.²⁸ Rahvusvahelise Kohtu nõuandvate arvamuste andmise olemus peitub nii ÜRO põhikirjas kui ICJ-i statuudis.²⁹ Tänu paiknemisele ÜRO institutsioonide seas omabki ICJ kui ÜRO peamine kohtuorgan kõiki meetmeid tegutsemiseks. See ongi kohtu edu saladus ja mõjukuse võti.³⁰ Oletada võib, et kui kohus ei oleks osa ÜRO süsteemist, siis arvamusi ei küsitaks. Autoriteetsuse taga ongi ÜRO globaalne haare, mida tavalisel süsteemivälisel kohtul vajaka jääks.

1.1.3. Rahvusvahelise Kohtu erinevus Alalisest Rahvusvahelisest Kohtust

ICJ on peamine kohtuorgan ÜRO juures, seevastu PCIJ ei olnud Rahvasteliidu organ. ICJ on samaväärne teiste ÜRO organitega nagu Peaassamblee, Julgeolekunõukogu jne. PCIJ-i põhikiri andis kohtule õiguse ja võimu anda arvamusi mistahes Nõukogu ja Assamblee poolt tekkinud küsimustele.³¹ Seevastu ICJ-i pädevuses on anda nõuandvaid arvamusi küsima õigustatud ÜRO organite ja spetsialiseeritud asutuste mistahes juriidilistele küsimustele (asutuste puhul nende tegevusvaldkonnast tõusetunud küsimustele). ICJ saab anda arvamusi nii vaidluste kohta, mis riikide vahel juba aset leiavad, kui organisatsioonide poolt tõstatatud küsimustele. PCIJ tegeles samuti probleemidega, mis tõusetusid nii riikidevahelistest suhetest kui Rahvasteliidu organite tegevusest.³²

Rahvasteliidu ja PCIJ-i vahel puudub selline side nagu eksisteerib ÜRO ja ICJ-i vahel – Rahvusvahelise Kohtu statuut on lahutamatu osa ÜRO põhikirjast. Rahvasteliidu ja PCIJ-i vaheline lahtine kokkulepe, mitte lahutamatu ja otsene side, muutis mõeldamatuks, et viimane suvatseks üle vaadata Nõukogu ja Assamblee struktuuri ja pädevuse, kui taolise küsimusega kunagi kohtusse pöörduktakse. ICJ seevastu omab võimu tegeleda probleemidega, mis on tõusetunud Julgeolekunõukogu ja Peaassamblee tegevusest.³³

---

²⁸ A. Zimmermann, etc. (editors). The Statute of The International Court of Justice. A Commentary. Oxford, 2006, p 1405.

²⁹ ÜRO põhikiri artikkel 96 ja statuudi artikkel 65.

³⁰ P. Cœurjès. The Effectiveness of the International Court of Justice in the Peaceful Settlement of International Disputes. –The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, p 84-85.

³¹ PCIJ statuut artiklid 65-68.

³² J. Collier. The Settlement of Disputes in International Law. Oxford, 1999, p 184-185.

³³ T. O. Elias. New Horizons in International Law. Dordrecht, 1992, pp 267-268.

Täna seks päevaks, mil kohus on eksisteerinud kuuskümmend üheksa aastat on ICJ välja andnud kaksikümmend kuus nõuandvat arvamust. Seevastu PCIJ andis vähem kui kahekümne aastaga kaksikümmend seitse. Seega on Rahvusvahelise Kohtu populaarsus nõuandvate arvamuste väljastamise osas kahanenud. Nõuandev menetlus on aeganõudev ja kulukas protsess. Küsima ei minda seda, mis ei ole suure tähtsusega. Arv on väiksem seetõttu, et kohus on juba andnud arvamusi ning teatud teemad ja probleemid kindlasti korduvad ja ei ole mõtet küsida samu arvamusi sarnaste situatsioonide kohta. PCIJ sai kindlasti rohkem arvamusi anda, kuna tegeles rohkem riikide segastest olukordadest tõusetunud probleemidega, kust neid ilmneb kindlasti rohkem kui organisatsioonide töös.

PCIJ ja ICJ ei ole üks ja sama kohus, ollakse vaid õiguslik järglane ja sedagi mitteametlikult. ICJ sai päranduseks eesmärgid ja funktsioonid. Menetluslikud funktsioonid on kahel kohtul identsed, samuti jurisdiktsioon. On õigusteadlasi, kes öeldes Rahvusvaheline Kohus mõtlevad nii tänapäevast ICJ-i kui PCIJ-i ning ei erista neid üldse, pidades mõlemaid täiesti samaks kohtuks.³⁴ Autori arvates ei ole tegu siiski täiesti sama kohtuga ning tuleb teha vahet. Põhjuseks eelpool nimetatud erinevused kohtute vahel – eelkõige asjaolu, et ICJ on ÜRO organ ning sellega tugevalt seotud ning peab arvestama ÜRO poolt seatud eesmärkidega – rahu ja julgeoleku tagamine näiteks. Salata ei saa siiski kohtute sarnasusi, ennekõike protseduuri ja funktsioonide omi.

PCIJ oli hoolimata enda nimest „Euroopa kohus”. Peaaegu kõik seal lahenduse saanud kohtuasjad olid seotud Euroopa riikide huvidega, ennekõike segased suhted ja kohustused, mis tekkisid pärast Esimest maailmasõda. Mõjukaimad kohtunikud olid pärit Euroopa riikidest või vähemalt saanud euroopapärase õpetuse. Mõned on öelnud seepeale, et kohtunike sarnasuste tõttu oligi kohtu töö niivõrd hea, sest valitsev arvamus oli ühtlane ja sai samasuguse heakskiidu osaliseks. Publik, kes otsustused ja arvamused vastu võttis, oli samasuguse mõttemaailmaga.³⁵ Mitte nagu tänapäeval, kus ICJ on tõepoolest Maailma Kohus, kus on kohtunikud erinevatest õigussüsteemidest erinevate mõttemaailmadega ja rahvusvaheline kogukond omab samuti situatsioonidest väga erinevaid arusaamu.

---

³⁴ M. S. M. Amr. The Role of the International Court of Justice As the Principal Judicial Organ of the United Nations. Hague, 2003, pp 20-22.

³⁵ E. Gordon. The ICJ: On Its Own. – Denver Journal of International Law & Policy, vol 40:1-3, 2012, p 84.

Asjaolu, et nõuandev funktsioon kutsuti ellu ICJ-s annab alust arvata, et tegemist on soovitud ülesandega, mida kohus peab lahendama, arendades rahvusvahelist õigust, mis muidu võib olla killustunud, üldsegi mitte ühtlane ja mitmeti mõistetav. Tollane PCIJ tegi algust õiguse selgitamisega ning tänapäevane kohus jätkab seda tänuväärset tööd. PCIJ kitsaskohad, näiteks Rahvasteliidu organiks mitteolemine, on ICJ-i puhul parandatud ning autor leiab, et tänapäevane kohus suudab nõuandvat funktsiooni vähemalt sama hästi, kui mitte paremini täita.

1.2. Nõuandva arvamuse olemus

Nõuandvaid arvamusi on teoorias jagatud kaheks. Esimesed ei põhine vahetul, konkreetsel vaidlusel, näiteks 1996. aasta arvamus tuumarelvade kasutamise kohta. Teised on tegelikult eriliselt viisakas viis lahendamaks konkreetne käimasolev vaidlus riikide vahel, näiteks Iisraeli turvatara küsimus. Viimaste puhul funktsioneerib arvamus sarnaselt kohtulahendile.³⁶ Kohus ütleb, kuidas oleks õige viis asja lahenduseks õiguslikult. Kuid kaasneb jällegi mitesiduvuse probleem – riigid ei pruugi tegutseda arvamusele vastavalt.

Taotluse nõuandva arvamuse saamiseks saab esitada abstraktse küsimusena probleemi või olukorra kohta, mis parasjagu on päevakorras kahe või enama riigi vahel. Kohtule esitatud küsimus peab olema juriidilise iseloomuga ja vastanduma poliitilisele küsimusele.³⁷ Samas on kohtu praktikas olnud juhtumeid, kus hoolimata küsimuse poliitilisest aspektist ei ole jäetud sellele vastamast, kuna ei olnud piisavalt poliitiline, et seda mitte käsitleda kui juriidilist probleemi. Poliitika ja juura on tihti seoses, mõlemad on sotsiaalsed teadused. Juriidilised küsimused omavad alati poliitilisi aspekte ja vastupidi, seetõttu kohus tegelebki õiguslike aspektidega, ilma et peaks vastama poliitilistele, mis nendega kaasnesid.

Poliitika ja juura seotuse tõttu satubki aeg-ajalt kohtu usaldusväärsus kahtluse alla. ICJ väldib vastamast poliitilistele küsimustele, kuid nagu eespool kirjas, ei ole see igakord võimalik ega vajalik. Vaidlused ega konfliktid ei leia aset vaakumis ning igal otsusel ja nõuandel on poliitilised tagajärjed, hoitagu neid kuitahes hästi ära. ICJ on kohustatud sekkuma poliitikasse,

---

³⁶ D. Cassel. Is There A New World Court? – Northwestern University Journal of International Human Rights. Vol 1, 2004, article 1.

³⁷ Statuudi artikkel 65 lõige 1.

kui sellest tuleneb kohtulahend või nõuandev arvamus, mitte kõrvale astuma ja poliitikat üldse mitte arvestama.³⁸

Juriidiline komponent võib kaasustes olla väiksema osalusega kui poliitiline, sest kohtus käivad riigid ja organisatsioonid, kelle tegevus on poliitiline. Kohtus otsustatakse võitjad ja kaotajad. Seetõttu peabki kohtu ülesandeks jääma juriidilistele küsimustele vastamine. Poliitilise aspekti peavad asjaosalised või ÜRO organid ise üles leidma. Kohus sellega arvestada ei tohiks, sh ei tohiks mõelda poliitilistele tagajärgedele.³⁹ Autori arvates ongi üheks ICJ-i jaoks raskeimaks ülesandeks poliitika ja juura eraldamine. Tuginedes eelnevale analüüsile peab kohus lähtuma õigusest väheste poliitiliste komponentidega. Arvamuse väljastamist ei tohi poliitika takistada – kohus ei tohi karta poliitilisi tagajärgi, mis saabuvad, vaid peab rakendama õigust ja leidma õigusliku lahenduse.

Kui abstraktne küsimus on koostatud ebaselgelt, ei võta see kohtult jurisdiktsiooni. Vastupidi, ebakindlus nõuab selgitamist tõlgendamise teel. ICJ on tihtipeale laiendanud, tõlgendanud ja isegi ümberformuleerinud esitatud taotlusi osutades enda ja PCIJ praktikale. Tõlgendamine ei tohi olla liiga kitsas.⁴⁰ Rahvusvaheline Kohus ei funktsioneerigi omaette. Seetõttu saabki anda vastuseid konkreetsete elementidega küsimustele, mida saab seostada tegelike arengute ja rahvusvahelise kogukonna vajadustega. Kohus peab abistama küsimuse esitajat tõlgendamise näol, vastasel juhul enam ei küsitagi kohtult arvamusi, kuna arvatakse, et niikuinii see kohtule ei sobi ja on liiga keeruline küsimusi koostada. Organipoolne toetus on oluline, et hartas sätestatud ülesanne saaks korrektselt täidetud.

Kohtupoolse radikaalse seisukoha võtmine ja võimu kuritarvitamine on oht, seda eriti rakendusel olevate abstraktsete küsimuste puhul. Kuid sellest hoolimata on mindud abstraktse küsimuse teed. Ohud kaasnevad asjaolus, et abstraktsete küsimuste puhul võib kaasata vastusesse liiga palju seotud probleeme ehk siis vastust otsitakse ühele, kuid saadakse liiga laia valdkonda hõlmav vastus. Kohus võib „luua liiga palju õigust“, rohkem kui vajalik ja tahetud oli. Negatiivne on selle juures, et rahvusvaheline kogukond satub seetõttu segadusse,

---

³⁸ K. Wier. The International Court of Justice: Is It Time for a Change? – Houston Journal of International Law. Vol 8, 1985-1986.

³⁹ A. Coleman. The International Court of Justice and Highly Political Matters. – Melbourne Journal of International Law. Vol 4, 2003, pp 62-63, 74.

⁴⁰ Admissibility of Hearings of Petitioners by the Committee on South West Africa. ICJ Reports 1956, p 25. Certain Expenses of the United Nations (Article 17 paragraph 2 of the Charter). ICJ Reports 1962, pp 157-162. (Edaspidi Certain Expenses.)

ei ole aru saada, mis oleks konkreetne lahendus.⁴¹ Hoolimata segadusest on arvamuste andmine siiski oluline ning positiivset on rohkem. Arvamuste peamine mõte ongi selgitada õigust ning kui kohus oleks liiga lakooniline, siis see ülesanne jääks täitmata.

Kui abstraktset küsimust konkretiseerida, siis on kahtluse all, kas see saab nõuandva funktsiooni raames vastuse. Sobilikum oleks sel juhul esitada probleem kohtu põhifunktsioonile – kohtumenetlusse.⁴² Kohtul on lai diskretsiooniõigus küsimuse ümberformuleerimiseks fokuseerimaks mõnikord varjatud juriidilist küsimust. Eesmärgiks tagada nõuande andmine nendelgi juhtudel, kui organisatsioon ei ole esitanud täiuslikku küsimust, kuid kohus saab aru probleemi sisust ja leiab vajaduse vastamiseks. Ümberformuleerimine ei tohi aga minna kaugemale selle organisatsiooni pädevuse piiridest, kes taotleb arvamuse saamist.⁴³

Kohus ei rakenda enesepiiramise filosoofiat (*judicial restraint*), vaid on hoopiski omaks võtnud õigusliku küsimuse doktriini. Enesepiiramine limiteeriks kohtu võimu ja õiguseid. On võimalus, et kohtu antud arvamust eiratakse, seetõttu vastataksegi vaid õiguslikele ja abstraktsetele küsimustele. On arvatud, et *judicial restraint* on ebasobiv ICJ-le, sest kohus ei esinda suveräänset võimu ning jurisdiktsiooni kasutamisest keeldumine iseenesest on poliitilise iseloomuga otsus. *Judicial restraint*'i puudumine nõuandva protsessi juurest, selle asemel koostöö maksimaalselt paljude ÜRO organitega, on motiveeritud tagamaks poliitiline võõrandumine.⁴⁴ Kohus on juriidiline organ, ei tohi olla poliitikaga seotud ning kui kohtunikel on lai diskretsioon, siis saavad nad arvamusi anda vabamalt lähtumata poliitikast ja väga rangetest reeglitest, mis ei pruugi igakord sobida.

Arvamused on vabatahtlikud, valikulised ja mittesiduvad. Arvamused võivad olla hoolimata nende respektseerimisest ebaefektiivsed ning neid ei paigutata samale tasemele vaidluste lahendamise funktsiooniga. Samas võivad arvamused omada samasugust efekti nagu Peaassamblee ja Julgeolekunõukogu soovitused. Nõuandvad arvamused võivad kaasa aidata rahvusvahelise tavaõiguse formuleerimisele või kinnitamisele. Neid on käsitletud kui *opinio juris ac necessitatis*, mis on vastavuses riikide enamuse käitumisega ning annab tõusu

⁴¹ W. T. McLaughlin. Allowing Federal Courts Access to International Court of Justice Advisory Opinions: Critique and Proposal. – Hastings International and Comparative Law Review. Vol 6, 1983, pp 758-759.

⁴² A. Zimmermann, p 1410.

⁴³ M. N. Shaw. The Security Council and the International Court of Justice: Justice Drift and Judicial Function. – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, p 241.

⁴⁴ M. Pomerance, pp 318-320.

siduvate printsiipide tekkimiseks kõikidele riikidele. Näiteks 28. mai 1951 aasta arvamus – *Genocide*⁴⁵ – oli aluseks olulisele muutusele tavaõiguses rahvusvaheliste lepingute reservatsioonide suhtes.⁴⁶

Nõuandva arvamuse käsitus *opinio juris*-ena tähendab, et arvamus ongi antud õiguse kohta ja tegelikkuses aktsepteeritud. Tegemist on psühholoogilise elemendiga, mis on ühinenud tavaõiguse reeglitega näitamaks riikide praktikat – uskumus, et midagi aktsepteeritakse kui õigust. *Opinio juris*-e näol ei ole tegemist dokumentide ega reeglite aktsepteerimisega, seda ei pea leidma ÜRO organite resolutsioonidest ega põhikirjadest.⁴⁷

Nõuandev funktsioon on oluline, see mõjutab edasist õiguse arengut. Kuna arvamused ei ole siduvad, siis siduvuse ja täitmise küsimus ei tõusetu. Erandiks on siduvad nõuandvad arvamused ÜRO põhikirja artikkel 96 mõttes – siduva efekti klausleid leiab ÜRO või selle spetsialiseerunud asutuse sõlmitud lepingutes. Need ongi erandid, mille siduv jõud ei tule põhikirjadest, vaid vastavast instrumendist – lepingust.⁴⁸

Nõuandev arvamus saab siduvaks läbi spetsiifilise konventsiooni või rahvusvahelise organisatsiooni tegevuse. Näiteks *Headquarter Agreement*⁴⁹ ÜRO ja USA vahel – antud arvamusega peab arvestama, kui see on küsitud.⁵⁰ Lepingu artiklis 21 lõikes b ongi kirjas, et arvamuse küsimisel muutub see siduvaks ning kohus, kes langetab vaidluses lõpliku otsuse, peab lähtuma ICJ-i arvamusest.

Siiani viimane kohtu poolt antud arvamus⁵¹ oli taotlejale siduvaks. Tegemist oli küsimusega, kas ILOAT (Rahvusvahelise Tööorganisastiooni Administratiivtribunal) oli pädev lahendama vaidlust IFAD-iga (Rahvusvahelise Põllumajandusarengu Fondiga). Kohus leiab, et pädevus

---

⁴⁵ Reservation to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. ICJ Reports, 1951, p 15.

⁴⁶ B. Conforti, pp 276-277.

⁴⁷ A. D'Amato. International Law Sources. Leiden, 2004, pp 172-173.

⁴⁸ C. Schulte. Compliance with Decisions of The International Court of Justice. Oxford, 2004, pp 14-17.

⁴⁹ Agreement between the United Nations and the United States Regarding the Headquarters of the United Nations. June 26, 1947. Kättesaadav arvutivõrgus: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/decad036.asp, 14.03.2014.

⁵⁰ A. Zimmermann, p 1416.

⁵¹ Judgement No. 2867 of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization upon a Complaint Filed against the International Fund for Agricultural Development. ICJ Reports 2012, p 10. (Edaspidi ILO against IFAD.)

eksisteerib ning lisab hiljem juurde, et otsus on samuti kehtiv.⁵² Siduva iseloomu omandab arvamus ILOAT põhikirja artikkel XII tõttu, mille sõnul on ICJ-i arvamus taotlusele siduv.⁵³ Selline põhikirja määratlus teeb lihtsaks kohtupoolse arutluse jurisdiktsiooni olemasolu üle – vaidlust ei saa olla, organisatsioon on ise enda põhikirja lisanud ICJ-i, kuhu pöörduda probleemide korral.

ICJ rakendab ja selgitab tihti arvamusi andes ÜRO põhikirja, kuid ei tohi ühtegi selle artiklit kuulutada kehtetuks või tühisteks. Võrdluseks võib tuua liikmesriikide kõrgeimad kohtud, mis tohivad põhiseaduste sätteid tühisteks või kehtetuteks kuulutada.⁵⁴ Kohus ei ole statuudi kaitsja nagu on riikide konstitutsioonikohtud rahvuslikes õigussüsteemides. ICJ ei ole ÜRO konstitutsioonikohtuks. Puudub igasugune üldine võim teostada juriidilist järelevalvet teiste ÜRO organite tegevuste või otsuste üle. Tegevusi või otsuseid tohib kriitiliselt hinnata kohtumenetluses (sh arvamuse andmisel), kuid sellega piiratakse.⁵⁵

1.2.1. Nõuandva arvamuse küsimine

Selleks, et ICJ saaks anda arvamuse, peab eelnevalt esitama formaalse avalduse organi poolt, kellel on kohtu statuudi artikkel 65 alusel selleks õigus. ÜRO Peasekretäril näiteks ei ole õigust esitada taotlust nõuandva arvamuse järele. Põhjuseks on tema liigne poliitilisus.⁵⁶ Peaassamblee ja Julgeolekunõukogu saavad küsida mistahes juriidilist küsimust (*any legal question*). Teised küsima õigustatud organid – ÜRO organid ja spetsialiseerunud asutused – võivad esitada juriidilise küsimuse, mis on tõusetunud nende tegevusalast (*within the scope of their activities*).⁵⁷

Arvamuse küsimise õiguse võiks anda Peasekretärile, liikmesriikidele ja riigisisestele kohtutele.⁵⁸ Paljud senised esitatud küsimused tegelevad riikidevaheliste probleemidega ning oleks asjakohane ja lihtsam, kui riigid ise saaksid kohe küsimuse kohtule esitada. Nõuanne tugevdaks riigi poliitilist vaatenurka või lihtsalt toetaks juriidiliselt kuni lõplik lahendus

---

⁵² ILO against IFAD, p 48, para 95.

⁵³ Statute of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization. 9 October 1946. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.ilo.org/public/english/tribunal/about/statute.htm>, 22.03.2014.

⁵⁴ T. O. Elias. New Horizons in International Law. Dordrecht, 1992, p 271.

⁵⁵ S. Rosenne. The World Court. What It is and How It Works. Netherlands, 1989, p 36.

⁵⁶ A. Zimmermann, p 1406.

⁵⁷ ÜRO harta artikkel 96.

⁵⁸ M. N. Shaw. International Law. Cambridge, 2008, p 1113.

selguks.⁵⁹ Kohtutee avamine üksikisikutele oleks samuti võimalus. Eraõiguslikud isikud ei oma poliitilist kontrolli ja soovivad tihti vastupidiseid poliitilisi ja juriidilisi otsuseid, kui need, mis juba tehtud on. Inimeste jaoks oleks hea võimalus osaleda ICJ-i funktsioonides vahetult. Rahvusvaheline Kohus saaks eeskujuks võtta Euroopa regionaalsed rahvusvahelised kohtud ja lubama teatud tingimustel indiviididel minna riigi ja rahvusvaheliste organisatsioonide vastu kohtusse.⁶⁰

Kui tõepoolest avardada küsima õigustatud subjektide ringi, siis tuleb see õigus anda piiratud kujul, sest vastasel juhul ei jõuaks kohus enam oma tööd teha. Vähesel määral töökoormuse suurenemine veel üle jõu ei käiks, kuid kui arvamusi lubatakse küsida riikidel ja isikutel piiranguteta ja need tõepoolest seda teeksid, siis esitatakse liiga palju küsimusi kohtule ning kõigile ei jõutaks vastust anda. Autor leiab, et praegune süsteem toimib ja on piisav. Selle kasuks räägib asjaolu, et arvamusi tegelikult küsitakse ka riikide vahel toimuvate vaidluste kohta. Kuna riikidel enestel seda õigust pole ja arvamusi ikkagi küsitakse nende probleemidest lähtuvalt, siis ei ole põhjust laiendada küsijate ringi. Järelikult näevad ÜRO organid ise maailmaareenil toimuvat ja leiavad kitsaskohad üles.

Kui taotluste esitajate ring oleks väga suur, siis kaoks nõuandvate arvamuste mittesiduvuse mõte. Riigid või inimesed käiksid kohtus, kohus näeks vaeva ja kulutaks aega, et selgitada õigust ja tulemuseks võib olla olukord, et arvamuste sisuga ikkagi ei arvestata. Riikidele ongi mõeldud kohtumenetluse funktsioon, kus nad saavad õpetust kuidas käituda ning siduva otsuse, mida järgida.

Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict arvamuses keeldus ICJ andma vastust Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) küsimusele, sest tuumarelvade kasutamine ei ole seotud nende tegevusvaldkonnaga.⁶¹ Üldjoontes on meelevaldne mitte aktsepteerida küsimust, mis on seotud taotlusega tõlgendada õigust.⁶² Kohus aga siiski keeldus WHO-le vastamast, kuna küsiti tuumarelvade kasutamise võimalike tagajärgede kohta tervise ja keskkonna aspektist. WHO-l on aga õigus tegeleda vaid tervise kaitsega, kasutada ennetavaid meetmeid, kui relvi on kasutatud, sel organisatsioonil ei ole pädevust

⁵⁹ A. W. Rovine. *The National Interest and The World Court*. – *The Future of the International Court of Justice*. L. Gross (ed). New York, 1976, p 324.

⁶⁰ M. W. Janis. *Individuals and the International Court*. – *The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years*. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, pp 209-210.

⁶¹ *Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict*. ICJ Reports 1996 (I), p 66.

⁶² B. Conforti, p 277.

tegeleda asjaoluga, kas relvad on legaalsed või mitte. Lisaks veel asjaolu, et terviserikked ja keskkonnahäiringud tekivad isegi siis, kui tuumarelvad on illegaalsed. Esitatud küsimus oli liiga lai ning poliitiline. Kohus andis aga vastuse Peaassambleele, kes küsis tuumarelvade kasutamise legaalsuse kohta, millele vastamine kuulub kohtu pädevusse ja küsimine oli Peaassamblee pädevuses.⁶³

ICJ-l on diskretsiooniõigus andmaks arvamust, st et kohtul on õigus keelduda küsimusele vastamast. Statuudi artikkel 65 sisaldab sõna „võib“. Vaid kaalukatel põhjustel tohib kohus keelduda arvamuse andmisest, tavaliselt kohus keelduda ei tohi. Kohus ei ole siiani keeldunud ühestki arvamuse andmisest. Siis kui keelduti WHO taotlusest, oli küsimus ICJ-i jurisdiktsiooni puuduses, mitte asjaolus, et kohus ei soovi taotlusele vastata.⁶⁴ Kui kohus tõepoolest keelduks mingile küsimusele vastamast, langeks see ilmselt suure kriitika ohvriks. Oleneb põhjendustest, sest hartas sätestatud ülesande täitmata jätmine organi poolt ei tohi olla meelevaldne.

PCIJ keeldus *Eastern Carelia* kohtuasjas arvamuse andmisest.⁶⁵ Põhjuseks kaasuse väga erilised asjaolud, mille seas, et küsimus puudutas juba toimuvat konflikti, kus üks riikidest ei olnud PCIJ statuudi ega Rahvasteliidu liige. Lisaks oleks vastuse andmine andnud lahenduse käimasolevale vaidlusele ning oleks vastuolus arvamuse andmise eesmärgiga (selgitada õigust, mitte lahendada vaidluseid).⁶⁶

Eastern Carelia printsiip on vähesel määral kasutusel juhtumite puhul, millel on bilateraalne loomus ja mis ei puuduta rahvusvahelist kogukonda riikide tasemel, eriti ÜRO-d. Vaidlus, mis puudutab bilateraalse lepingu tõlgendamist oleks heaks näiteks. Siinkohal oleks arvamuse taotlemine mitte ainult sekkumine reeglitesse, mille jurisdiktsioon käimasolevas vaidluses põhineb poolte enda valikul ja nõusolekul. Isegi olulistest küsimustest, kus on oht rahvusvahelisele rahule ja turvalisusele, ei tohi nõuandev aramus sekkuda, kui on juba olemas miski muu jurisdiktsioon, millele on nõusolek antud.⁶⁷

---

⁶³ J. Collier, p 182.

⁶⁴ Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict, p 84, para 31.

⁶⁵ Status of Eastern Carelia. No 5, July 23, 1923.

⁶⁶ R. Higgins, p 199.

⁶⁷ A. Zimmermann, pp 1412-1413.

Kohtu ülesanne on kontrollida, kas ÜRO organ või spetsialiseerunud asutus on teinud nõuetekohase taotluse ja järginud protseduuri. Kohus ei vasta nendele taotlustele, mis ei ole protseduurile kohased.⁶⁸ Arvamust on taotletud, kui on esitatud formaalne kiri ÜRO Peasekretäri kaudu või otse peamiselt administratiivorganilt, kui küsijaks on asutus. Adressaadiks on ICJ-i president ja kohtu sekretär (*registrar*). Kirja vorm on standardiseeritud, see koosneb küsimuse tekstist ja lõpeb sertifitseeritud koopiatega inglise keeles ja prantsuse keeles.⁶⁹

Nõuandvate arvamuste menetlemiseks on kohtureeglistikus (*Rules of Court*) eraldi regulatsioon, vastasel juhul ei erineks see kohtu tavapärasest vaidluste lahendamisest. Põhilised reeglid nõuannete menetluseks on vajalikud, sest neid annab kohus ja reegliteta kaoks formaalsus ja olulisus. Modifikatsioonid kohtumenetlusest on vajalikud, kuna nõuandev roll ei ole vaid riikidevaheline, vaid hõlmab endaga mitmeid rahvusvahelisi organisatsioone.

Kohtul on suur vabadus valida, kellelt informatsiooni küsitakse.⁷⁰ Diskretsioon on siiski piiratud õigluse ja mõistlikkuse põhimõttega ning oleneb iga probleemi juriidilisest eripärast. ICJ ise on kehtestanud mitteskemaatilise loomuse nõuandva arvamuse menetlusele ja keeldunud igasugusest kehtestatud tegevuste jadast – teatud reeglid on alati, kuid kohus on jättnud endale liikumis- ja valikuruumi.

Kõikidel ÜRO liikmesriikidel lasub kohustus avaldada kohtule informatsiooni.⁷¹ Rahvusvaheliste organisatsioonide osalus menetluses on aga täielikult kohtu diskretsiooniotsus. Siinkohal ei ole organisatsiooni all mõeldud spetsiaalseid asutusi, kellel on küsimise õigus, nemad osalevad niikuinii, kui nad on osaks menetlusest. Näiteks *Wall* menetluses kaasas Araabia Liiga, et viimane saaks esitada kirjalikud seisukohad ja seeläbi menetluses osaleda.⁷² Menetlusse kaasamine on oluline, vaid siis tuleb vajalik informatsioon avalikuks.

---

⁶⁸ Statuudi artikkel 65 lõige 2.

⁶⁹ Kohtureeglistiku artiklid 104 ja 38.

⁷⁰ Statuudi artikkel 66 lõige 2.

⁷¹ Statuudi artikkel 66.

⁷² Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. ICJ Reports 2004, p 142, para 6. (Edaspidi Wall).

ÜRO Peasekretäril on topeltroll menetluses. Kaasuste puhul, kuhu kaasatakse ÜRO, on ta selle esindaja ja teisalt avaliku huvi esindajaks, andes kohtule vajalikku informatsiooni. Oletatavalt neutraalne dokumentide üleandmine on erinev Peasekretäri tavalisest ülesandest, mil ta võib valida pooli, säilitades vajaliku iseseisvuse ja neutraalsuses. Selline topeltroll on problemaatiline kaasustes, kus rohkem huvitatud pooled ei ilmu kohtusse. Funktsioonide kombinatsioon nõuab märkimisväärset enesekontrolli ja õiglustunnet.⁷³

Pärast arvamuse taotluse saamist teavitab kohtu sekretär kõiki riike, et nad ilmuksid kohtusse (nagu eespool kirjeldatud, on see kohtu otsustada, keda sinna kutsuda informatsiooni saamiseks). President otsustab samal ajal, millal on vaja esitada kirjalikud seisukohad ja suulise menetluse toimumise. Kohtu täiskogul on samuti õigus tähtaegu määrata.⁷⁴

Statuut toob välja arvamuse ja otsuse peamise erinevuse – poolte puudumine⁷⁵ (arvamuse puhul osalised) ja potentsiaalse mõju kõikidele riikidele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele hoolimata mittesiduvast olemusest. Nõuandev arvamus tehakse teatavaks avalikul istungil. Peasekretärile, huvitatud ÜRO liikmesriikide esindajatele ja teistele huvitatud riikidele ja organisatsioonidele saadetakse sellekohane teade. Avalik väljaandmine kujutabki endas arvamuse ette lugemist. Arvamuse avaldamisele võib minna igaüks.⁷⁶

Arvamusel on nõuandev iseloom, seega jõustumise küsimus ei tõusetu. Alates selle välja andmisest, hetkest mil seda lugeda saab, on sel rahvusvahelisele õigusele mõju. Senikaua kuni ICJ-l on diskretsiooniõigus keeldumaks probleemi menetlusse võtmisest, on kohtul tegevusruum selgitamiseks *non liquet*-i ehk situatsioone, kus ei olegi kohaldatavat õigust. Kohtuvaidluses peab kohus aga probleemi tõepoolest lahendama, seal ei saa olla püsivaid *non liquet* olukordi.⁷⁷

1.2.2. Vajadus nõuandvate arvamuste järele

PCIJ poolt loodud nõuandev funktsioon äratati ICJ-is ellu. Rahvusvaheline Kohus tegutseb rahvusvahelise õiguse alal, seega ei ole nõuandev funktsioon ebavajalik. ÜRO teised organid

---

⁷³ A. Zimmermann, p 1436.

⁷⁴ Statuudi artikkel 66 lõiked 1 ja 2; kohtureeglistiku artikkel 105.

⁷⁵ Statuudi artikkel 67.

⁷⁶ Kohtureeglistiku artikkel 108.

⁷⁷ A. Zimmermann, p 1451.

tegelevad poliitikaga, aga on vaja organit, mis tagaks kogu rahvusvahelise õiguse süsteemi õigusliku toimimise. Peab eksisteerima kohtuvõim, mis lahendab tekkinud vaidlused ja selgitab kitsaskohad.

Sama probleem võib kuuluda lahendamisele erinevatele ÜRO organitele, mistõttu on ilmnenud konkureeriva jurisdiktsiooni probleem. Asjaolu, et probleem on vaidluse all riikide endi vahel, Peasekretäri huviorbiidis või Julgeolekunõukogu arutluses, ei muuda ICJ-i kompetentsi teostada juriidilist funktsiooni kohtulahendite ja nõuandvate arvamuste näol. Julgeolekunõukogu tegevus on poliitiline, samal ajal kui kohus teostab juriidilise iseloomuga ülesandeid. Seetõttu saavadki erinevad organid omada pädevust ühe situatsiooni üle.⁷⁸

ICJ-i poolne rahvusvahelise õiguskorra tagaja funktsiooni täitmine sõltub ÜRO Julgeolekunõukogu tegevusest. Konsensusel ja vastastikusel põhinevad rahvusvahelise õiguskorra kontekstist tõusetunud küsimused vajavad enneõike poliitilist lahendust, milleks peaks pakkuma sobima foorumi Julgeolekunõukogu. Kuna süsteem ei toimi igakord nagu vaja, jõuavad kohtu ette küsimused, mis nõuavad poliitilist otsustamist. Sellised kohtuasjad mõjutavad kohtu efektiivsust ja võivad viia selleni, et kohus muutub enda pädevuse hindamisel üha tõrksamaks, sest on oht, et kohtu sõna jääb vaid sõnaks ning nii kohtu kui kogu rahvusvahelise õiguskorra autoriteeti õõnestatakse. Kuigi õiguslikud küsimused on seotud poliitikaga, on kohtu ülesandeks tuvastada vaid juriidiline vaidlus, mida asutakse lahendama rahvusvahelisi norme ja printsiipe kohaldades.⁷⁹

Nõuandvad arvamused on mõeldud olulise panuse andmiseks rahvusvahelisse õigusesse. Nõuandev funktsioon omab nii poliitilist kui juriidilist tähtsust ning peab arvestama poliitiliste asjaoludega, sest see on aluspind, kust probleem tõusetub. Nõuandev protseduur võimaldab ÜRO organitel otsida juhiseid käitumaks vastavalt õigusele. Arvamused ei ole siduva jõuga, seega ükski riik, olgu ÜRO liige või mitte, ei tohi takistada arvamuse andmist, sest arvamus ei ole suunatud riikidele, vaid organile, kes küsis. Arvamuse adressaadiks on organisatsioon, kes esitas küsimuse. Kui riik ei ole nõus, et organ esitab taotluse nõuande

---

⁷⁸ M. N. Shaw. *International Law*. Cambridge, 2008, p 1066.

⁷⁹ M. Naagel. ÜRO Rahvusvahelise Kohtu jurisdiktsioon ja seda mõjutavate poliitiliste tegurite peegeldumine kohtu otsustes. – *Juridica*, VI, 2005, lk-d 405, 410.

saamiseks, siis kohtule see mõju ei avalda, ICJ omab ikka jurisdiktsiooni anda nõuandev arvamus.⁸⁰

ICJ ei käsitle riikide nõusoleku puudumist kui tõket anda arvamus. Mitmel korral on võetud küsimus menetlusse hoolimata selle poliitilisusest ja asjaolust, et sama probleem on juba Julgeolekunõukogus arutlusel. Riikide nõusolek ei ole vajalik, kuna arvamused ei ole siduvad, riigid ei pea seda järgima. Mõnikord riigid ei taha, et arvamus avaldatakse, sest arvatakse õiguste, poliitiliste huvide ja moraalse positsiooni rikkumist kohtu poolt. Kohtu kui autoriteetse organi väljaöeldut peetakse samaväärseks otsusega.⁸¹ Samastamisel otsusega tekib riigile olukord, nagu peaks toimima arvamus kirjaolevalt, mis ei pruugi meelepärase olla.

Küsimus võidakse esitada vaidluse kohta, mis juba riikide vahel või ÜRO-s käimas, sest pooled tahavad teada, mis oleks juriidiline lahendus nende probleemile. Vaidluste lahendamine viib siduval otsusele vaidlevate poolte vahel, samal ajal kui nõuandev funktsioon viib lihtsalt koostööle juriidilise organi ja teiste ÜRO organite vahel – puudub siduv efekt nii riikidele kui küsinud organile. Kui riigid ei taha probleemiga kohtusse minna, siis arvamuse küsimine mingi organisatsiooni poolt ei ole keelatud ega riigi õiguste rikkumine just sel põhjusel, et arvamus, mis antakse, ei ole siduva iseloomuga ning arvamust ei anta kunagi riigile, vaid organisatsioonile, kes seda küsib.⁸²

Siiski on oluline, et enamus ÜRO liikmeid toetaksid avalduse esitamist. Toetuse all peetakse silmas uskumust jurisdiktsiooni olemasolgu asjas, mille kohta nõuannet soovitakse.⁸³ Näiteks *Wall* kohtuasjas toetas arvamuse küsimist 90 liiget, vastu oli 8 (Austraalia, Etioopia, Mikroneesia Liiduriigid, Iisrael, Marshalli Saared, Nauru, Palau, Ameerika Ühendriigid) ning 74 jäi erapooletuks. Eesti Vabariik ei hääletanud.⁸⁴ Saab järeldada, et nõuandvad arvamused

---

⁸⁰ Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania (first phase). ICJ Reports, p 71.

⁸¹ J. C. Schmid, pp 427-428.

⁸² B. Conforti, pp 278-279.

⁸³ T. Broude. The Legitimacy of the ICJ's Advisory Competence in the Shadow of the Wall. Israel Law Review, Vol. 38, No. 1-2, 2005.

⁸⁴ General Assembly Adopts Text Requesting International Court of Justice to Issue Advisory Opinion on West Bank Separation Wall. Press Release. 8 Dec 2003. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://unispal.un.org/unispal.nsf/eed216406b50bf6485256ce10072f637/76bd7f4193f667f685256df7005aeaad?OpenDocument>, 13.03.2014.

on efektiivsemad ja leiavad rohkem poolehoidu ning on abiks vaidluste lahendamisel, kui see on saanud eelneva nõusoleku huvitatud riigi poolt.⁸⁵

Nõuandvad arvamused julgustavad rahvusvahelist kogukonda käituma teatud viisil, annavad juhiseid, kuid siduvuse puudumise tõttu ei sunni käituma nii nagu arvamuses kirjas. Kohus esindab ja on loodud teenimaks rahvusvahelist kogukonda tervikuna. Seega on esmaseks rolliks tagada globaalsed väärtused, mitte niivõrd vaidlevaid pooli lepitada või arvamuse objekti rahuldada.⁸⁶

Rahumeelne riikide kooseksisteerimine ei ole võimalik ühiselt aktsepteeritud käitumisstandarditeta. Nendeta riigid ei teaks, mida üksteise juures oodata ja loota. Samuti ei oleks aru saada, kus ühe riigi võim ja volitused lõpevad, ning teise omad algavad. Omavahelised hõõrdumised ning ahvatlused kasutada jõudu suureneksid märkimisväärselt.⁸⁷ Üldiste käitumisstandarditeta, mille üheks allikaks on nõuandvad arvamused, läheksid riigid kergemini ja meelevaldsemalt sõtta, igaüks arvaks, et tema käitumine on õige ja kohane ning teised peavad alluma.

Käitumisstandardid erinevad selguse, spetsiifilisuse ja ulatuse poolest ja kogu nende kooslus iseenesest on kaugel perfektsusest. Universaalsete arusaamade puudus on üks mõjuvamaid põhjuseid nõuandvate arvamuste vajaminemiseks. Õiguslikel reeglitel ja printsiipidel on tavaliselt ähmased piirid. Alati jääb ruumi täpsustustele ja kohandustele. Arvamused on seejuures abiks eeskätt juriidilistelt aspektidelt vastuolude kõrvaldamisel.⁸⁸

Juriidilised küsimused, mis esitatakse kohtule, tõusetuvad tihti nendest konfliktidest, millega Julgeolekunõukogu või Peaassamblee on juba tegelenud, kuid ei ole lõpliku lahenduseni jõudnud, olles ebaõnnestunud poliitilises protsessis. Seetõttu kasutab ICJ vastuse andmisel sageli mainitud ÜRO organite resolutsioone, mis on tihedalt seotud käimasoleva probleemi, teema või valdkonnaga.⁸⁹ Arvamused mängivad olulist rolli selgitamaks vastuolulisi

---

⁸⁵ O. J. Lissitzyn. The International Court of Justice. Its Role in the Maintenance of International Peace and Security. New Jersey, 2006, p 87.

⁸⁶ G. Abi-Saab. The International Court as a World Court. – Fifty Years of the International Court of Justice. V. Lowe and M. Fitzmaurice (editors). Cambridge, 1996, p 7.

⁸⁷ O. J. Lissitzyn, p 4.

⁸⁸ Samas, pp 7-8, 85.

⁸⁹ M. Angehr. The International Court of Justice's Advisory Jurisdiction and the Review of Security Council and General Assembly Resolutions. Northwestern University Law Review, vol 103, p 1008.

situatsioone. Protseduuri kasutatakse lahendamaks ebakindlusi seoses sisemise võimude jaotamisega ÜRO-s. Eriti varasemalt, kui tegemist oli uute liikmesriikide vastuvõtmisega. Kohtupoolsed nõuanded on heitnud valgust ÜRO erinevate organite ja liikmesriikide vahelistele suhetele või isegi suhetele kolmandate riikidega, kes ei kuulu organisatsiooni.⁹⁰

Julgeolekunõukogu peamiseks ülesandeks on rahu ja julgeoleku säilitamine, agressioonide ära hoidmine.⁹¹ Resolutsioonid, mis antud tagamaks rahvusvahelist rahu ja julgeolekut on liikmesriikidele kohustuslikud. ICJ-l puudub õigus neid kehtetuks muuta.⁹² Julgeolekunõukogu võib soovitada tülide lahendamiseks mistahes reegleid või protseduuri.⁹³ Juriidilise iseloomuga tülid kuuluvad kohtu pädevusse.⁹⁴ Kohus lähtub probleemi lahendusel vaid rahvusvahelisest õigusest, seevastu Julgeolekunõukogu peab otsustama vastavalt poliitilistele kriteeriumitele olles seotud ÜRO põhikirjaga. Kohtul on laiem ülesanne, millele lisandub Julgeolekunõukogu ainuülesanne – rahu ja julgeoleku tagamine.

Rahvusvaheliste organite poolt väljaõeldud õiguslikud põhimõtted või arvamused taolises koostöötavas süsteemis nagu ÜRO, ei ole alati siduvat laadi. Julgeolekunõukogu ja Rahvusvahelise Kohtu konflikt tulenebki sealt, kuna kohaldatav õigus võib suuresti pärineda nõukogu tegevusest või seotud selle otsustega. Kasutades Julgeolekunõukogu resolutsioone võibki tekkida mulje, et kohus teostab järelevalvet ning kontrollib, kas nõukogu tegutses ikka õigesti ja rahvusvahelise õiguse piires.⁹⁵ Kohtule ei ole järelevalve funktsiooni omistatud, kuid on paratamatu, et lugedes ja kasutades ÜRO organite antud dokumente juhib kohus tähelepanu rahvusvahelise õiguse vastastele tegudele või kui organ on enda pädevusi ületanud.

Peaassamblee võim on soovituslik ja uurimuslik, mis tähendab, et see institutsioon annab liikmesriikidele ning Julgeolekunõukogule soovitusi. Seega on Peaassambleelgi nõuandja roll nagu ICJ-l.⁹⁶ Tekibki küsimus, miks on ÜRO-l vaja mitut nõuandjat? Autori arvates on neid vaja, sest kohtus annavad arvamusi kohtunikud, kes on kõrgelt tunnustatud sõltumatud juristid

---

⁹⁰ C. Tomuschat. *International Law: Ensuring the Survival of Mankind on the Eve of a New Century*. – *Academie de droit international*. Vol 281, 1999, p 422.

⁹¹ ÜRO harta artikkel 24 lõige 1.

⁹² M. Angehr, p 1011.

⁹³ ÜRO harta artikkel 36 lõige 1.

⁹⁴ ÜRO harta artikkel 36 lõige 3.

⁹⁵ K. R. Cronin-Furman. *The International Court of Justice and the United Nations Security Council: Rethinking a Complicated Relationship*. – *Columbia Law Review*. Vol 106, 2006, pp 447-448.

⁹⁶ M. Angehr, p 1013.

ning teavad õigusest kõige enam. Lisaks arvestatakse menetluse käigus Julgeolekunõukogu ja Peaassamblee resolutsioonidega, millele lisatakse juriidiline vaatenurk. Samuti antakse ÜRO organitele, kes ongi peamisteks küsijateks, nõuandeid, abistades neid ülesannete täitmisel. Mitme autoriteetse organi arvamus koostoimes on veelgi respektieritum rahvusvahelise kogukonna poolt.

Nõuandva rolli pooldajad leiavad, et arvamuste väljaandmisel saab kohus teise organi leitud seisukohad asetada kindlale ja turvalisele alusele. See tähendab, et kui ICJ kasutab teise organi resolutsioone või väljaütlemisi, ning kiidab need heaks, siis saab rahvusvaheline kogukond kindlust juurde, et organ on õigesti teinud. Kuna arvamus antakse organile, siis see on abiks korralikul ülesannete täitmisel ning adressaadid, sealhulgas ÜRO juhtorganid saavad kvaliteetset õiguslikku abi kohtult.⁹⁷

---

⁹⁷ Samas, pp 1015-1016.

2. Nõuandvad arvamused rahvusvahelises õiguses

2.1. Nõuandvate arvamuste peamised mõjud rahvusvahelisele õigusele

2.1.1. Õiguse arengu funktsioon

Mõeldamatu on kirjutada uurimistöid rahvusvahelise õiguse teemal arvestamata sellega, mida ICJ on öelnud sama probleemi kohta – ükskõik kas arvamuses või otsuses. Akadeemilisest vaatenurgast ongi rahvusvaheline *case-law* kõige suurema tähtsusega õiguse raamistiku kindlaksmääramisel mistahes rahvusvahelise õiguse teemal. Suure tõenäosusega ei ole kohtu väljaütlemised rahvusvahelises sfääris tegelikud õiguse reeglid, kuid neid saab käsitleda kui parim viis reeglite sisustamiseks – reegleid on kaasustes kasutatud, selgitatud.⁹⁸

ÜRO organid saavad juhatust antud arvamustest ning tegutsevad nende abil. See omakorda mõjutab riike. Peaassamblee on omaks võtnud ja praktikas rakendama asunud arvamusi, mida ta ise kohtult küsinud on. Seda tehti esimest korda juba *Conditions for Admission*⁹⁹ kohtuasjas 1948. aastal. Peaassamblee soovib, et Julgeolekunõukogu ja Peaassamblee liikmed käituksid kooskõlas arvamustega.¹⁰⁰

Nõuandvad arvamused aitavad kaasa rahvusvahelise õiguse arengule. Kohtulik õigusanalüüs on seetõttu sarnane õigusemõistmisele. Tegemist on nõuandega juriidilisele probleemile, mis toetub eksisteerivale rahvusvahelisele õigusele. Seetõttu ongi arvamusi vaja selgitamaks olemasolevat õigust. Arvamused on juriidilised väljaütlemised (*judicial pronouncement*), mitte pelgalt nõuanne.¹⁰¹ Saab öelda ka peaaegu juriidiline hinnang (*quasi-judicial appraisal*) ja teatud liiki kohtuotsus (*some kind of judgment*), sest nad on veenvad ja autoriteetsed. ICJ omab suurt rolli tugevdades ja kindlustades kaasaegset rahvusvahelist õigust, samuti arendades arusaamasid õiguse ja otsuste loomeprotsessist. Kohus kirjutab välja *soft law* instrumendid ja annab tõuke *soft law hard law*-ks muutumiseks, seletab lepinguõiguse ja tavaõiguse vahet rahvusvahelises õiguses. Detsentraliseeritud

---

⁹⁸ J. J. Quintana. The International Court of Justice and the Formulation of General International Law: The Law of Maritime Delimitation as an Example. - The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S. Muller, etc (editors). Hague, 1997, p 371.

⁹⁹ Admission of a State to the United Nations (Charter Art.4). ICJ Reports 1948, p 57.

¹⁰⁰ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/197(III)[A-I].

¹⁰¹ K. Oellers-Frahm. Lawmaking Through Advisory Opinions? – German Law Journal, vol 12, 5, 2011, pp 1046-1050.

õigussüsteemis annab ICJ autoriteetse tähenduse rahvusvahelistele elementidele ja kirjutamata printsiipidele.¹⁰²

Nõuandev funktsioon loodi mõeldes rahvusvahelistele organisatsioonidele, kellel võivad tegevuse käigus tekkida juriidilisi probleeme. Kohus lahendabki need vastates esitatud küsimustele, mis puudutavad organisatsiooni tööd. ICJ-i roll on selgitada kehtivat õigust nii, et organisatsioon saab enda tööd jätkata õiguspäraselt, et tekiks arusaam õigusest enesest ja oskus seda kohaldada.¹⁰³ Kohus on ise organisatsiooniabistamise funktsiooni rõhutanud – näiteks Kosovo arvamuses.¹⁰⁴

Kas organisatsioon võiks Rahvusvahelise Kohtu asemel advokaadi poole pöörduda? Advokaat ei ole nii pädev nõuandja kui ICJ-i kohtunikud, kes tegelevad igapäevaselt ja pidevalt just rahvusvahelise õiguse ja ÜRO probleemidega. Kohtus kulub küll palju aega, kuid ilmselt kuluks advokaadilgi. Neid oleks vaja lausa mitmeid, sest valdkond on lai ja nõuab süvenemist, laialdasi teadmisi.

Nagu eespool mainitud, isegi kui arvamused ei lahenda vaidlusi, mängivad need siiski olulist rolli oma respektierituse tõttu. Arvamuste läbi on kohus hõlbustanud rahvusvaheliste organisatsioonide tegutsemist.¹⁰⁵ Samas, arvamused, mida ei peeta legitiimseteks suurendavad riski, et neid ignoreeritakse. Seetõttu peetakse ICJ-i kõige vähem kardetavamaks institutsiooniks rahvusvahelise õiguse süsteemis. Konfliktid ideoloogiad ja poliitiline surve on kohati nii tugev, et kohtunikud ei jõua üksmeelsete ja adekvaatsete lahendusteni.¹⁰⁶

ICJ võib ju olla vähem kardetavam organ, kuid hetkeseisu arvestades siiski parim ja olulisim valik selgitamiseks ja ühtlustamiseks rahvusvahelist õigust. Kohtunikud ei jõua tihtipeale riigisisestki üksmeelsete arvamusteni. Võrdluseks Eesti Riigikohus, kus kohtunikud samuti avaldavad eriarvamusi ning see ei tee põhikohtuotsust halvemaks. Õiguses võibki olla ühele probleemile mitu lahendust ja lähenemist.

---

¹⁰² A. Boyle and C. Chinkin, pp 268-269.

¹⁰³ D.Akande. The Competence of International Organizations and the Advisory Jurisdiction of the International Court of Justice. – European Journal of International Law. Vol 9, 1998, pp 453-454.

¹⁰⁴ Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo. ICJ Reports 2010, p 403, para 44. (Edaspidi Kosovo.)

¹⁰⁵ P. Couvreur. The Effectiveness of the International Court of Justice in the Peaceful Settlement of International Disputes. – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997, pp 113-114.

¹⁰⁶ D. L. Breau, pp 192-193.

Rahvusvahelise Kohtu staatus autoriteetse õiguse tõlgendajana võib olla hoopiski suurenenud. Rahvusvahelise õiguse juristid toetuvad ICJ-i arvamustele, otsustele, kui nad otsivad tõlgendust rahvusvahelise õiguse probleemile. Kohus püüab leida tasakaalu suveräänsete riikide vahel. Kui miski rikub tasakaalu ja see kaob, kohtu võim ja autoriteetsus puruneb. ICJ saab tegutseda ja anda vaid selliseid arvamusi, mis on kooskõlas teiste igakülgsede globaalsete elementidega. Elementide all peetakse silmas riikide tegusid ja nõudeid, Julgeolekunõukogu otsuseid ja Peaassamblee resolutsioone. Seetõttu on nõuandvad arvamused alati poliitilised, kuna õiguse kujundamiseks peavad need arvestama mainitud elementidega.¹⁰⁷

Namibia arvamuses leidis kohus, et rahvusvahelist õigust tuleb tõlgendada terve õigussüsteemi piires, arvestades vaid tõlgendamise hetkel kehtivat õigust.¹⁰⁸ Kohus ütleb, et ÜRO-d tuleb vaadata kui Rahvasteliidu õigusjärglast, vastasel juhul ei saa kasutada vajalikke abinõusid rahvusvaheliste rikkumiste vastu.¹⁰⁹ Kohus selgitab, et kui tavaliselt arvatakse, et Julgeolekunõukogu resolutsioonidest on siduvad need, mis antakse harta VII peatüki valdkonnas, siis see on väärarusaam. ÜRO põhikiri ei anna ühtegi alust sellisele vaatele ning ICJ ütleb, et kõik Julgeolekunõukogu resolutsioonid on liikmesriikidele siduvad. Säte, mis annab õiguse Julgeolekunõukogul anda resolutsioone ja teeb need siduvaks ei paikne peatükis VII¹¹⁰, seega pole sellisteks valedeks tõlgendusteks alust.¹¹¹

Õiguse kujundamine on kõige tähtsam erisus *ad hoc* tribunalidest, et saavutada püsiva ja ühiskondliku kohtu roll. Kehtiva õiguse selgitamine ja vajaliku leidmine on oluline ja vajalik sest rahvusvaheline õigus ei ole alati täpne ja selge. Sellises olukorras ongi kohtu ülesandeks öelda välja konkreetse normi või tava tähendus ja sisu. Riigid ja organisatsiooni asuvad tõlgendama ja rakendama kohtu öeldut ja sel viisil saabki arvamus osaks rahvusvahelises tavaõiguses.¹¹²

Riikidel on huvi tagamaks rahvusvahelise õiguse areng kohtu poolt. Kasvõi ainult sellise õiguse, mis võib mõjutada konkreetse riigi huvisid olevikus või tulevikus. Riikide huvid

---

¹⁰⁷ O. Yasuaki. Is The International Court of Justice an Emperor Without Clothes? – International Legal Theory. Vol 8, no 1, 2002, pp 1-2, 5.

¹⁰⁸ Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). ICJ Reports, p 31, para 53. (Edaspidi Namibia.)

¹⁰⁹ Namibia, p 49, para 102.

¹¹⁰ ÜRO harta artikkel 25.

¹¹¹ Namibia, p 52-53, para 113.

¹¹² J. E. Donoghue. The Role of the World Court Today. – Georgia Law Review. Vol 47:2012, pp 196-198.

kokku moodustavad tahte arendada kogu õigust tervikuna, sest õigus ja huvid on erinevad moodustades mitmekülgse rahvusvahelise õiguse, kus igaühe vaated on kaitstud.¹¹³ Erinevatest huvidest hoolimata on lõppeesmärgiks ühtlane rahvusvaheline õigus, mis tagaks põhiõigused ning oleks sobilik kõigile.

2.1.2. Õigusloome funktsioon

Arvamused võivad uut õigust luua. Sellele saab vastu vaielda, kuna õigust saab luua vaid õigusloome kindlas protsessis formaalsete reeglite alusel ning see muutub kohustuslikuks kõigile õiguse subjektidele. Seetõttu ei saagi arvamus olla õiguse formaalne allikas, kuid veenvuse ja autoriteetsuse tõttu on riigid siiski mõjutatud nõuandest ja käituvad kooskõlas nendega, olles tavaõiguseks. Modernses maailmas omavad arvamused suuremat rolli kui kohtuotsused, need konstrueerivad õiguse tõelise tähenduse kõigi jaoks – *erga omnes*. Seevastu otsused on suunatud eelkõige pooltele.¹¹⁴ Autori arvates on arvamused ja otsused võrdse tähtsusega, mõlemad annab välja sama institutsioon, kes tõlgendab sama õigust. Ei saa öelda, et arvamus või otsus on vale, vähetähtis või mõttetu. Kohtu mõlemad funktsioonid on olulised.

Rahvusvahelise keskse seadusandliku võimu puudumine ja asjaolu, et õigusallikateks olevad lepingud on mõeldud vaid limiteeritud hulgal subjektidele tähendab, et ICJ ja teised rahvusvahelised kohtud omavad aina suuremat ja tähtsamat õigusloome rolli. Protsess ja roll ise sarnaneb Anglo-Ameerika õigussüsteemile. Vajadus kohtu taolise funktsiooni järele on suur kogu rahvusvahelises kogukonnas, kuna rahvusvaheline õigus on muutuv.¹¹⁵

ICJ ei ole legislatiivorgan ning ei formuleeri uusi õiguse reegleid vaid rakendab juba olemasolevat õigust. Kohus otsib, leiab, rakendab, analüüsib seda, mis juba on olemas.¹¹⁶ Antud seisukohaga saab vaielda tuginedes eespool kirjasolevale ning lisades juurde, et kuigi kohus kohaldab vaid olemasolevat õigust, siis alati lisatakse sellele midagi juurde – kohtunike arvamus, väljaütlemised, printsiipe seatakse õigesse konteksti. Kõik see kokku võib tunduda

---

¹¹³ A. F. Perez. The Passive Virtues and the World Court: Pro-Dialogical Abstention by the International Court of Justice. – Michigan Journal of International Law. Vol 18, 1997, p 419.

¹¹⁴ K. Oellers-Frahm, p 1051.

¹¹⁵ T. Buergenthal. Lawmaking by the ICJ and Other International Courts. – ASIL Proceedings. Vol 397, 2009, p 406.

¹¹⁶ S. Rosenne, p 37.

kui õigusloome kuigi formaalselt see seda ei ole. Õigust formaalses mõttes ei teki, kuid õigus saab täiendust.

Kõik juhtumid, kus kohus ei tõlgenda olemasolevat õigust, vaid pigem loob, kuuluvad kohtuliku õigusloome alla. Funktsioon hõlmab üldiste printsiipide tuvastamist, nende lahti mõtestamist olukorda, kus soovitakse neid kohaldada, printsiipide puhastamist ja edasiarendamist konkreetseesse valdkonda. Kõike seda tehes kohtunik loob uut õigust, olemasolevast ei pruugi enam palju alles jääda ja uus, tekkinud, võibki saada värskeks õiguseks, mida kohaldatakse. Siiski on selle uue normi või printsiibi aluseks vanad ja olemasolevad, mis on saanud uue kuju ja olemuse. Mainitud skeem on kõige rohkem kasutatud leidnud tavaõiguse valdkonnas, sest see on enamasti laialt tõlgendatav ja omab rohkem mänguruumi.¹¹⁷

Kohtu arvamuste õigusloome funktsioon saab kasutuse riikide praktikas ning õiguskordades. Kohaseks näiteks saab siinkohal tuua PCIJ 1935. aasta arvamuse *Minority Schools on Albania*, kus kohus lõi aluse pooldavaks poliitikaks, mis hiljem sisaldus erinevates rahvusvahelistes lepingutes ja kohalikes õigussüsteemides. Arvamuse sisuks oli diskrimineerimise keeld ja võrdsuse nõue sarnaste situatsioonide puhul.¹¹⁸

Genocide arvamus oli aluseks inimsusvastaste kuritegude sisustamisele, tunnistamisele ja taunimisele. Kohtu arvates šokeerib genotsiid inimkonda tervikuna, olles vastuolus moraalinormide ja ÜRO eesmärkidega.¹¹⁹ Mainitud arvamus on heaks näiteks kohtu teedrajavale selgitusele. Sama arvamus sisaldab analüüsi, mille lõpptulemus väidab, et ainult riigipoolsest allkirjast mingil rahvusvahelisel lepingul ei piisa, vaja on selle ratifitseerimist. Enne ratifitseerimist see õiguslikke tagajärgi kaasa ei too, on sama olukord nagu riik ei olekski dokumendiga ühinenud.¹²⁰

Uuendust tõi *Reparation for Injuries*, kus kohus ütles, et ÜRO saab esitada liikmesriigi vastu nõuet, kui organisatsiooni agent on saanud vigastada riigi tõttu. Kohtulik õigusloome seisneb siinkohal asjaolus, et ÜRO omandab arvamusega rahvusvahelise isiku staatuse – on

---

¹¹⁷ D. Akande, p 465.

¹¹⁸ *Minority Schools on Albania*. PCIJ, No 62, April 6, 1935.

¹¹⁹ Reservation to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. ICJ Reports, 1951, p 15. (Edaspidi Genocide.)

¹²⁰ Genocide, pp 28-29.

rahvusvahelise õiguse subjektiks, on võimeline kandma rahvusvahelisi kohustusi ja omama õigusi.¹²¹

South West Africa puhul tegeles kohus uue rahvusvahelise õigusega, mis on rahvaste suurte muutuste, mis leidsid aset alates Esimesest maailmasõjast ning peamiselt 1939. aastast, lõpptulemus. Kohtunik Alvarez'e sõnul on uus rahvusvaheline õigus segunenud poliitikaga, majandusega, sotsiaalsete ja psühholoogiliste aspektidega ning ICJ-i ülesandeks on uut rahvusvahelist õigust arendada andes välja nõuandvaid arvamusi. Kohus peab rakendama moodsat rahvusvahelist õigust, mitte tuginema vananenud arusaamadele. Kohus loob õigust muutes klassikalist rahvusvahelist õigust ning öeldes, mis on tänapäevane ja kohalduv õigus.¹²²

ICJ on kaasa aidanud keskkonnaõiguse kui kõige uuema õiguse valdkonna sisustamisele. Näitena *Nuclear Weapons* kaasus. Kohus asus seisukohale, et keskkonnaõiguse alaseid lepinguid, mis otsesõnu ei ütle midagi tuumarelvade kohta, saab ja tuleb kasutada relvastatud jõu kasutamise puhul, st arvestada keskkonnaga sõjaolukorras. ICJ-i arvates ei ole keskkond abstraktne mõiste, vaid esindab kogu elusloodust, elukvaliteeti ning inimkonna tervist, sealhulgas sündimata inimeste.¹²³ Mainitud arvamuses mainis kohus veelgi õigustloovaid tähelepanekuid. Näiteks see, et ICJ-i arvates on Peaassamblee soovitusel hoolimata mittesiduvast iseloomust siiski normatiivse väärtusega.¹²⁴

2.1.3. Arvamuste käsitus riigisiseses õiguses

Riigisisised kohtud on omaks võtnud nii ICJ-i otsuseid kui nõuandeid erinevatel viisidel. Vähemal või suuremal määral neisse aupaklikult suhtudes. Riigisisene kohus saab otsuse või arvamuse tervikuna omaks võtta, kasutada sellest osa – sissejuhatust kui tõendit nõuetekohasest menetlusest, võtta aluseks kasutatud argumentatsiooni kui autoriteetseid väljaütlemisi rahvusvahelise õiguse kohta või otsust/arvamust täielikult eirata. Nii omaksvõtu, tõlgendamise kui eiramise puhul on suurimaks rollimängijaks kohalikud tavad, kombad ja

---

¹²¹ Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations. ICJ Reports, 1949, p 179.

¹²² International Status of South West Africa. Dissenting Opinion of Mr. Alvarez. ICJ Reports, pp 174-176.

¹²³ Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. ICJ Reports 1996, p 241, paras 28-29. (Edaspidi Nuclear Weapons.)

¹²⁴ Nuclear Weapons, p 254-255, para 70.

seadused. *Common law* riikides on lihtsam kasutada otsuseid ja arvamusi seal kehtiva pretsedendiõiguse pärast.¹²⁵

Kui suur hulk ICJ-i arvamusi ära põlatakse, siis kaotavad teisedki arvamused autoriteetsust kogu rahvusvahelise õiguse kontekstis. Situatsioonis, kus kohus on väljastanud arvamuse ebaselges õiguse valdkonnas ja riigisisene kohus eirab arvamust, siis teised rahvuslikud kohtud eiravad arvamust suurema tõenäosusega, sest eeskujuks on saanud eirav kohtuotsus ning leitakse, et arvamus ei ole väärt respektierimist.¹²⁶

Kuigi nõuandva arvamuse küsimisel ei ole pooli, on siiski katsetatud arvamuste kasutamist riigisisel tasandil selle riigi vastu, kelle käitumine vastab antud arvamusele. Need arvamused, mis tekitavad rahvusvahelisi kohustusi ÜRO liikmetele tervikuna, näiteks *South West Africa*¹²⁷, võidakse täide viia riigisisestes kohtutes vältimaks liikmesriikide keelatud tegevust arvamuse vastu. Riigisisene täideviimine väljendus tookord sel moel, et kohalikes kohtutes keelati kaubandus nende riikidega, kes jätkavad kaupade importimist Namiibiasse pärast ICJ-i antud arvamust¹²⁸ - arvamus sisaldas sellist kohustust.

Ameerika Ühendriikides, New Yorgi ringkonnakohtus viidati *Reparation for Injuries* arvamusele kohtuasjas *United States v. Melekh*¹²⁹ – ICJ määratles ÜRO-d kui eraldiseisvat juriidilist isikut liikmesriikidest. Samale arvamusele on viidanud Inglise Apellatsioonikohus kohtuasjas *Nissan v. Attorney*¹³⁰ kinnitades, et mitte ÜRO ei ole vastutav liikmesriikide tegevuse eest, vaid iga riik enda eest.¹³¹

Kohtu arvamused ei pruugi mitte ainult mõjutada riikide arusaamu õigusest, vaid ka väärtushinnanguid. Oluline on teada, mida arvab rahvusvaheline kogukond õigusest ja mida üldse õiguseks peetakse. Alati ei ole selge, mis on jagatud arusaamine ja siinkohal tulebki appi Rahvusvaheline Kohus, kes ütleb, mida kasutada õigusena, kust leida norme, mis on

---

¹²⁵ S. Ordonez and D. Reilly, pp 345-346.

¹²⁶ W. T. McLaughlin, p 757.

¹²⁷ Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South-West Africa). Notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). ICJ Reports 1971, p 16.

¹²⁸ S. Ordonez and D. Reilly, pp 357 – 359.

¹²⁹ US District Court for the Southern District of New York. 190 F. Supp. 67 (SDNY 1960).

¹³⁰ English Court of Appeal. 1 QB 286 (1968).

¹³¹ S. Ordonez and D. Reilly, p 364.

normide sisuks ja mida tuleb arvestada ühiselt ja jagatult. Mitte kõigil lahenditel ja arvamustel ei ole automaatset efekti.

Riigid saavad ergutust ja stiimuli arvamuste eeskujul probleeme lahendada. Tavaliselt tahavad riigid käituda egoistlikult ja nii kuidas neile paremini sobiks, kuid selle ergutuse mõjul nad leiavad, et on parem käituda nii nagu teisedki – kohtu antud eeskujul. Teiseks järgivad riigid neid kohtu poolt öeldud seisukohti, mis tagavad suurima sotsiaalse kasulikkuse. Tehakse koostööd vaid siis, kui on teada, et teisedki riigid on koostööaltid. Riik, kes jääb vähemusse, kahjustab enda reputatsiooni ja vähendab võimalust tulevikus koostööks rahvusvahelises kogukonnas. Kolmandaks võetakse eeskujuks eetilisi kaasuseid, mis sunnivad riike teatud käitumismalli omandama. Need tekivadki vaid konkreetsetes situatsioonides ja neid saab väärtustada ja omaks võtta vaid siis, kui puudub mõistlik arutlus kaasuste puuduste, kehtivuse ja ulatuse kohta.¹³²

Rahvusvaheline Kohus pakub vähemalt kolme potentsiaalset hüve enda töös riigisiseste kohtute jaoks. Esiteks pakutakse ühtsust lepingute tõlgendamisel. Ühtsus omakorda aitab saavutada ennustatavuse, mis juba ise teenib ülitähtsat funktsiooni õiguskorras. Kui valitsus soovib täita lepingu nõudeid, peab olema täpselt teada, millised need nõuded on. Teiseks soodustab kohus rahvusvahelistele lepingutele vastavust parandades võimu tasakaalustamatust lepingule allakirjutanute seas. Väikestel riikidel puuduvad mõjutusvahendid suurte riikide jaoks, kes rikuvad lepinguid. Kohus aitab selgitada olukordi ning teeb jõuvahekorrad klaariks. Kolmandaks aitab kohus parandada õiguse kvaliteeti üleüldse, sest sealsed kohtunikud omavad paremaid eriteadmisi ja vilumust rahvusvahelisest õigusest kui riigisisest kohtunikud.¹³³ Õiguse kvaliteedi parandamine on olulisim hüve, mida kohtu nõuandvad arvamused pakuvad. Sellega kaasneb kogu õiguse areng ja selgus rahvusvahelise kogukonna jaoks.

Vastupidiselt riigisisestele kohtunikele ei pruugi ICJ kohtunikud jagada sama õiguskultuuri nendega, kes on kohtuasja objektiks. Kohalikes kohtutes on kõik kohtus olijad, juristid, sekretärid jne samasse süsteemi kuuluvad – samasugune haridus, eetika, käitumismuster. Rahvusvahelised kohtunikud tulevad erinevatest õigussüsteemidest, millede vahel on palju

---

¹³² N. Petersen. Lawmaking by the Interantional Court of Justice – Factors of Success. – German Law Journal, vol 12, no 5, 2011, p 1299-1302.

¹³³ M. L. Movsesian. Judging International Judgments. – Virginia Journal of International Law. Vol 48:1, 2007, pp 90-92.

erinevusi. Vääriti mõistmisi ja konflikte esineb seega sagedamini. Rahvusvahelistel kohtunikel on vähem kompetentsi mahutada enda otsused ja arvamused kohalike oludesse, kuna nad langetavad otsuseid abstraktsetele küsimustele tuginedes võttes aluseks üldiselt sõnastatud lepingud.¹³⁴ ICJ-i ülesandeks ongi olla rahvusvaheline ning kohalikesse oludesse sobitumine ei ole niivõrd oluline. Tähtis on selgeks teha kogukonnale rahvusvaheline õigus ning iga riigi enda ülesandeks jääb see mahutada kodustesse oludesse nii palju kui vajalik.

2.2. Suhtumine välja antud nõuandvatesse arvamustesse

Kõige enam arvamusi puudutab ÜRO kui organisatsiooni probleeme ja õigust, sealhulgas ÜRO ja selle organite kompetentsi – näiteks *Reparation of Injuries*. Palju arvamusi on küsitud rahutagamise probleemide seast – *Certain Expenses*. Lisaks eelmainitutele on nõuandeid rahvusvahelise õiguse põhiküsimuste kohta, mis lähevad palju kaugemale ÜRO enda sfäärist – *Nuclear Weapons, Namibia, Genocide*. Viimaseks kategooriaks on spetsiifilised vaidlused kahe või enama riigi või muu üksuse vahel, mis kuuluvad rahvusvahelise õiguse valdkonda – *Wall*.¹³⁵

Rahulolematus Rahvusvahelise Kohtuga on tegelikult kriitika rahvusvahelise õiguse süsteemi kohta tervikuna, sest kohus lähtub enda töös just nimelt rahvusvahelise õiguse reeglitest. Riigid on endale ise vabatahtlikult kujundanud just seesuguse rahvusvahelise õiguse, millele nüüd alluda. Hoolimata vastuväidetest, suudab ICJ siiski teha suuri edusamme lahendades poliitilisi konflikte rahumeelselt. Kõige rohkem heidetaksegi kohtule ette poliitilisust, aga seda ei saa vältida, sest kohtus on kaitsmise all ennekõike rahvuslikud huvid. Õiguse ja poliitika sulandumine rahvusvahelisel tasandil on vältimatu.¹³⁶ Samuti arvamuste avaldamisel, kus avatakse rahvusvahelist õigust kogukonnale, kaasnevad ühe või teise riigi huvid, mis satuvad kooskõlla või vastuollu arvamusega.

Riikide vaatepunktist ei ole individuaalne lähenemine kohtumenetluses võrreldav kollektiivse abiotsimisevahendiga nõuandvas menetluses – mõlemal funktsioonil on omad plussid ja miinused. Ühelt poolt tekivad pinged dominantsete väärtuste vajaduse ja teiselt poolt

---

¹³⁴ M. L. Movsesian, pp 94-95.

¹³⁵ A. Zimmermann, p 1420.

¹³⁶ A. Coleman, pp 31-36.

individuaalsete huvide rahuldamise vahel, mis muutuvad vähem ägedaks arvamuste andmisel, sest need ei ole siduvad ning kohustuslikud täitmiseks.¹³⁷

Riigid, mille kodanikud usuvad, et opositsiooni koheldakse õiglaselt, usuvad, et ICJ teostab enda funktsioone õiglaselt. Samuti ollakse seisukohal, et nende riik siiski peab alluma rahvusvahelisele õigusele hoolimata sellest, kas see on riigi rahvuslikuks huviks. Liikmesriigi sisepoliitika mõjutab palju seda, kuidas kodanikud suhtuvad väljaspool toimuvasse. Positiivne riigisiseste institutsioonide tajumine tagab positiivse suhtumise ICJ-i tegutsemisse. Inimesed, kes usaldavad enda kodumaa kohtuid, usaldavad rohkem Rahvusvahelist Kohust kui need, kes ei usalda enda koduriigi oma.¹³⁸ Järelikult suhtuvad õigusteadlikud inimesed austusega nii riigi sees toimuvasse kui rahvusvahelisel tasandil. Seega peab iga riik tegema positiivset poliitikat nii enda kui rahvusvahelise kogukonna huvides. Riik peab pingutama, et inimesed usaldaksid kohalikke institutsioone alates valitsusest lõpetades kohtuga, sest siis on tagatud rahvusvahelise õiguse rakendamine ja mõistmine.

Paljude nõuandvate arvamuste taga on reaalselt asetleidvad riikidevahelised vaidlused, mis seostuvad ÜRO tegevusega. Mõne kaasuse puhul on kohtupoolne nõuanne saanud tegelikult lahenduseks – *Admissions Cases*¹³⁹, *Convention on the Privileges and Immunities of the UN*¹⁴⁰. *Western Sahara*'t on hakatud aktsepteerima, seal tegeleb kohus enesemääramise küsimusega ning leiab, et see on oluline rahvusvahelise õiguse printsiip, mida kohaldada rahvastele.¹⁴¹ Suure austusega suhtutakse *Namibia* arvamusse, kuna poliitilised ja diplomaatilised pingutused saavutada ja kindlustada vabadus on oluline.¹⁴²

Mõnede teiste kaasuste puhul on side arvamuse ja lõpliku lahenduse vahel nõrgem. Riigid on kõige rohkem eiranud *Expenses Case*-i, mille kohaselt lasub neil kohustus maksta teatud rahutagamise operatsioonide eest¹⁴³. Eiramise põhjus on lihtne, keegi ei taha raha välja anda. Siiski ollakse teoorias ühte meelt, et juriidiline seeme on arvamustega külvatud ja täielikult

---

¹³⁷ P. Couvreur, p 115.

¹³⁸ E. Voeten. Public Opinion and the Legitimacy of International Courts. – Theoretical Inquiries in Law. Vol 14, 2013, pp 433-435.

¹³⁹ Competence of the General Assembly for the Admission of a State to the United Nations. ICJ Reports 1950, p 4.

Admission of a State to the United Nations (Charter Article 4). ICJ Reports 1948, p 57.

¹⁴⁰ Applicability of Article VI, Section 22, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations. ICJ Reports 1989, p 177.

¹⁴¹ *Western Sahara*. ICJ Reports 1975, p 12.

¹⁴² *Namibia*, p 16.

¹⁴³ *Certain Expenses*, p 151.

neid ei eirata – võetakse kuulda ja arvestatakse, kuid ei pruugita iga kord rakendada.¹⁴⁴ Arvamused avaldavad suurt mõju riikide käitumisele ja rahvusvahelisele olukorrale tervikuna, kuna on moraalselt ja poliitiliselt olulised.¹⁴⁵ Statistika kohaselt ei käitu riigid vastavalt arvamuses sisalduvale, kui see on vastuolus nende huvid ja arusaamadega. Riigid ise ei saa küsimusega kohtusse pöörduda ning seetõttu võib esineda vastumeelsust ja allumatust nende suhtes.¹⁴⁶

Kohus ei saa kunagi ette määrata, millise efekti antud arvamus rahvusvahelises kogukonnas saavutab. See on ennekõike poliitiline hinnang, mis järgneb arvamuse avaldamisele. Kuigi arvamus on mõeldud organisatsioonile, kes küsis, avaldavad tavaliselt riigid rohkem arvamust kohtupoolsele nõuandele.¹⁴⁷ Rolli mängib hetk, millal mingi riik arvamuse kohta seisukoha võtab. Riigid võivad enda meelt muuta aja möödudes. Kui alguses võtab esimene riik mingi kohtu poolt välja antud arvamuse hästi vastu, avaldab sellele poolehoidu ja teine riik on samale arvamusele vastu, siis aja möödudes võib olukord olla hoopis teistsugune – esimene riik on vastu ja teine on päri.

Konflikt, mis tiritakse kohtu ette, omab poliitilist, majanduslikku, ajaloolist, sotsiaalset ja emotsionaalset dimensiooni. Nendest ei saa mööda vaadata ka ICJ, kuigi tegeleb vaid õigusliku hinnangu andmisega. Kohtu tegevusele annavad hilisema hinnangu riigid, opositsioonilised pooled, meedia, valitsusvälised organisatsioonid, vaidlusega enim seotud riigi avalikkus.¹⁴⁸

ICJ on laiendanud nõuandvat jurisdiktsiooni ning muutnud ÜRO põhikirja sätete tõlgendamist, et suurendada ja laiendada enda võimu arvamuste väljastamisel. Kohus on muutunud kasulikus teerajajaks nende poliitiliste probleemide vallas kuhu Julgeolekunõukogu võim ja pädevus ei ulatu. On aga oht, et kohus ebaõnnestub mittesiduvuse tõttu, sest kui riigid ei tunnusta antud arvamusi, neid ei võeta kuulda, siis on kohus teinud tühja tööd. ICJ-i tõeline efektiivsus ongi blokeeritud siis, kui riigid leiavad, et nõuandev protsess on mittelegitiimne.¹⁴⁹

---

¹⁴⁴ R. Higgins, pp 202-204.

¹⁴⁵ M. Hirsch. The Impact of the Advisory Opinion on Israel's Future Policy: International Relations Perspective.; Journal of International Law & International Relations, Vol. 1, pp. 319-344, 2005.

¹⁴⁶ A. Coleman, pp 40-41.

¹⁴⁷ D. Akande, p 462.

¹⁴⁸ O. Yasuaki, p 6.

¹⁴⁹ J. Schmid, pp 437 - 438.

2.2.1. Wall arvamus

Iisraeli ja Palestiina vahele on ehitatud müür (mõnel pool sünonüümina turvatara, mida kasutab Iisraeli Ülemkohus¹⁵⁰ või barjäär, nagu kasutab ÜRO Peasekretär¹⁵¹), mille eesmärgiks on ära hoida Palestiina aladelt tulenevaid terroristlikke rünnakuid iisraellaste vastu.¹⁵² Palestiinlaste jaoks on müür Iisraeli katse annekteerida osa Läänekalda aladest ning takistada Palestiina riigi loomist. Müüri suurimaks probleemiks ja enim pahameelt tekitab asjaolu, et see ei kulge mööda korrektset joont (*Green Line*), mis on kahe ala piir, vaid kaldub itta, ühendades osa Palestiina aladest Iisraeliga. Müüri ümbruses kehtib range režiim, mis takistab palestiinlase liikumist. Rahvusvahelises kogukonnas tekitas taoline ehitis pahameelt ning taheti selle lammutamist.¹⁵³

Probleemi sekkus ÜRO. Peaassamblee esitas kohtule 8. detsembril 2003. aastal taotluse, milles soovis saada vastust küsimusele, mis on juriidilised tagajärjed, mis ilmnevad Iisraeli ja Palestiina vahele ehitatud müürist, lähtudes rahvusvahelises õigusest.¹⁵⁴ 9. juulil 2004 andis ICJ välja *Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory* arvamuse, milles ütleb, et kahe ala vahele ehitatud müür on rahvusvahelise õiguse vastane.¹⁵⁵

Kohus säästis selles kaasuses palestiinlasi. Eesmärgiks oli panustada rahvusvahelise õiguse tugevusse – ehitatud barjäär kuulutatigi õigusvastaseks. Tara kui terrorismivastane meede rikub palestiinlaste õigusi enesemääramisele ning seetõttu on tegemist iisraelipoolse kohustuse rikkumisega seda õigust austada.¹⁵⁶ Wall arvamuse menetlemine oli ebatäiuslik, eelkõige nõuandva funktsiooni seaduslikkuse ohustamise tõttu, kuna kaasus on nii poliitilise

---

¹⁵⁰ International Legality of the Security Fence and Sections near Alfei Menashe. Israel High Court Ruling Docket H.C.J. 7957/04. September 15, 2005. Kättesaadav arvutivõrgus: http://elyon1.court.gov.il/Files_ENG/04/570/079/A14/04079570.A14.pdf, 21.04.2014. (Edaspidi Israel High Court Ruling 2005.)

¹⁵¹ Wall, p 164, para 67.

¹⁵² Wall, p 182, para 116.

¹⁵³ R. Värk. Iisraeli turvatara legaalsus: mõned kommentaarid Rahvusvahelise Kohtu ja Iisraeli kõrgeima kohtu seisukohtadele. – Juridica X, 2005, lk 731.

¹⁵⁴ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/ ES-10/14, 08.12.2003. Peaassamblee täpne esitatud küsimus: „What are the legal consequences arising from the construction of the wall being built by Israel, the occupying Power, in the Occupied Palestinian Territory, including in and around East Jerusalem, as described in the report of the Secretary-General, considering the rules and principles of international law, including the Fourth Geneva Convention of 1949, and relevant Security Council and General Assembly resolutions?”

¹⁵⁵ Wall, p 136.

¹⁵⁶ Wall, p 184, para 122.

kui kohtumenetlusliku (asi tulnuks arutada kohtumenetluse käigus, mitte nõuande vormis) iseloomuga.¹⁵⁷

Autor nõustub arvamuse lõpptulemusega, kus müür kuulutati õigusvastaseks, arvates, et sellel müüril pole ühtegi head aspekti, rikkudes rahvusvahelist õigust. Nii õigust enesemääramisele kui liikumisvabadust ning muid põhiõigusi. Hoolimata tara ajutisest iseloomust Iisraeli võimude väitel ja terrorit ennetavast eesmärgist, on ilmnenud liiga palju rikkumisi seoses ehitisega. Kasvõi asjaolu, et müür ei kulge piki kokkulepitud piiri ning selle ehitamiseks on raisatud palju ressursse, mida saaks kasutada targemini mujal. Tara ehitamiseks on hävitatud puuvilja- ja oliivipuusid¹⁵⁸, mis on samuti vaid halb. Iisrael peab leidma mingi muu meetme, mida kasutada enda rahva vastu suunatud rünnakute ennetamiseks. Hetkeolukord rikub õigust ning ei ole aktsepteeritav. Kokkuvõtvalt saab asuda seisukohale, et tara ehitamist ja olemasolu ei õigusta miski ning kohus on enda arvamuses asunud õigele järeldusele.

Wall kohtuasjas tegeles kohus argumendiga, kas ICJ peaks üldse keelduma arvamuse andmisest, kuna see tõkestaks poliitilist, läbirääkimise teel saadavat lahendust konfliktile. Kohus vastas seepeale, et ei ole selge, millist mõju avaldab antav nõuanne läbirääkimistele. Menetluse osalised avaldasid erinevaid seisukohti ning seetõttu ei saanudki kohus vaadelda seda faktorit kui arvamuse andmisest keeldumise põhjust. Tundub peaaegu võimatu, et kohus keelduks arvamuse andmisest ja enda jurisdiktsiooni kasutama jätmisest tuginedes spekulatsioonide, et arvamus võib poliitiliselt riike mõjutada. Kuniks arvamus on juriidilistes raamides, ei ole kohtu asi spekuleerida võimalike poliitiliste efektide üle.¹⁵⁹

Enesekaitse küsimuses oli kohus lakooniline pühendades sellele vaid mõned laused.¹⁶⁰ Lisaks oli nende mõne lause analüüs ebarahuldav. ICJ jättis kasutamata hea võimaluse käsitleda relvastatud jõu kasutamise ja enesekaitse küsimusi 11. septembri 2001 rünnakute järgses maailmas. Kohus läheb vastuollu nii ÜRO harta kui riikide senise praktikaga. Hartas ei ole öeldud, et õigus enesekaitsele kehtib vaid riikidevahelistes suhetes, kohus aga ütles, et enesekaitse kehtib vaid kahe riigi vahel. Seega on kohus ohtlikult piiranud riikide enesekaitseõigust – kas siis ei tohiks end kaitsta terrorirühmituste eest? Kohus ei ole

---

¹⁵⁷ T. Broude. The Legitimacy of the ICJ's Advisory Competence in the Shadow of the Wall. *Israel Law Review*, Vol. 38, No. 1-2, 2005.

¹⁵⁸ Wall, p 189, para 133.

¹⁵⁹ Wall, pp 152-156, paras 36-42.

¹⁶⁰ Wall, pp 171-172, para 88.

argumenteerinud piisavalt, jõutud on järeldusteni, kuid sisulisi argumente pole esitatud. Selline teguviis ei tekita kohtu vastu usaldust ning ei ole heaks arenguks rahvusvahelisele õigusele.¹⁶¹ Kohus võis küll teatud mõttes ebapiisavalt argumenteerida, kuid tehtud järeldused on piisavad ja annavad arvamuse küsijale vastused. Terrorismiteemat oleks kohus võinud rahvusvahelisele kogukonnale selgitada ning selle tegematajätmine on tõepoolest etteheidetav.

Esitatud küsimusele vastates sai kohus ideaalse võimaluse arutleda terrorismivastaste sammude võtmise legitiimsuse üle. See teema on suure aktuaalsusega paljudes riikides, mida mõjutab terrorism, teiste hulgas USA, Venemaa, Hispaania, Iraak, Saudi-Araabia, Jordaania, Iisrael. ICJ oleks võinud väljastada arvamuse, mis oleks terrorismi vastane ja sisaldaks universaalseid lahendusi. Kohus pidi vastandama turvatara rikkumised rikkumistega, mille vastu tara peaks kaitsema. Selles osas ebaõnnestumine tekkiski just eelmainitud terroriohuga riikide arvates. Asjaolu, et kohus ei maininud terrorismi ega arutlenud eriti Iisraeli meetmete proportsionaalsuse üle tekitaski pahameelt rahvusvahelises ülduses.¹⁶² Terrorismiteema aktuaalsuse tõttu oleks pidanud kohus selgemalt väljenduma ja sellist tegevust taunima. Praeguse arvamuse kohaselt ei maini kohus terrorismi üldse ning ei arutle, millised oleksid kohased meetmed terroriga võitluseks nii, et ei rikutaks kellegi põhiõigusi ebaproportsionaalselt.

Kohus kutsus rahvusvahelist kogukonda üles mitte tunnustama illegaalset situatsiooni turvatara näol, käskides mitte anda abi ja vältida koostööd seni kuni olukord on lahenenud.¹⁶³ Kuidagimoodi riike sundida ei saa, seega ongi riikide enda vabatahtlik valik, kas nad nõustuvad kohtuga ja ei kiida tara heaks või ei võta arvamust kuulda. Sanktsiooni neile selle eest rakendada ei saa.¹⁶⁴ Kohus arvas, et Iisrael peab maksma reparatsioone enda õigusvastase tegevuse eest ning andma garantii, et taolisi olukordi enam ei juhtu. Reparatsioone peab maksma ennekoike neile tsiviilisikutele, kelle kodud või valdused said kahjustada.¹⁶⁵

Poleemikat tekitas asjaolu, et Julgeolekunõukogu oli juba tegelenud Iisraeli-Palestiina probleemidega. Kuna kohus asus sama probleemi arutama, siis leiti, et astuti enda privileegidest üle ning tegemist on suisa võimude lahususe printsiibi rikkumisega, sest kohus

---

¹⁶¹ R. Värk, lk-d 739-742.

¹⁶² A. Schreiber. Graffiti on the Wall – a Critique of the ICJ Advisory Opinion on the Israeli Security Wall. The King's College Law Journal. Vol 16, 2005, pp 159-160, 163.

¹⁶³ Wall, p 196, para 146.

¹⁶⁴ J. S. Tashjian, p 432.

¹⁶⁵ Wall, p 196, para 145.

tegeles kellegi teise pädevuses oleva situatsiooniga justkui kontrollides, mida teine organ on teinud asja lahendamiseks. Pärast *Wall* arvamust tõusetuski küsimus, kas ICJ tohib teostada juriidilist järelevalvet Julgeolekunõukogu üle?¹⁶⁶ Kohtul puudub järelevalve funktsioon ning arvamuses ei ole seda tehtud. Kohus vaid viitab ja kasutab kirjutamisel organite resolutsioone nende sisusse ja õiguslikkusesse süvenemata.

Iisraeli ülemkohus arvestas 2005. aastal *Wall* kaasusega öeldes, et see arvamus näitab väga hästi, kuidas mittesiduv arvamus tegelikult tekitab siduvad kohustused, kuna ICJ on tõlgendanud rahvusvahelisi lepinguid ja tavaõiguse norme. Otsuses kirjutati veel, et tõlgendused on olulised, sest need tegi kõrgeim juriidiline organ maailmas. Samas heitis ülemkohus ICJ-le ette tuginemist vähestele informatsioonile – ICJ tugines peaaesjalikult vaid Peasekretäri raportile.¹⁶⁷ Autori arvates ei ole asjakohane ette heita vaid Peasekretäri raporti kasutamist, sest kohus küsis paljude riikide kirjalikke seisukohti vaidlusaluse küsimuse kohta. Põhjendatav ei ole kahelda Peasekretäri erapooletuses ning selles, et tema poolt esitatud andmed ei vastaks tegelikule olukorrale.

Peaassamblee viitab enda hilisemates resolutsioonides ICJ-i arvamusele öeldes, et respektiirib seda ja eriti lauseid, mis sisaldavad Iisraeli kohustust tara lammutada ja üleskutset maailma riike mitte tunnustama kujunenud olukorda. Organ nõuab Iisraelilt talle arvamuses sisalduvate kohustuste täitmist.¹⁶⁸ Peaassamblee on nõrдинud, kuna olukord kahe ala piiril on aastaid pärast arvamust samasugune – oht elule ja tervisele püsib, sealhulgas on ohus naised ja lapsed.¹⁶⁹

Ameerika Ühendriigid olid pettunud ICJ-i arvamuses turvatara kohta väites, et tara on legitiimne vastus terrorile, mis ainsana suudab vastu panna Iisraeli vastastele rünnetele. Hillary Clinton ja John Kerry väitel on barjäär oluline tööriist terrorismivastases võitluses ning pole üleüldse ICJ-i asi. Tollane president Bush oli seevastu arvamusel, et turvatara on probleem ning on väga raske arendada usaldust iisraellaste ja palestiinlaste vahel kui nende riikide vahel laiub suur müür.¹⁷⁰ Ilmnebki asjaolu, et rahvusvaheline kogukond pole sugugi

---

¹⁶⁶K. R. Cronin-Furman, p 436.

¹⁶⁷ Israel High Court Ruling 2005.

¹⁶⁸ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/ES-10/15, 2004.

¹⁶⁹ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/ES-10/16, 2006.

¹⁷⁰ Wall Illegal, Says ICJ. – Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.david-morrison.org.uk/palestine/wall-illegal.htm>, 01.02.2014.

ühemeelt ning riigisiseltki ollakse erinevatel seisukohtadel kohtupoolsete väljaütlemiste suhtes.

Iisraelis võimulolijad ja otsuselangetajad teavad, et kui ei käituta vastavalt ICJ-i antud arvamusele, siis võivad maailma suurriigid nende vastu sanktsioone rakendada. Euroopa Liit ilmselt ei kehtesta majanduslikke sanktsioone Iisraeli vastu, kuid avaldatud arvamus võib siiski mõjutada kaubandussuhete tugevust. Kokkuvõtvalt saab öelda, et sanktsioonid Iisraeli vastu ei ole märkimisväärsed, isegi kui neid asutaks rakendada.¹⁷¹

Ameerika Ühendriigid koos Iisraeliga ei nõustunud sellega, et kohus asus asja arutama. Iisraeli peaminister Ariel Sharon hurjutas kohtu öeldut ning ütles, et tema riik eitab seda täielikult. USA avaldas toetust öeldes, et kohtul jääb jurisdiktsioonist puudu ning ei ole pädev vaidlust lahendama sellisel viisil.¹⁷² Iisrael teadvustas rahvusvaheliste õiguslike kohustuste olemasolu, kuid arvas, et turvatara kohta küsimise esitamine politiseeris kohut ja selle funktsioone liigselt.¹⁷³ Iisrael kritiseeris arvamuse küsimist, arvates, et Peaassambleel ei olnud ÜRO põhikirja kohaselt õigust küsida toimuva kohta arvamust ning seetõttu on antud arvamus tervenisti väljaspool kohtu jurisdiktsiooni.¹⁷⁴ Kohus vastas aga, et põhikirja rikkumist pole, Peaassamblee ei ole teinud soovitusi konflikti lahenduseks, vaid pöörduski kohtusse, et saada juriidiline vaade probleemile.¹⁷⁵

2009. aastal oli Iisrael ebaõnnestunud täitmaks ICJ-i poolt määratud kohustusi (nõuandeid täitmaks kohustusi, mis niikuinii lasuvad kõigil, et täita rahvusvahelist õigust). Müüri ehitus oli jätkunud hoolimata soovitusel see lõpetada. Iisraeli lubadused 2005. aastal, et palestiinlaste liikumispiirangud tühistatakse ja piiripunktid avatakse ei ole täidetud. Hoopis vastupidi: 2006. aastast alates on Gaza sektoris piiriületusi veelgi tihendatud.¹⁷⁶

---

¹⁷¹ M. Hirsch. The Impact of the Advisory Opinion on Israel's Future Policy: International Relations Perspective.; Journal of International Law & International Relations, Vol. 1, pp. 319-344, 2005.

¹⁷² J. S. Tashjian, pp 432-433.

¹⁷³ J. C. Schmid, pp 438 – 439.

¹⁷⁴ K. K. Bradley. Mending Wall: A Critical Look at the International Court of Justice's Analysis in Its Advisory Opinion on the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. – Temple International and Comparative Law Journal. Vol. 19, issue 2, 2005, p 431 - 432.

¹⁷⁵ Wall, pp 148-151, paras 24-32.

¹⁷⁶ S. Jabarin. Five Years After the ICJ Advisory Opinion. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.alhaq.org/10yrs/advocacy/631-five-years-after-the-icj-advisory-opinion-al-haq-calls-for-high-contracting-parties-to-reconvene->, 05.01.2013.

Kokkuvõtlikult saab öelda, et kohus kirjutas siiski asjakohase ja hea arvamuse, öeldes selgelt, mida Iisrael on valesti ja õigusvastaselt teinud. Autori arvates saab ainsana kohtule ette heita mittetegelemist terrorismiküsimusega. Rahvusvaheline kogukond oli enamjaolt kohtu seisukohtadega rahul, põhjusel, et arvamus jäi selgeks ja ühemõtteliseks. Pettujad ja rahulolematud olid seda seetõttu, et neil oli kogemus terroristidega ning suurem hirm viimaste ees.

2.2.2. *Nuclear Weapons* arvamus

Selles arvamuses tegeles kohus tundliku teemaga – tuumarelvad. Kas lubatud või mitte? Tuumarelvi teise riigi vastu on kasutatud ajaloos vaid ühel korral – Teise maailmasõja lõpul, kui USA heitis pommi Jaapanisse Hiroshimale ja Nagasakile. Pärast seda on teisedki riigid endale tuumarelvi soetanud, ilmselt ennekõike enesekaitse eesmärgil – arvatakse, et neid ei julgeta rünnata, kui omatakse niivõrd ohtlikku ja võimast relva. Rahvusvahelist kogukonda hakkas huvitama, kas tuumajõu omamine ja kasutamine on kooskõlas rahvusvahelise õigusega.

Peaassamblee esitas kohtule küsimuse, kas tuumarelvade kasutamine või nendega ähvardamine on mingitel asjaoludel lubatud rahvusvahelise õiguse kohaselt.¹⁷⁷ 8. juulil 1996. aastal avaldas kohus arvamuse *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons*, milles vastab, et üldiselt on tuumarelvad vastuolus rahvusvahelise õigusega.¹⁷⁸ Arvamuses sõnastab kohus kohustuse viia heas usus läbi läbirääkimised, mis päädiksid rahvusvahelise kontrolli all teostatud tuumarelvade desarmeerimisega.¹⁷⁹

ICJ selgitab, kuivõrd ohtlik on tuumarelva kasutamine, st mis tagajärjed saavad plahvatusel.¹⁸⁰ Arvamuse lõpptulemuseks on seisukoht, et tuumarelvad on üldiselt keelatud, kuna ei leidu ühtegi konkreetset normi, kus sisalduks nende kasutamise luba või keeld ning seetõttu ei saa kohus öelda, kas tuumarelvade kasutamine on täiesti keelatud või lubatud teatud tingimustel. ICJ tõdeb, et enesekaitseõigus peab riikidel säilima ning selles aspektis

---

¹⁷⁷ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/49/75 [K], 1994. Küsimus: „Is the threat or use of nuclear weapons in any circumstances permitted under international law?”

¹⁷⁸ Nuclear Weapons, p 226.

¹⁷⁹ Nuclear Weapons, p 267, para 105F.

¹⁸⁰ Nuclear Weapons, p 243, para 35.

ongi kõige keerulisem tuumarelvade kasutust reguleerida.¹⁸¹ Autorile jääb siiski arvamust lugedes mulje, et kohus pigem taunib tuumarelvade kasutamist ning peab seda keelatuks, liiga suurte kaasnevate kahjude tõttu nii tsiviilisikutele, sõduritele kui keskkonnale tervikuna. Saab vähemkahjustavaid meetmeid kasutada enesekaitseks.

Peaassamblee küsis, kas tuumarelvad on mingitel asjaoludel lubatud, ning kohus asuski arutama, kas need siis on legaalsed rahvusvahelise õiguse kohaselt või mitte. Pärast arvamuse avaldamist jäi siiski ebaselgeks, kas ja millal tohib kasutada tuumarelvi, sest kohtu sõnade kohaselt on nende kasutamine üldiselt (*generally*) keelatud, mis annab aluse mitmeteks spekulatsioonideks.¹⁸² Selline sõnakasutus ei selgita tuumarelvade kasutamist, vaid ajab õigusliku olukorra selle ümber veelgi segasemaks. Rahule ei jäänud, et kohus ei keelanud suurima ohu ja rängeima relva kasutamist täielikult.¹⁸³ Pigem oodati, et kohus ütleb selgesõnaliselt „tuumarelv ei tohi kasutada”.

Pärast *Nuclear Weapons*’i kaasust oldi murelikud, sest arvati, et kohus ületas kohaseid piire, sest ei tohiks väljastada juriidilisi arvamusi samal ajal lipsates õigusloome valdkonda. Kohus vastas küll seepeale, et ei ole uut õigust loonud¹⁸⁴, kuid teoreetikud on arvamusel, et ICJ on võtnud endale õiguse looja rolli, mis ei ole sugugi paha, sest arendab ja selgitab rahvusvahelise õiguse norme ja printsiipe. Käesolevas küsimuses puudus relevantne leping, mida oleks saanud kohaldada ja tõlgendada, seega oli kohtul lai mängumaa.¹⁸⁵ Kohus sisustas keskkonna mõistet ning jättis kohaldamata analoogia, mida soovitati kasutada tuumarelvade ja teiste relvade kohta.

ICJ ebaõnnestus kohaldatava õiguse väljaselgitamisel, leides, et seda ei eksisteeri ning tegemist on *non liquet*-ga. Kohus pidanuks arvestama analoogia korras sarnaseid regulatsioone, mis on mõeldud teiste massihävitusrelvade kohta ning kohaldama neid arvamust välja andes, mitte minema lihtsama vastupanu teed ja ütlema, et eksisteerib õiguslik tühimik. Riigid võivad sellest järeldada, et puudub igasugune õiguslik kaitse tuumarünnaku puhul.¹⁸⁶ ICJ analüüsib, kas tuumarelv saab paigutada olemasolevate lepingute alla, mis

---

¹⁸¹ Nuclear Weapons, p 263, paras 96-97.

¹⁸² Nuclear Weapons, p 166, para 105.

¹⁸³ A. Coleman, pp 51-52.

¹⁸⁴ Nuclear Weapons, p 237, para 18.

¹⁸⁵ A. Boyle and C. Chinkin, pp 267-268, 289.

¹⁸⁶ L. Heffernan. The Nuclear Weapons Opinions: Reflections on the Advisory Procedure of the International Court of Justice. – Stetson Law Review, vol 28, 1998, pp 135, 160-161, 168.

käsitlevad muid ohtlikke relvi ning leiab, et ei saa, sest praktika on sisustanud olemasolevad relvad ning tuumarelv ei kuulu ühegi kategooria alla, mis sisalduks lepingutes.¹⁸⁷ Seega on meelevaldne nende väide, kes heidavad kohtule ette analoogia mittekasutamist – kohus ei pea seda kohalduvaks ja asjakohaseks.

Kohtul oli õigus anda arvamus, ning Peaassambleel oli õigus esitada küsimus (põhikiri lubab esitada mistahes juriidilise küsimuse). Kaheldav on aga, kas kohus oleks võinud keelduda vastamast. Autor nõustub arvamuse lõiguga, kus kohus põhjendab, et esitatud küsimuse näol on tegemist juriidilist iseloomu omavaga. Kohus põhjendab samas lõigus vastamist küsimusele asjaoluga, et identifitseeritakse olemasolev õigus, printsiibid, tõlgendatakse neid ning kohaldatakse.¹⁸⁸ Seega ei oleks saanud olla ICJ-i keeldumise aluseks väide, et tegemist on poliitilise küsimusega.

Kohus oleks saanud kasutada enda diskretsiooniõigust ja öelda, et esitatud küsimusele arvamust ei anta.¹⁸⁹ Keeldumise aluseks oleksid pidanud esinema kaalukad põhjused¹⁹⁰, mil on lubatud keelduda arvamusest kohtu enese senise praktika kohaselt. Kohus ise arvas, et põhjuseid keeldumiseks ei esine.¹⁹¹ Vastusest keeldumise põhjuseks oleks saanud olla küsimuse oluline iseloom, kuna tegemist on delikaatse teemaga ning kui on teada, et konkreetset vastust ei leita ning lõpptulemus oleks sama keeruline ja segane olukord kui enne küsimuse esitamist, siis ei ole vaja ega õigustatud anda vastust. Kohus ei pea siiski arvestama võimalike tagajärgedega, mis võivad kaasneda arvamuse avaldamisel¹⁹². Seega ei saa kohtule ette heita, et arvamus väljastati – tagajärgi ei pea arvestama, kohus ei pea mõtlema, mis saab pärast, ehk siis käesoleval juhul, kas olukord säilib segasena või mitte.

Ameerika Ühendriigid, Prantsusmaa ja Venemaa soovitasid kohtul üleüldse keelduda taotluse vastuvõtmisest, tuumarelvade üliolulisuse tõttu globaalsele turvalisusele. ICJ-i tollane asepresident Stephen Schwebel ütles, et kohus poleks pidanud arvamust üldse andma, kuna

---

¹⁸⁷ Nuclear Weapons, pp 248 jj, paras 53 jj.

¹⁸⁸ Nuclear Weapons, p 233, para 13.

¹⁸⁹ Statuudi artikkel 65 lõige 1.

¹⁹⁰ Western Sahara, p 21, para 23.

¹⁹¹ Nuclear Weapons, pp 233-238, paras 14-19.

¹⁹² Western Sahara p 37, para 73.

lõplik seisukoht ega vastus selles ei sisaldu. Kohtu president Mohammed Bedjaoui soovitas maailmas jätkata otsinguid leidmaks võimalusi saavutada tuumarelvadest vaba ühiskond.¹⁹³

Saksamaa vältis seisukoha võtmist küsimuses, kas tuumarelvad on legaalsed või mitte ning arvas, et kohtul ei ole õigust taotlust menetlusse võtta. Saksamaa kasutas kohtupoolset ebaselgust ning ütles pärast arvamust, et selle mittesiduvuse ning ebatäpsuse tõttu riik ei näe vajadust ümber hinnata oma osalemist NATO toetuspoliitikas. Riik ei pea vajalikuks muuta enda tuumapoliitikat Rahvusvahelise Kohtu arvamuse tõttu, sest kohus ei kuulutanud tuumarelvade omamist ebaseaduslikuks.¹⁹⁴

Kaheldi, kas tegu pole mitte võimaliku tuumarelvade desarmeerimise protsessi kahjustamisega, kuna kohus ei võtnud kindlat seisukohta, kas tuumajõud on illegaalne.¹⁹⁵ Siiski nii ei läinud, hoopis vastupidi. Päev pärast arvamuse avaldamist kutsus Filipiinide president Ramos kõiki NPT (*Non-Proliferation Treaty*) liikmeid läbirääkimistele, et täita kohtu pandud kohustust asuda desarmeerimisele. Kahekümne kaheksa liikmeline NAM (*Non-Aligned Movement*) grupp pani seepeale kokku tegevuskava likvideerimaks tuumarelvastust. Kuu aja jooksul allkirjastasid Uus-Meremaa ja Lõuna-Aafrika koostöömemorandumi desarmeerimise ja relvastuskontrolli kohta märkides, et tegevuse ajendiks on ICJ-i arvamus ning selles sisalduv desarmeerimise kohustus.¹⁹⁶

Peaassamblee, pärast *Nuclear Weapons*'i kaasust, pidas kohtu antud arvamust ülioluliseks. Selles sisalduv kohustus järgida head tahet ja luua läbirääkimiste lahendused peavad viima tuumarelvade desarmeerimistegevuse efektiivse rahvusvahelise kontrolli alla. Kõik riigid kutsuti seda kohustust täitma, otsustati alustada multilateraalseid läbirääkimisi 1997. aastal ja see kanti Peaassamblee järgmise sessiooni päevakorrapunktide kavasse.¹⁹⁷ Peaassamblee viitab muudiski resolutsioonides arvamusele ning selles sisalduvale kohustusele tuumarelvi

---

¹⁹³ World Court Condemns Use of Nuclear Weapons. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.nytimes.com/1996/07/09/world/world-court-condemns-use-of-nuclear-weapons.html?ref=internationalcourtofjustice>, 02.01.2014.

¹⁹⁴ A Civilian Power Caught between the Lines; Germany and Nuclear Non-Proliferation. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bits.de/public/articles/trier98.htm#fn51>, 19.03.2014.

¹⁹⁵ G. Griffith and C. Staker. The Jurisdiction and Merits Phases Distinguished. – International Law, the International Court of Justice and Nuclear Weapons. Boisson De Chazournes, L. and Sands, P. (editors), Cambridge, 1999, p 74.

¹⁹⁶ K. Dewes and R. Green. The World Court Project: History and Consequences. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.disarmsecure.org/publications/papers/the_world_court_project_history_and_consequences.php, 19.03.2014.

¹⁹⁷ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/51/45 [M], 1996.

vähendada. Mitmel järgneval sessioonil on arutatud arvamuse järelkajasid.¹⁹⁸ Peaassamblee meenutab korduvalt ICJ-i väljaöeldut ning kutsub riike üles seda kohustust täitma.¹⁹⁹ Seega on Peaassamblee rahul antud arvamusega ning tahab saavutada olukorda, kus ei oleks tuumasõja ohtu.

Üldine riikide seisukoht arvamuse avaldamise järel oli positiivne, kuna sõnastatud desarmeerimise kohustus võeti hästi vastu. Sõlmiti Üldine tuumakatsetuste keelustamise leping, millele on ka Eesti alla kirjutanud.²⁰⁰ Lepingu osalisriigid kohustusid mitte teostama tuumarelvade testi või plahvatust ning võtsid kohustuse keelata ja takistada plahvatusi riigi jurisdiktsioonis.²⁰¹ Suurem osa riike on mainitud lepingule alla kirjutanud.²⁰²

1997. aastal kirjutasid Venemaa ja NATO alla dokumendile, kus ütlesid, et ei käsitle üksteist vaenlastena ning lubasid vähendada tuumaarsenali. NATO väitis, et lepingu allakirjutamise ajaks on tuumajõude organisatsioonis märkimisväärselt vähendatud ning seda tehakse veelgi. Venemaa lubas tuumarelvad tagasi tõmmata enda territooriumile ning on otsustanud neid veelgi vähendada. NATO liikmesriigid lubavad, et neil ei ole kavatsust, plaani ega põhjust kasutada ega soetada tuumarelvade, ega tee seda tulevikus.²⁰³ Kuigi dokumendis ei ole kuskil sõnaselgelt öeldud, et Rahvusvahelise Kohtu poolt avaldatud aramus nende lepingu sõlmimisele mingit mõju või survet avaldas, siis autori arvates on seos nende vahel olemas. Kõikide taoliste tuumarelvavastaste dokumentide sõlmimine sai ajendi *Nuclear Weapons* arvamusest.

USA ja Venemaa sõlmisid omavahel lisaks olemasolevatele rahvusvahelistele lepingutele Strateegilise ründerelvastuse vähendamise lepingu (SORT) 2002. aastal. Selle sisuks oli vähendada ja limiteerida poolte tuumaarsenali nii, et 2012. aastaks oleks kummalgi 1700-

---

¹⁹⁸ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/51/46 [D], 1996.

ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/52/39 [C], 1997.

ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/53/77 [W], [Y], 1998.

ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/54/54 [Q], 1999.

ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/55/33 [X], 2000.

¹⁹⁹ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/58/46, 2003.

²⁰⁰ Üldisele tuumakatsetuste keelustamise lepingule allakirjutamine – RT II 1996, 39, 149, artiklid 1 ja 2.

²⁰¹ Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty. Art 1. 1996. Kättesaadav arvutivõrgus:

http://www.ctbto.org/fileadmin/content/treaty/treaty_text.pdf, 18.03.2014.

²⁰² Status of Signature and Ratification. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.ctbto.org/the-treaty/status-of-signature-and-ratification/>, 18.03.2014

²⁰³ Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation. 27 May 1997. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm, 18.03.2014.

2200 lõhkepead.²⁰⁴ SORT asendati peagi 2010 aastal sõlmitud *New Start* lepinguga, mille sisu oli peaaegu sama.²⁰⁵

Nõuandvat arvamust saab tõlgendada nii tuumarelvade poolt kui vastu. Vastuargumendid on näiteks kohtupoolne keskkonnaõiguse ja inimeste tervisega arvestav analüüs. Poolt aga kõik see, mis ei paiguta relvi olemasoleva õiguse alla ning ei leia ühtegi otsest keeldu kasutamiseks rahvusvahelise õiguse hulgast. Positiivne on arvamuses sisalduv desarmeerimise kohustus, mida enamik maailma riike on erinevate rahvusvaheliste lepingutega ellu viinud, sealhulgas USA ja Venemaa, nagu tõdeb Peaassamblee.²⁰⁶

Kokkuvõtlikult on arvatud, et arvamus tuumarelvade keelustamise kohta oli kehv, tekitades segadust, ei olnud aluseks hilisemale heale õiguslikule analüüsile, lisatud oli neliteist eriarvamust kohtunike poolt ning diskussioon oli liiga abstraktne.²⁰⁷ Eriarvamuste rohkus ongi tingitud sellest, et rahvusvahelises õiguses puuduvad kindlad normid, mis väljendaksid selgelt, kas võib kasutada tuumarelvvi või mitte – *non liquet*. Seetõttu ei olnudki kohtunikel vaja tegeleda normide selgitamisega, vaid nad pidid ise asuma seisukohtadele ja nõ leiutama õiguslüngale sisu.

Autori arvates ei saa siiski öelda, et *Nuclear Weapons* arvamus oleks väga kehv olnud. Rahvusvaheline kogukond võttis selles sisalduvat desarmeerimise kohustust tõsisena, selle tõestuseks on mitmed lepingud, mis sõlmitu ajendatuna arvamusest. Pärast arvamust püüeldi tuumarelvade vähendamise ja kontrolli poole. Seega juhtis kohus hoolimata sõnaselgest keelamisest riikide tähelepanu tuumarelvadele kui negatiivsetele ja millelelgi, mis ei ole soovitud. Tegemist ongi kohtupoolse väga peenetundelise probleemi märkimisega ja tähelepanu suunamisega. Asjaolu, et puuduvad kohaldatavad õigusnormid peaksid viima nende loomiseni, et tulevikus ei saaks enam öelda, et tuumarelvade käsitlemist ei reguleeri ükski õigusallikas.

---

²⁰⁴ Strategic Offensive Reduction Treaty (SORT). May 24, 2002. Art 1. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.armscontrol.org/documents/sort>, 18.03.2014.

²⁰⁵ Treaty between The United States of America and The Russian Federation on Measures for The Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf>, 18.03.2014.

²⁰⁶ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/52/39, 1997.

²⁰⁷ G. T. Hunt, *The World Court and the Bomb: Nuremberg and Babel at the Hague*. ILSA Journal of International & Comparative Law, Vol. 8, No. 1, 2001.

2.2.3. Kosovo arvamus

Ajalooliselt pole Kosovo alati olnud Serbia osa. 13. sajandil läks ala Serbia kontrolli alla ning alates 15. sajandist kuni 20. sajandini oli Serbia osaks osmanite impeeriumist. 1918 sai Kosovost tollase Jugoslaavia osa.²⁰⁸ 1946. aastal anti Kosovole Serbia liiduvabariigi autonoomse piirkonna õiguslik staatus. 1963 sai autonoomse provintsi staatuse. 1989. aastal võttis võimule tulnud Slobodan Milosevic provintsilt autonoomse staatuse, tuues selle Belgradi valitsuse kontrolli alla. Serblased panid toime inimõiguste rikkumisi Kosovo albaanlaste vastu. Kosovo palved iseseisvusele jäeti kõrvale. Serbia keeldus 1999. aastal Ameerika Ühendriikide ja NATO poolt algatatud Rambouillet' rahulepingule alla kirjutamast. NATO alustas seepeale militaaroperatsiooni.²⁰⁹

02.06.1999. aastal nõustus Serbia lõpuks otsima poliitilist lahendust. Selleks sai Julgeolekunõukogu resolutsioon, mis pidi aitama poliitilisele protsessile kaasa, et määratleda Kosovo staatus. Tulemuseks oli Serbia võimu puudumine Kosovos alates resolutsioonist.²¹⁰ Isegi see ei aidanud kaasa pooltevahelistele kokkulepete sõlmimisele, seega 17.02.2008. aastal kuulutas Kosovo end Serbiast iseseisvaks.²¹¹ Serbia reageeris iseseisvusdeklaratsioonile negatiivselt paludes ÜRO-l tegu ebaseaduslikuks kuulutada.²¹²

ÜRO Peaassamblee esitas 06.10.2008. aastal ICJ-ile küsimuse, mille sisuks oli, kas Kosovo ühepoolne iseseisvuse väljakuulutamine oli vastavuses rahvusvahelise õigusega.²¹³ Kohus avaldas vastuse nõuandva arvamusena 22. juulil 2010 – *Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo*, milles tõdeb, et Kosovo iseseisvaks kuulutamine ei riku rahvusvahelist õigust.²¹⁴

Käesolevas situatsioonis ei tõusetu probleemi, nagu kohus ei tohiks arvamust avaldada. Tegemist on juriidilise küsimusega – selgelt küsitakse, kas Kosovo tegu oli kooskõlas

---

²⁰⁸ G. Wilson. Self-Determination, Recognition and the Problem of Kosovo. – Netherlands International Law Review. Vol LVI-2009, 3, p 457.

²⁰⁹ R. Muharremi. Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination and Sovereignty Revisited. – Review of Central and Eastern European Law. Vol 33, 2008, pp 406-409.

²¹⁰ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1244, (1999).

²¹¹ Kosovo, p 434, para 74.

²¹² Kosovo, p 435, para 77.

²¹³ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/63/3, 2008. Küsimus: „Is the unilateral declaration of independence by the Provisional Institutions of Self-Government of Kosovo in accordance with international law?”

²¹⁴ Kosovo, p 403.

rahvusvahelise õigusega ning taotluse esitas kohane organ. Samal seisukohal on kohuski.²¹⁵ Riigid, kes arvasid, et tegu ei ole sobiliku küsimusega kohtule, põhjendasid enda väidet asjaoluga, et iseseisvuse kuulutamine on poliitiline ja riigisisene küsimus. Kohus ei nõustunud, et kohus vastab küsimusele rahvusvahelise õiguse kontekstis riigisisesse õigussüsteemidesse süüvimata.²¹⁶

Pakuti välja, et kohus peaks kasutama diskretsiooniõigust ning keelduma arvamuse avaldamisest võimude lahususest lähtuvalt, kuna Kosovo probleem on Julgeolekunõukogu tegevusvaldkonnas. Kohus vastab, et hoolimata organi pädevusest situatsiooniga tegeleda ei ole tegemist ainupädevusega (vaid primaarse pädevusega) ning kohtul on õigus öelda arvamus.²¹⁷ ICJ on ennegi tõlgendanud ja kasutanud ÜRO poliitiliste organite väljastatud dokumente, seega pole tegu vastuolulise ülesandega.²¹⁸ Kohus ei teosta järelevalvet Julgeolekunõukogu resolutsioonide sisu üle, vaid kasutab neid kui õigusallikaid – tuvastab, kas mingi fakt sisaldub või mitte. Kosovo arvamuses leiab ICJ, et resolutsioonis sisalduva tõttu on rahvusvaheline kohus kohaldatav iseseisvuse väljakuulutamisele.²¹⁹

Antud arvamuse puhul tõlgendas kohus esitatud küsimust Kosovo iseseisvuse kohta kitsalt, mistõttu mitmed probleemid jäid lahendamata. Esiteks kohus ei täpsustanud, kellel on õigus ja voli iseseisvus välja kuulutada, mis tähendab seda, et kohus jättis Serbiast lahkulöömise (sõltumatuks kuulutamise) iseenesest arutamata. Teiseks ei arutanud kohus, millised on väljakuulutamise tagajärjed, jättes praktika otsustada, kas Kosovo saavutab omariikluse.

Kokkuvõtteks tõi kohus välja, et kõik, mis ei ole otsesõnu keelatud rahvusvahelises õiguses, on sellega kooskõlas. Viimase väitega on enamik maailma riike nõus olnud.²²⁰ Tegemist on sarnase printsiibiga, mis valitseb eraõiguses – kõik, mis pole keelatud, on lubatud. Võrdluseks avalik õigus, kus peab tegema vaid seda, mis lubatud. Rahvusvahelises õiguses peabki valitsema printsiip, et mis pole keelatud on lubatud, sest tegemist on laialivalguva õigusega, st et kehtib tavaõigus lisaks lepingutele. Samuti ei kehti kõik lepingud kõikidele, sest lepingu kohaldatakse riigile alles siis kui seda on ratifitseeritud.

---

²¹⁵ Kosovo, pp 414-415, paras 24-25.

²¹⁶ Kosovo, p 415, para 26.

²¹⁷ Kosovo, pp 419-422, paras 40-45.

²¹⁸ Certain Expenses, p 175.

²¹⁹ Kosovo, p 441, para 91.

²²⁰ G. Bianco. And Nothing Else Matters – The ICJ's Judicial Restraint in its Opinion on Kosovo's Independence. Perspectives on Federalism, Vol 2, no 2, 2010.

Siinkohal on autor seisukohal, et kohus ei pidanudki arutama, mis on Kosovo omariikluse väljakuulutamise tagajärjed, see ei olnud esitatud küsimus. Kohus kirjutab arvamuses, et küsimus on selge ja üheselt mõistetav ning ICJ ei hakka analüüsima, mis on iseseisvuse kuulutamise tagajärjed, sealhulgas kas Kosovost on saanud riik.²²¹ Seega on palju nõuda, et kohus seda teeks. Kui kohus oleks asunud arutama tagajärgi, saaks ette heita piiride ületamist. Praegusel hetkel aga on kohus teinud täpselt seda, mida küsiti ning mis on statuudi ja põhikirja kohaselt vajalik.

Kohus ei teinud selgeks, millised on juriidilised tagajärjed teistele riikidele pärast Kosovo tunnustamist. Kritiseeritakse arvamuse piiratust, kinniolemist raamides ja vähest kasulikkust juriidilistele ja poliitilistele eesmärkidele. Kõige problemaatilisemaks peetakse asjaolu, et nõuanne lubab mitmeid tõlgendusi.²²² Kriitika arvamuse piiratuse suunas ei ole õigustatud, kohtu ülesanne on vastata esitatud taotlusele, mitte laiendada küsimust enda äranägemise järgi. Mitmeid tõlgendusi lubab arvamus tõepoolest, kuid seda seetõttu, et rahvusvaheliselt ettetulevad probleemid on tihti sellised, et üks lahendus ja arvamus sobitub mitmetele probleemidele. Tõlgenduste abil saab Kosovo teemalist kaasust kasutada enda huvides mitmel juhul.

Arvamuse avaldamine kanti üle Kosovos televisiooni kaudu, et kõik seda näeksid ja teada saaksid tulemusest. Riigi peaminister ütles pärast arvamuse avaldamist, et see on õigluse võit nii Kosovo jaoks kui tervele regioonile. President Fatmir Sejdiu lisas, et arvamus eemaldas kõikidelt riikidelt dilemmad, miks nad siiani ei ole Kosovot kui riiki tunnustanud ning kutsus üles kõiki riike nii pea kui võimalik tunnustama Kosovot kui iseseisvat ja suveräänset riiki. Serbia valitsus seevastu ei oodanud sellise sisuga arvamust. Avalik reaktsioon kohtule oli trotslik. President Boris Tadić väljendas end selgelt, et Serbia ei tunnusta kunagi Kosovot. Serblased ise näevad Kosovot siiani enda riigi hällina, kust kõik, nii kultuur kui religioon on alguse saanud.²²³

Kosovolased tõlgendasid arvamust kui albaanlaste ajaloolist võitu ning kui argumenti, mida saavad paljud teised kasutada, et enda riik iseseisvaks kuulutada. Rahvas tähistas nende jaoks

---

²²¹ Kosovo, p 423, para 51; p 438, para 83.

²²² R. Muharremi. A Note on the ICJ Advisory Opinion on Kosovo. – German Law Journal, vol 11, no 8, 2010, pp 867-868, 880.

²²³ V. Hyseni and M. Lowen. Serbia and Kosovo React to ICJ Ruling. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-10733676>, 11.12.2013.

positiivse arvamuse avaldamist Pristina tänavatel. Riigi meedia kirjeldas kauaoodatud arvamust kui nende iseseisvuse kuulutuse suurt võitu. Seda see kahtlemata oli, kuigi juriidilises mõttes ei öelnud Rahvusvaheline Kohus, et Kosovo on nüüd riik, kohus leidis vaid, et ei olnud rikutud rahvusvahelist õigust iseseisvuse deklareerimisel.²²⁴

Eesti Vabariik tunnustas Kosovo iseseisvust 21.02.2008, mis on väga kiirelt pärast Kosovo iseseisvuse väljakuulutamist 17.02.2008. Välisminister Urmas Paeti sõnul on Lääne-Balkan üks prioriteetsemaid valdkondi EL ühises välis- ja julgeolekupoliitikas. Eesti saatis enda ekspersedid vastloodud riiki julgeoleku- ja kaitsepoliitika tsiviilmissioonile.²²⁵

Ameerika Ühendriigid tervitasid arvamust ning avaldasid lootust, et Euroopa riigid ühinevad samuti. Lisaks loodeti, et Serbia siiski muudab meelt ja tunnustab ICJ-i arvamuse tõttu Kosovot kui iseseisvat naaberriiki. Kohtu väljaöeldud seisukoht, et Kosovo ei ole rahvusvahelist õigust rikkunud annab tööd diplomaatidele, kes asuvad Serbia ja Kosovo suhteid klaarima toetudes autoriteetsele arvamusele.²²⁶ Samas ei kohusta nõuandev aramus ühtegi riiki Kosovot tunnustama, samuti ei määratle asjaolu, kas Kosovo on siis riik või mitte.²²⁷

Ameerika Ühendriikide esindaja lisas veel, et ICJ andis enda arvamuse vaid Kosovo kohta ning sellest ei sünni pretsedenti. USA soovib näha tervet regiooni, Balkanit, rahumeelse ja stabiilsena ja loodab, et ülejäänud riigid, kes veel pole, siiski tunnustavad Kosovot. Soovitav on, et Serbia ja Kosovo teeksid koostööd ka majanduslikult, sest mõlemad on USA kaubanduspartnerid. Kosovo on riik ja see on nüüd tänu kohtu arvamusele fakt.²²⁸

Armeenia seisukoht avaldatud arvamusele jäi kahemõtteliseks. Ühelt poolt kiideti arvamust, kuid samas ei antud ühtegi viidet sellele, et riik tunnustaks Kosovo iseseisvust, kuna ollakse Moskva liitlaseks, kes ei ole Kosovo poolt. Aserbaidžaan mõistis arvamuse hukka ja leidis, et Kosovo iseseisvus on täiesti illegaalne. Sama seisukohta jagavad teised separatistlike

---

²²⁴ B. Feta and A. Karabairis. Reactions to the ICJ Ruling on Kosovo: The Domestic and Regional Dimension. – Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1212:reactions-to-the-icj-ruling-on-kosovo-the-domestic-and-regional-dimension-&catid=15:2008-05-12-11-28-15&Itemid=68, 04.01.2014.

²²⁵ Eesti välisministeeriumi pressiteade. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/3153>, 11.03.2014.

²²⁶ J. Marcus. Kosovo Independent Move Not Illegal, Says UN Court. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-10730573>, 11.12.2013.

²²⁷ J. Vidmar. The Kosovo Advisory Opinion Scrutinized. Leiden Journal of International Law. Vol 24, 2011.

²²⁸ Interview with P. H. Gordon. <http://www.state.gov/p/eur/rls/rm/2010/145104.htm>, 14.02.2014.

üksustega riigid nagu Moldova ja Küpros, kes ei taha et nende riikidest eraldutakse. Rumeenia, Euroopa Liidu liige, pärast põhjalikku arvamuse analüüsimist, ei muutnud enda otsust Kosovo mittetunnustamise kohta, põhjuseks tuues asjaolu, et ICJ tegelikult ei deklareerinud Kosovot kui riiki. Taiwan tunnustas Kosovot kohe pärast viimase iseseisvuse väljakuulutamist aastal 2008. See tegu andis Kosovole julgust, et Hiinagi annab enda tunnustuse, kuna ÜRO Julgeolekunõukogu ühehääline tunnustus on eelduseks ÜRO liikmeks saamisel. Samas on alust arvata, et Kosovo kaasus avab ukse Taiwanile enesele, et viimane saaks juriidiliselt korrektselt enda iseseisvuse välja kuulutada.²²⁹

2010. aastal keeldus Vatikan üldse arutusele võtmast Kosovo iseseisvuse teemat solidaarsuse tõttu Serbia õigeusu kiriku vastu. Montenegro soovib Balkanile stabiilsust ning enda liitumist Euroopa Liiduga ning seetõttu tunnustas Kosovot koheselt.²³⁰ Mägi-Karabahhi välisministeerium teatas, et arvamus kujutas endast ülemaailmse tähtsusega tegu, mille mõju ei tohi piirduda vaid Kosovoga. „Riigi“ arvates ongi oluline, et sarnases situatsioonis olevad fantoomriigid saaksid tunnustuse ja neid arvestataks kui teistega võrdseid, mitte kui fantoome, ei „liha ega kala“.²³¹

Ameerika Ühendriikide välisminister Hillary Clinton kirjeldas kohtu arutluskäiku veenvaks toetusavalduseks Balkani noorimale riigile. Ta kutsus üles kõiki, kes veel ei ole iseseisvust tunnustanud seda tegema. Saksamaa välisminister Guido Westerwelle oli seisukohal, et nii Kosovo kui Serbia peaksid kuuluma Euroopa Liitu ja seega peavad mõlemad keskenduma Euroopa ja iseenda tulevikule arvestades rahva huve. Prantsusmaa välisminister leidis, et Kosovo vabaduse kuulutamine on pöördumatu ning ICJ-i arvamus väljendas seda selgelt nii nagu prantslased seda alati arvanud on ja seega ollakse avaldatud arvamusega väga rahul. Catherine Ashton, Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja sõnas, et terve Euroopa Liit tervitab Kosovo arvamust ning seda on uuritud ja analüüsitud väga põhjalikult. Tema sõnul avab arvamus uue arengujärgu ning peab oluliseks fokuseerida pilk tulevikku olles samal arvamusel nagu Saksamaa välisminister, et Kosovo ja Serbia peaksid astuma Euroopa Liitu. Hiina Rahvavabariigi delegaat Qin Gang oli arvamusega ühel meelel, et Kosovo ei rikkunud rahvusvahelist õigust, kuid samas respektieritakse Serbia territoriaalset

---

²²⁹H. Jamar and M. K. Vigness. Applying Kosovo: Looking to Russia, China, Spain and Beyond After the International Court of Justice Opinion on Unilateral Declarations of Independence. – German Law Journal, vol 11, no 8, 2010, p 920.

²³⁰P.D. The Reactions to ICJ Kosovo Ruling. To recognise or not to recognise. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2010/07/reactions_icj_kosovo_ruling, 29.12.2013.

²³¹D. Byman ja C. King. Fantoomriikide müsteerium. – Diplomaatia, nr 115, märts 2013.

puutumatust, suveräänsust ning leiab, et läbirääkimiste teel leitakse parim lahendus mõlemale poolele.²³²

Hispaania on üks vähestest Euroopa Liidu liikmetest, kes ei tunnusta Kosovo iseseisvust leides, et juriidiliselt on ühepoolne iseseisvuse kuulutamine vastuvõetamatu. Hispaania ei suuda sellist ühepoolset tegu andestada, sest lubades ühel juhtumil, leiavad aset teisedki ja see võib juhtuda Hispaania enda territooriumil, mida riik aga ei soovi. Seega ajas ICJ-i arvamus Madridi ärevile, sest oli koheselt selge, et see hakkab mõjutama kõiki riike, kellel on tegemist rahutute vähemusrahvustega. Kardetakse eeskätt Kataloonia iseseisvumist, mis tähendaks eraldumist Hispaaniast.²³³ Lisaks veel Baskimaa, kes soovib eraldumist. Hispaania Baski Rahvusliku Partei juht Aitor Estaban leidis, et nüüd ei saa Hispaania enam midagi öelda vastuväideteks, et Baskimaa ei tohiks iseseisvuda ja omaette riigiks saada. Seepeale leiti, et arvamust on liialt laialt tõlgendatud, kohus otseselt ei ütle, et lahkulöömine on lubatud. Iseseisvuse kuulutamine ei pea tähendama riigist lahkulöömist.²³⁴

Venemaa, Serbia tugevaim liitlane, kritiseeris avalikult ICJ-i arvamust, sest ei toeta Kosovo lahkulöömist. Olles ÜRO Julgeolekunõukogu alaline liige on mittetunnustamine üheks peamiseks põhjuseks, miks ÜRO ei ole veel Kosovot kui riiki tunnustanud. Nagu eespool kirjutatud, peab olema Julgeolekunõukogu kõigi liikmete heakskiit. Vastuoluliselt enda seisukohale õigustas Venemaa enda sekkumist Gruusiasse toetamaks Lõuna-Osseetiat ja Abhaasiat põhjendades, et ei saa öelda osseetidele ja abhaasidele, et seda, mis kosovolased tegid, nemad teha ei tohi.²³⁵ Siinkohal tõusetubki ICJ-i arvamuse peamine kitsaskoht – respektieritud kohtu arvamus toetab ühepoolseid iseseisvuse kuulutamisi ja lahku löömisi. Selle arvamuse põhjal saavad mitmed maailma riigid ja ühendused teha samuti nagu Kosovo.

Indoneesia välisministeeriumi esindaja Teuku Faizasyah väitel ei saa arvamust defineerida kui legaalset Kosovo vabaduse tunnustust, kuna kohtunikud ei olnud kõik ühel meelel ning esines täiesti teistsuguseid arvamusi. Teised selle riigi esindajad kardavad, et ICJ-i nõuanne aitab

---

²³² Reactions on ICJ Opinion. – Kättesaadav arvutivõrgus:

http://www.europeanforum.net/news/927/reactions_on_icj_opinion, 04.01.2014.

²³³ Spanish Reaction to the ICJ's Opinion on Kosovo. – Kättesaadav arvutivõrgus:

<http://www.collectuemma.cat/editorial/1270/spanish-reactions-to-the-icjs-opinion-on-kosovo>, 04.01.2014.

²³⁴ H. Jamar and M. K. Vigness, p 925.

²³⁵ Samas, pp 917-918.

kaasa separatistide liikumise hoogustumisele. Eriti ohtlikuks piirkonnaks peetakse Paapua. Peetakse vajalikuks koheste meetmete vastuvõttu ning dialoogi alustamist separatistidega.²³⁶

Kosovo arvamuse avaldamisel jäi kohus esitatud küsimuse piiresse vastates selgesõnaliselt, et rahvusvahelist õigust ei ole rikutud. Nagu tavaliselt sai nõuandev arvamus nii positiivse kui negatiivse tagasiside osaliseks. Enamasti oldi rahul ICJ-i väidetega ning need kiideti heaks. Arvamus oli kirjutatud ladusalt ning hõlpsasti arusaadav tuginedes tähtsatele rahvusvahelise õiguse printsiipidele.

2.2.4. *Western Sahara* arvamus

Lääne-Sahara on maa-ala Põhja-Aafrikas, mis oli alates 19. sajandi lõpust okupeeritud Hispaania poolt kuni 1965. aastani, mil ÜRO Peaassamblee võttis vastu resolutsiooni²³⁷, millega Hispaania pidi territooriumi dekoloniseerima. Hispaania lubas ÜRO survele, et sealsele rahvale korraldatakse referendum ning ala kuulutatakse iseseisvaks. Samal ajal leidsid Maroko ja Mauritania, et neil on õigus Lääne-Saharale ajalooliste ja kultuuriliste sidemete tõttu ning eurooplased hõivasid maavalduse ebaseaduslikult. Mõlemad riigid nõudsid ala tagasi endale. Referendum ei saanud kunagi teoks. ÜRO soovis vaidluse lahendada.²³⁸

Peaassamblee esitas ICJ-le 13.12.1974 küsimused, kas Lääne-Sahara oli *terra nullius* sel ajal, kui ala oli Hispaania poolt koloniseeritud ning kui kohus vastab sellele negatiivselt, siis kas esineb õiguslikke sidemeid territooriumi ja Maroko Kuningriigi ning Mauritania vahel.²³⁹ ICJ väljastas 16.10.1975. aastal nõuandva arvamuse *Western Sahara*, milles tunnistas Lääne-Sahara ajaloolisi ja kultuurilisi sidemeid nii Maroko kui Mauritaniaga, kuid leidis, et territooriumil on õigus enesemääramisele.²⁴⁰

---

²³⁶ M. Adamrah. ICJ Ruling Could Inspire RI Separatist. – Jakarta Post, 27.07.2010. kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.thejakartapost.com/news/2010/07/27/icj-ruling-could-inspire-ri-separatists039.html>, 01.02.2014.

²³⁷ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/2072(XX), 1965.

²³⁸ B. G. Ramcharan. Recourse to the Law in the Settlement of International Disputes: Western Sahara. African Yearbook of International Law. Vol 7, 1997, pp 205-208.

²³⁹ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/3292(XXIX), 1974. Küsimused: „I Was Western-Sahara (Rio de Oro and Sakiet El Hamra) at the time of colonization by Spain a territory belonging to no one (*terra nullius*)? If the answer to the first question is in the negative, II What were the legal ties between this territory and the Kingdom of Morocco and the Mauritanian entity?”

²⁴⁰ Western Sahara. ICJ Reports 1975, p 12.

Kohus ütles, et tal lasub kohustus arvamuse välja anda, olles ÜRO organ ning peab enda põhikirja kohaseid kohustusi täitma. Hoolimata sellest, et üks osalistest (Hispaania) ei ole nõuandvale menetlusele nõusolekut andnud, kohus väljastab arvamuse. Peamiseks põhjenduseks jällegi asjaolu, et arvamuse on mõeldud organile, kes küsis, mitte riikidele.²⁴¹

Seda arvamust on sagedalt tsiteeritud eeskätt territooriumi tulevikuga. Pärast nõuande andmist sai selgeks, et ICJ omandab aina suurema juriidilise nõustaja rolli ÜRO-s. Kohtu arvamuse oli otsitav pooleliolevas poliitilises konfliktis ning sai seetõttu pretsedendiks. *Western Sahara* abil sai selgeks kohtu rahuhooldmise funktsiooni olulisus. ICJ peab aitama lahendada vaidlusi andes asjakohaseid õiguslikke juhiseid ja arvamusi.²⁴²

Maroko ei olnud rahul 1975. aastal välja antud arvamuse sisuga, mis andis Lääne-Saharale kui territooriumile õiguse enesemääramisele ja dekoloniseerimiseks. Maroko arvates kuulub mainitud ala temale. Ameerika Ühendriigid on samuti tunnustanud Lääne-Sahara annekteerimist Maroko poolt, öeldes, et ala on marokolaste kodumaa kultuuriliselt. Paljud õigusteadlased, näiteks professor Hurst Hannum on seisukohal, et Lääne-Saharal on juriidiline ja moraalne õigus määrata ise enda saatuse olles vaba.²⁴³

Koheselt pärast arvamuse avaldamist teatas Maroko kuningas Hassan, tuginedes iidsetele nõuetele, et ta saadab 350 000 relvastamata marokolast Lääne-Saharasse nõudmaks seda territooriumi endale. Marss algas oktoobris 1975, kuid lõppes novembris rahvusvahelise surve tõttu. Julgeolekunõukogu üritas seda alguses ära hoida, hiljem mõistis toimuva hukka ning kutsus ülesse koostööle Peasekretäri.²⁴⁴

Vaidlusaluseks on kohtu põhjendused, kas Lääne-Sahara oli siis *terra nullius* aastal 1884 või mitte. Ollakse rahul ICJ-i argumenteerimisega, et ei olnud, vaid kuulus ikkagi kellelegi, kuigi sel ajal ei olnud ühtegi konkreetset riiki või gruppi inimesi võimupositsioonil – inimesed olid jagunenud kohalikeks hõimudeks. Ollakse vastupidiselgi arvamusel, et pigem oli tegemist *terra nullius*-ega just sel samal põhjusel, et seal olid vaid hõimud ja ei mingit konkreetset

---

²⁴¹ *Western Sahara*, p 21, paras 23-24.

²⁴² M. W. Janis. *International Court of Justice: Advisory Opinion on the Western Sahara*. Harvard International Law Journal, Vol. 17, No. 3, 1976.

²⁴³ *Global Warming Hysteria?; Morocco and Western Sahara*; Brzezinski and Iraq. – New York Times, 11.03.2007.

²⁴⁴ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 379 (1975).

valitsust. Kohus ebaõnnestus loogilise arutluskäiguga lahenduseni jõudmisel.²⁴⁵ ICJ-i sõnul puudus Hispaanial nõue territooriumile, kuna kohalikud hõimud kuulusid Maroko sultani suveräänsuse või Mauritaania alla.²⁴⁶ Tõepoolest jäävad kohtu põhjendused, mis kuulutavad ala kellelegi kuuluvaks veidike segaseks, sest ala kuuluks justkui mitme riigi valitsemisalasse, kuid samas pooldab kohus territooriumi iseseisvust.

Kohtul puudus piisav informatsioon avaldamaks arvamuses, et nii Marokol kui Mauritaanial olid juriidilised sidemed vaidlusaluse territooriumiga. Sidemed Marokoga olevat puhtalt isiklikud. Väidetakse, et sidemed, mida kohus leidis, olevat vaid Lääne-Sahara hõimude jäljendused ja ajaloolised-kultuurilised omaksvõtud ning ei saa kuidagi arvata, et eelpool mainitud riikidel on mingeid juriidilisi sidemeid territooriumiga. Kohtupoolne kinnitus, et sidemed eksisteerivad, andsid julgust mõlemale riigile võtta ette edasisi samme okupeerimaks vaidlusalune ala.²⁴⁷

ICJ-i poolseks veaks peetakse, et kuskil arvamuses ei selgita kohus, kuidas enesemääramise (*self-determination*) printsiip on saanud rahvusvahelise õiguse siduvaks reegliks. Printsiipi kasutatakse ja analüüsitakse pikalt.²⁴⁸ Kohus on julge selgitades võrdlemisi uut ja tundmatut probleemi rahvusvahelises õiguses.²⁴⁹ Kohtule sai osaks raske ülesanne, kuna pidi uurima ajalugu ning leidma põhjendusi ja dokumente pika aja tagant seostades need tänapäevase probleemiga. Informatsiooni kogumine, analüüsimine ja tõlgendamine sellises olukorras on keeruline. Kohus pidi endale selgeks tegema peaaegu kogu territooriumi, lisaks veel Maroko, Mauritaania ja Hispaania ajaloo, ning leidma sellest kohalduva ja vajaminema.

Alžeeria arvates ei ole Maroko ega Mauritaania nõuded territooriumi kohta õigustatud enne, kui Peaassamblee need heaks kiidab ja tunnustab riikide üleolekut Lääne-Sahara üle. Üldiselt oli rahvusvaheline kogukond seda meelt, et territoorium peaks tõepoolest käituma arvamuse kohaselt, ehk saab õiguse vabale enesemääramisele. On imekspandav, et Hispaania, Mauritaania ja Maroko, vähem võimsad riigid, ei allu rahvusvahelise kogukonna survele ega aktsepteeri *Western Sahara* arvamust ning lausa ignoreerivad seda ning Peaassamblee

---

²⁴⁵ M. Smith. Sovereignty Over Unoccupied Territories – The Western Sahara Decision. – Case Western Reserve Journal of International Law, Volume 9, issue 1, 1977, pp 142-143.

²⁴⁶ Western Sahara, pp 39-40, para 82.

²⁴⁷ F. Wooldridge. The Advisory Opinion of the International Court of Justice In the Western Sahara Case. – Anglo-American Law Review. Vol 8, 1979, pp 112-113.

²⁴⁸ Western Sahara, pp 31 jj, paras 54 jj.

²⁴⁹ F. Wooldridge, p 118.

resolutsioone vaidlusaluse teema kohta.²⁵⁰ Peaassamblee viitab kohtu arvamusele olles sellele tänulik ja kinnitab, et Lääne-Sahara peab saama õiguse enesemääramisele.²⁵¹

Lääne-Sahara suveräänsus on siiani küsimuse all. Lõpptulemuseks soovitakse Lääne-Sahara iseseisvust.²⁵² Julgeolekunõukogu on julgustanud mõlemaid osapooli, kes on ikka veel kahtlustaval ja mitteusalduslikul seisukohal, leidmaks nägemus sellest, kuidas territoorium saaks edasi minna nii, et tollane ärajäänud Hispaania poolt korraldatav referendum saaks teoks.²⁵³ Julgeolekunõukogu on julgustanud pooli koostööle nii omavahel kui ÜRO-ga.²⁵⁴

Autor on seisukohal, et Lääne-Sahara peaks saama õiguse enesemääramisele, sest sealsed hõimud on hoolimata sidemetest teiste riikidega siiski omaette. Neil on oma tavaõigus, mis on ühendatud koraani õigusega. Nad on sama usku – islami.²⁵⁵ Kohus pole tuvastanud, et Maroko oleks teostanud efektiivset riigivõimu Lääne-Saharas, tuvastatakse vaid mõni side sultani ja nomaadide vahel.²⁵⁶ Sellest aga ei piisa väitmaks, et tegemist on Marokole kuuluva alaga. Kohus jõuab järeldusele, et Mauritaaniaga ei ole territoorium suveräänsuselt või hõimutruuduslikult seotud.²⁵⁷ Kohus on tuvastanud mõned sidemed Lääne-Sahara ja Maroko ning Mauritaania vahel, kuid seda mitte suveräänsuse aspektis.²⁵⁸ Seega on riikidel alaga vaid kultuurilised ning ajaloolised sidemed, mis annabki territooriumile aluse iseseisvuseks.

---

²⁵⁰ F. Wooldridge, pp 118-122.

²⁵¹ ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/3458/30 [A-B] 1975.

²⁵² ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 2099 (2013).

²⁵³ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1002 (1995).

ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1570 (2004).

²⁵⁴ ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1056 (1996).

²⁵⁵ Western Sahara, p 42, para 88.

²⁵⁶ Western Sahara, p 49, para 107.

²⁵⁷ Western Sahara, p 48, para 105.

²⁵⁸ Western Sahara, p 68, para 162.

Kokkuvõte

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida, kuidas mõjutavad Rahvusvahelise Kohtu poolt antavad nõuandvad arvamused rahvusvahelist õigust ning kuidas on välja antud arvamustesse suhtutud. Analüüsiti arvamuste olemust, kujunemisprotsessi, seoseid ÜRO ja selle organitega. Uuriti arvamuste mõjusid rahvusvahelisele õigusele nii õiguse arengu kui õigusloome funktsiooni läbi. Töös otsitigi erinevaid mõjusid ja suhtumist tuginedes juba antud arvamustele.

ICJ omab kahte ülesannet – tavapärane kohtumenetlus riikidevaheliste vaidluste lahendamiseks ning nõuandev aramus, mis on mõeldud ÜRO organitele ja asutustele nõu andmiseks. Arvamusi antaksegi selgitamaks rahvusvahelist õigust, tuues välja olulised aspektid, seostades neid omavahel. Tulemusena peaks kogu maailmale olema ühemõtteliselt selge, mis on rahvusvahelise õiguse sisuks ja kuidas seda õigesti kasutada. Juba PCIJ ajal kujunes välja tänapäevalgi tuntud nõuandev instituut, mis tollal oli samuti mittesiduv, vabatahtlik.

Arvamusi küsima õigustatud asutused teevad seda olulise juriidilise probleemi ilmnemisel või siis, kui juba on mingi vaidlus rahvusvahelisel areenil käimas. Kuigi aramus ei lahenda vaidlust ega ole siduv, siiski pööratakse kohtu poole, kes peab ütlema, mis oleks õige ja rahvusvahelise õiguse kohane käitumine. Asutustele esitatud peamisteks kriteeriumiteks on, et küsimus peab tõusetuma nende tegevusalast ning olema juriidiline. Poliitilise küsimusega kohtusse minna ei tohi, sellele ei saada vastust. ICJ-l on diskretsiooniõigus keelduda arvamuse avaldamisest, kui ilmnevad kaalukad põhjused, mille tõttu arvamust mitte anda.

Arvamusel mõjutavad rahvusvahelist elu mitmeti. Need tagavad rahvusvahelise õiguse arengu, omavad autoriteeti ning nendest juhendatakse hilisemate probleemi lahendamisel, pole enam mõtet küsida arvamust selle kohta, millele juba vastatud. Nõuandvaid arvamusi saab käsitleda kui *opinio juris*-eid. Need on kui juriidilised hinnangud või teatud liiki kohtuotsused oma veenvuse ja autoriteetsuse poolest. Kohus annab nõu ÜRO asutustele ja organitele, kuid oma respektierituse tõttu on omandanud populaarsuse suuremas üldsuses ning riigid, kes ei saa olla nõuandva menetluse poolteks, on võtnud kohtu väljaütlemisi kuulda ja arvestavad nendega.

Formaalses mõttes arvamused uut õigust ei loo, kuid õigus saab täiendust, sest kohtunikud analüüsivad ja täiendavad olemasolevat, lisades sinna enda nägemusi ja uusi seisukohti. Samuti räägib selle funktsiooni kasuks asjaolu, et riigid on asunud enda praktikas arvamusi kasutama ning sealt põhimõtteid noppinud. Tänapäevaseim valdkond on keskkonnaõigus, kus ICJ on olnud paljuski teenäitaja ja sisustaja – üheks näiteks *Nuclear Weapons* kaasus.

Rahvusvaheline Kohus jääb organi poolt esitatud küsimuse piiresse ning vastab vaid sellele. Seepärast peavadki ÜRO organid ja asutused olema tähelepanelikud ja täpsed taotluse esitamisel, et saada vastus neid huvitanud probleemile. Kohtult ei saa oodata väga laia küsimuste tõlgendamist, vastasel juhul ületataks põhikirja ja statuudiga pandud piire.

Käesolevasse magistritöösse pikemaks analüüsiks valiti arvamused, millele rahvusvaheline kogukond rohkem tähelepanu pööras. Esitatud taotlustele ei oodanud vastuseid ainult küsinud organ, vaid kogu maailm. Arvamuse sisus pettuti, kui see ei vastanud ootustele ning kiideti heaks, kui tekst oli sobilik ja oodatav.

Wall kaasuses heideti kohtule ette mittetegelemist terrorismisteamaga. ICJ-i kirjutatud arvamus ei lahendanud olukorda turvatara ümbruses, kuigi kohus oli selgesõnaline leides, et Iisraeli tegevus rikub palestiinlaste õigusi. Iseasi on, kas olekski pidanud lõpliku lahenduseni viima, arvamuse mittesiduvuse tõttu. Pole kohustuslik käituda kohtu öeldud viisil, kuid hea tava kohaselt oleksid pidanud vaidlusosaluse tara poolt eraldatud riigid kuulda võtma, mida kohus neil teha käskis rahvusvahelise õiguse kohaselt.

Nuclear Weapons puhul jäi olukord segaseks. Kohus kasutas ebaselget terminoloogiat ning kohtunikud andsid välja eriarvamused. Kriitika ohvriks langes ICJ-i väide, et tegu on õigusliku tühimikuga. Kokkuvõttes leiti, et kohus ei oleks tohtinud arvamust avaldada ning pidanuks lõplikult keelduma vastamast niivõrd delikaatsele küsimusele. Positiivne aspekt oli arvamuses sisalduv desarmeerimise kohustus, mida riigid asusid täitma sõlmides erinevaid rahvusvahelisi lepinguid pärast arvamuse avaldamist.

Riikidele meeldivad ICJ-i arvamused, kui need on neile kasulikud või sobilikud poliitilises mõttes. Näiteks Kosovo arvamusega nõustusid need riigid, kes reaalselt olid juba tunnustanud selle iseseisvust ning rahulolematud olid need, kes on Serbia liitlased ja kelle poliitikaga ei sobi kokku, et separatistid soovivad emamaast lahku lüüa. Euroopa Liit ja USA olid Kosovo

arvamusega nõus, seevastu kui Hispaania ei olnud sugugi rõõmus taolise asjade kulgemise üle, sest kardab enda separatistlike liikumiste pärast.

Western Sahara arvamuses jäi kohus selgesõnaliselt seisukohale, et territoorium peaks saama õiguse enesemääramisele. Vaidlevad pooled, Maroko ja Mauritaania sellega aga ei nõustunud ning pidasid kumbki ala endale kuuluvaks. Probleem on säilinud tänaseni ning ala ei ole saanud kohtu poolt soovitatud õigust.

Käesolevast tööst selgus asjaolu, et arvamused on tihedalt seotud poliitikaga. Riikidepoolsed tagasided on ennekõike poliitilised, õigusega rahulolu(-ematust) sisustatakse poliitikaga. Võidakse ja enamasti arvestatakse kohtu arvamusega, kuid vaieldaks vastu aspekti abil, mis on konkreetse riigi poliitikaga kooskõlas. Seepärast ei saa välistada, et riik, mis arvamuse avaldamise ajal on sellele vastu, aja möödudes ei ole hoopiski sama arvamuse pooldaja.

Summary

The International Court of Justice Advisory Opinions – Their Nature, Influence to The International Law and The Attitude to Them

The International Court of Justice (ICJ) is the principal judicial organ of the United Nations. It has two functions. Firstly, to deliver judgements in contentious cases submitted to it by sovereign states. Secondly, to issue non-binding advisory opinions at the request of certain U.N organs and agencies. Most of the questions are asked by the Security Council or the General Assembly.

The World Court started its existence in 1946 after the end of the Second World War as a part of the United Nations system. It was the successor to the Permanent Court of International Justice (PCIJ), which was created by the League of Nations, and functioned from 1922 to 1945. Therefore, the ICJ represents the long development of methods for the peaceful settlement of international disputes. Already at this time the advisory function was invented and used by the organs of the League of Nations.

During its existence (less than twenty years) the PCIJ has given twenty-seven advisory opinions, but ICJ, which has been existed sixty-nine years has been given twenty-six advisory opinions. Therefore, the popularity of opinions is reduced. The advisory procedure is time-consuming and expensive. The court has already given several opinions and there is no point to ask or give the same opinions in similar situations. PCIJ has given more opinions because in this case this function has been new and there have been more reasons to use – the international law is in developing process.

The court is situated in the Hague. The ICJ consists of 15 judges, elected for a nine-year term by the majority votes of the United Nations General Assembly and the Security Council. Those 15 persons would represent a wide geographic distribution; no two members would be of the same nationality. The judges must be independent from their home country or even region, have certain qualification and high moral standards.

The purpose of this master thesis is to examine how the advisory opinions have developed international law and how the international community has taken published opinions. The term “has taken” means the concrete views or actions which have occurred and what have the states said after the opinions have been published. The term “community” means especially the states, but it also analyses what the lawyers have said about advisory opinions. Immediate reactions are looked at, not how they are changed during some time.

The main sources for this paper were the charter of the UN and the statute of the ICJ, several articles by international jurists and advisory opinions themselves. Comparative and analytical methods are used. Comparative one because the differences and similarities between the PCIJ and the ICJ and also feedback differences are found. Analytical ones because the beginning of the work has an introductory nature. Step by step the final purpose is reached – to find influences and feedback.

The thesis is divided into two chapters. The first one has set the goal to offer an introduction to the theme. It provides an overview of the formation of advisory function and its nature. In this chapter, the nature of the advisory opinions, rules of court and connections of other UN organs are analysed. It is identified who, when and what is relevant to ask for the court. The necessity of opinions is discussed because there are already the Security Council and the General Assembly which also give opinions, resolutions – then why is it necessary to have another advisory role? The same situation could be solved by different UN organs. When some problem appears in the Security Council area, it does not mean that the ICJ could not deal with it. The Security Council actions are political but the court is only legal. The ICJ has wider obligations, not only to maintain international peace and security.

According to the UN charter, article 96, the Security Council and General Assembly are justified to ask any legal questions to the court. The other organs of the UN and specialized agencies may request advisory opinions on legal questions arising within the scope of their activities. The question which is presented to the court should be abstract.

The second chapter analyses different functions of opinions and study, how the states and lawyers have reacted to the opinions. There are separated law-making and law-developing functions. Concrete examples of how the court has developed or made the international law are given. Four opinions for the reactions are given. The Construction of a Wall, Nuclear

Weapons, Kosovo and Western Sahara. These are the opinions that the whole world has been looking for.

Advisory opinions are judicial pronouncements which are meant for *erga omnes*. The court analyses and clarifies existing international law to assist authorized international organs and agencies. The questions, which are asked for the court, should be legal. The political aspects cannot interfere with court's work although policy and law are very well mixed, especially the field of the international law. The ICJ cannot think about policy when it gives its opinions. The consequences are not the concern of the court.

The court should only follow the law. That is why the ICJ has an discretion whether to give and advisory opinion or not. Only in compelling reasons the court could decline to give advisory opinion because this function is its duty according to the UN charter and refusal should be an exception. The author's opinion is, that the biggest purpose of the court is to separate politics and law. The ICJ should only follow the law including some political components which are inevitable.

There are no parties in the opinion procedure albeit partials. The UN organ is the questioner and the opinion is for the organ. The court involves those states and international organizations which are necessary to give the opinion to which information and views are important. In this situation the ICJ has several tasks – to apply, analyse the law and at the same time to collect information.

The organs and agencies, which have the right to ask the court the legal question can do that when an important problem occurs or when some dispute is already on the international arena. Although the opinion does not solve the dispute because its non-binding nature, the court says what is the right thing to do and under the law. There are also binding advisory opinions, but they are exceptions. The binding effect lies in the UN or its organ contracts. The binding nature comes from the contract, not from the statute or the charter.

The opinions have many influences worldwide. They ensure development of the international law, they have the authority. The opinions could be taken as *opinio juris*. They are judicial pronouncement or some kind of judgement. Formally, the opinions do not legislate, but already existing law gets additions because the judges analyse and add new prospects and

views. States are using the opinions, and the ICJ has improved the environmental law – the Nuclear Weapons case.

In Namibia opinion the court finds that the international law should be interpreted in the view of the current law. The UN should be considered as the successor of the League of Nations, otherwise it cannot use necessary remedies against violations. A very important point is also that all the Security Council resolutions are binding for States. The Genocide opinion helped to give a meaning to the crimes against humanity. South West Africa confirms that the ICJ has the duty to develop and explain the international law.

The ICJ advisory opinions could be used in the internal courts of states. They help to interpret the contracts. The state governments should know very well what the point of certain contracts is. The court clarifies the positions between the courts. The opinions improve the quality of the international law as a whole because the judges who write them have the best knowledge.

It is unthinkable to write a research without taking into account what the ICJ has said about the same theme. The international case-law has the biggest importance to determine the international law. Advisory opinions belong as court statements amongst the case-law. The developing function of this law is a very significant speciality from *ad hoc* tribunals. It is important to make international law clear and concrete, otherwise it could be confused.

The organs of the UN act with the help of advisory opinions. Doing this, it affects also the states. The General Assembly has adopted, incorporated and applied opinions since 1948 – since the Conditions for Admission case. The organs have been taken as an example for the states and the rest of the international community.

The main problem of the Wall opinion was that the court did not deal with terrorism. The opinion did not solve the situation around the security fence although the court made it clear, that the Israelian actions ruin Palestinians' rights. The opinion is not binding, therefore nobody can force Israel to do as the court has said, but the good common demands behaviour like the court has said.

The status of nuclear weapons stays complicated even after the Nuclear Weapons opinion. The ICJ uses unclear terminology and the judges give dissenting opinions. The most criticised statement was that *non liquet* exists and nothing in international law regulates owning and using nuclear weapons. International community found that the court should not have released these opinions and declined to answer to such a delicate question. A positive thing about this advisory opinion was the desarmament obligation which states perform under several international contracts.

States like those advisory opinions which are useful and suitable for their politics. Those states agreed with the Kosovo opinion which independence has already been recognised. States which are Serbian allies and also those which do not think that it is a great idea when separatists want to secede from the main country do not like the court's opinion. The European Union and the United States of America were satisfied with the Kosovo opinion, but Spain is afraid of its separatist movements.

In the Western Sahara case the court stays in the position that the territory should get the right of self-determination. The parties in dispute, Maroko and Mauritania disagreed and thought that this area belongs to them. The problem remains up to the present moment. The territory has not got the right which the court recommended.

This paper revealed that the opinions are closely connected with the policy. The feedback from the states is mostly political because (un)satisfaction with the law is furnished mainly with policy. Most of the time the international community takes into account what the court said in several situations. Disagreements are possible when the opinions do not match with the state's policy. That is why it is not excluded that the state which is against the opinion at first is in favour of it when some time passes.

Lühendid

ICJ – *International Court of Justice*, eesti keeles Rahvusvaheline Kohus

IFAD – *International Fund for Agricultural Development*, eesti keeles Rahvusvaheline Põllumajandusarengu Fond

ILO – *International Labour Organization*, eesti keeles Rahvusvaheline Tööorganisatsioon

ILOAT – *International Labour Organization Administrative Tribunal*, eesti keeles Rahvusvahelise Tööorganisastiooni Administratiivtribunal

NAM – *Non-Aligned Movement*, eesti keeles Mitteühinenud Liikumine

NATO – *North Atlantic Treaty Organisation*, eesti keeles Põhja – Atlandi Lepingu Organisatsioon

NPT – *Non-Proliferation Treaty*, eesti keeles Tuumarelva leviku tõkestamise leping

PCIJ – *Permanent Court of International Justice*, eesti keeles Alaline Rahvusvaheline Kohus

SORT – *Strategic Offensive Reductions Treaty*, eesti keeles Strateegilise ründerelvastuse vähendamise leping

USA – *United States of America*, eesti keeles Ameerika Ühendriigid

WHO – *World Health Organisation*, eesti keeles Maailma Terviseorganisatsioon

ÜRO – Ühinenud Rahvaste Organisatsioon

Kasutatud kirjandus

1. Abi-Saab, G. The International Court as a World Court. – Fifty Years of the International Court of Justice. V. Lowe and M. Fitzmaurice (editors). Cambridge, 1996.
2. Akande, D. The Competence of International Organizations and the Advisory Jurisdiction of the International Court of Justice. – European Journal of International Law. Vol 9, 1998, pp 437-467.
3. Amr, M. S. M. The Role of the International Court of Justice As the Principal Judicial Organ of the United Nations. Hague, 2003.
4. Anand, R. P. Role of International Adjudication. - The Future of the International Court of Justice, L. Gross (editor). New York, 1976.
5. Angehr, M. The International Court of Justice's Advisory Jurisdiction and the Review of Security Council and General Assembly Resolutions. Northwestern University Law Review. Vol 103, 2009, pp 1007-1036.
6. Bianco, G. And Nothing Else Matters – The ICJ's Judicial Restraint in its Opinion on Kosovo's Independence. Perspectives on Federalism. Vol. 2, no 2, 2010, pp 24-34.
7. Boyle, A. and Chinkin, C. The Making of International Law. Oxford, 2007.
8. Bradley, K. K. Mending Wall: A Critical Look at the International Court of Justice's Analysis in Its Advisory Opinion on the Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. – Temple International and Comparative Law Journal. Vol. 19, issue 2, 2005, pp 419-448.
9. Breau, D. L. The World Court's Advisory Function: „Not Legally Well-Founded“. – University of Miami International & Comparative Law Review. Vol. 14, 2006, pp 185-216.
10. Broude, T. The Legitimacy of the ICJ's Advisory Competence in the Shadow of the Wall. Israel Law Review. Vol. 38, No. 1-2, 2005, pp 1-18.
11. Buergenthal, T. Lawmaking by the ICJ and Other International Courts. – ASIL Proceedings. Vol 397, 2009, pp 403-406.
12. Byman, D. ja King, C. Fantoomriikide müsteerium. – Diplomaatia, nr 115, märts 2013.
13. Cassel, D. Is There A New World Court? – Northwestern University Journal of International Human Rights. Vol 1, 2004, article 1.
14. Coleman, A. The International Court of Justice and Highly Political Matters. – Melbourne Journal of International Law. Vol 4, 2003, pp 29-75.

15. Collier, J. *The Settlement of Disputes in International Law*. Oxford, 1999.
16. Conforti, B. *The Law and Practice of the United Nations*. Leiden, 2005.
17. Couvreur, P. *The Effectiveness of the International Court of Justice in the Peaceful Settlement of International Disputes. –The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years*. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.
18. Cronin-Furman, K. R. *The International Court of Justice and the United Nations Security Council: Rethinking a Complicated Relationship*. – *Columbia Law Review*. Vol 106, 2006, p 435-463.
19. D'Amato, A. *International Law Sources*. Leiden, 2004.
20. Donoghue, J. E. *The Role of the World Court Today*. – *Georgia Law Review*. Vol 47, 2012, pp 181-201.
21. Elias T. O. *New Horizons in International Law*. Dordrecht, 1992.
22. Gordon, E. *The ICJ: On Its Own*. – *Denver Journal of International Law & Policy*, vol 40:1-3, 2012, pp 74-89.
23. Griffith, G. and Staker, C. *The Jurisdiction and Merits Phases Distinguished*. – *International Law, the International Court of Justice and Nuclear Weapons*. Boisson De Chazournes, L. and Sands, P. (editors), Cambridge, 1999.
24. Gross, L. *The International Court of Justice: Consideration of Requirements for Enhancing its Role in the International Legal Order*. – *The Future of the International Court of Justice*. Gross, L (editor). New York, 1976.
25. Heffernan, L. *The Nuclear Weapons Opinions: Reflections on the Advisory Procedure of the International Court of Justice*. – *Stetson Law Review*, vol 28, 1998, pp 133-170.
26. Higgins, R. *Problems and Process. International Law and How We Use it*. Oxford, 1995.
27. Hirsch, M. *The Impact of the Advisory Opinion on Israel's Future Policy: International Relations Perspective.*; *Journal of International Law & International Relations*, Vol. 1, 2005, pp. 319-344.
28. Hubbard, H. K. *Separation of Powers Within the United Nations: A Revised Role for the International Court of Justice*. – *Stanford Law Review*, Vol 38, Nov 1985, pp 165-194.
29. Hunt, G. T. *The World Court and the Bomb: Nuremberg and Babel at the Hague*. *ILSA Journal of International & Comparative Law*. Vol. 8, No. 1, 2001, pp 151-168.
30. Jamar, H and Vigness, M. K. *Applying Kosovo: Looking to Russia, China, Spain and Beyond After the International Court of Justice Opinion on Unilateral Declarations of Independence*. – *German Law Journal*. Vol 11, no 8, 2010, pp 913-928.

31. Janis, M. W. Individuals and the International Court . – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.
32. Janis, M. W. International Court of Justice: Advisory Opinion on the Western Sahara. Harvard International Law Journal, Vol. 17, No. 3, 1976, pp 609-621.
33. Lissitzyn, O. J. The International Court of Justice. Its Role in the Maintenance of International Peace and Security. New Jersey, 2006.
34. Lowe, V. International Law. Oxford, 2007.
35. McLaughlin, W. T. Allowing Federal Courts Access to International Court of Justice Advisory Opinions: Critique and Proposal. – Hastings International and Comparative Law Review. Vol 6, 1983, pp 745-772.
36. Movsesian, M. L. Judging International Judgments. – Virginia Journal of International Law. Vol 48:1, 2007, pp 65-118.
37. Muharremi, R. A Note on the ICJ Advisory Opinion on Kosovo. – German Law Journal, vol 11, no 8, 2010, pp 867-880.
38. Muharremi, R. Kosovo's Declaration of Independence: Self-Determination and Sovereignty Revisited. – Review of Central and Eastern European Law. Vol 33, 2008, pp 401-435.
39. Naagel, M. ÜRO Rahvusvahelise Kohtu jurisdiktsioon ja seda mõjutavate poliitiliste tegurite peegeldumine kohtu otsustes. – Juridica, VI, 2005, lk 405-414.
40. Oellers-Frahm, K. Lawmaking Through Advisory Opinions? – German Law Journal, vol 12, 5, 2011, pp 1033-1056.
41. Ordonez, S. and Reilly, D. Effect of the Jurisprudence of the International Court of Justice on National Courts. – International Decisions in National Courts. Franck, T. M. and Fox, G. H. (editors). New York, 1996.
42. Perez, A. F. The Passive Virtues and the World Court: Pro-Dialogical Abstention by the International Court of Justice. – Michigan Journal of International Law. Vol 18, 1997, pp 399-444.
43. Petersen, N. Lawmaking by the International Court of Justice – Factors of Success. – German Law Journal. Vol 12, no 5, 2011, pp 1295-1316.
44. Pomerance, M. The Advisory Role of the International Court of Justice and its Judicial Character: Past and Future Prisms. – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.

45. Quintana, J. J. The International Court of Justice and the Formulation of General International Law: The Law of Maritime Delimitation as an Example. – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.
46. Ramcharan, B. G. Recourse to the Law in the Settlement of International Disputes: Western Sahara. African Yearbook of International Law. Vol 7, 1997, pp 205-224.
47. Rosenne, S. The World Court. What It is and How It Works. Netherlands, 1989.
48. Rovine, A. W. The National Interest and The World Court. – The Future of the International Court of Justice. L. Gross (ed). New York, 1976.
49. Schmid, J. C. Advisory Opinions on Human Rights: Moving Beyond a Pyrrhic Victory. – Duke Journal of Comparative and International Law. Vol. 16, issue 2, 2006.
50. Schulte, C. Compliance with Decisions of The International Court of Justice. Oxford, 2004.
51. Schreiber, A. Graffiti on the Wall – a Critique of the ICJ Advisory Opinion on the Israeli Security Wall. The King's College Law Journal. Vol 16, 2005, pp 157-165.
52. Shahabudden, M. The World Court at the Turn of the Century. –The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.
53. Shaw, M. N. International Law. Cambridge, 2008.
54. Shaw, M. N. The Security Council and the International Court of Justice: Justice Drift and Judicial Function. – The International Court of Justice. Its Future after Fifty Years. A.S Muller, etc (editors). Hague, 1997.
55. Smith, M. Sovereignty Over Unoccupied Territories – The Western Sahara Decision. – Case Western Reserve Journal of International Law, Volume 9, issue 1, 1977, pp 142-143.
56. Spiermann, O. International Legal Argument in the Permanent Court of International Justice. Cambridge, 2005.
57. Tashjian, J. S. Contentious Matters and the Advisory Power: The ICJ and Israel's Wall. – Chicago Journal of International Law. Vol 6, nr 1, pp 427-437.
58. Tomuschat, C. International Law: Ensuring the Survival of Mankind on the Eve of a New Century. – Academie de droit international. Vol 281, 1999
59. Vidmar, J. The Kosovo Advisory Opinion Scrutinized. Leiden Journal of International Law. Vol 24, no 2, 2011, 355-383.
60. Voeten, E. Public Opinion and the Legitimacy of International Courts. – Theoretical Inquiries in Law. Vol 14, 2013, pp 411-436.
61. Värk, R. Israeli turvatara legaalsus: mõned kommentaarid Rahvusvahelise Kohtu ja Israeli kõrgeima kohtu seisukohtadele. – Juridica X, 2005, lk 731-742.

62. Wier, K. The International Court of Justice: Is It Time for a Change? – Houston Journal of International Law. Vol 8, 1985-1986, pp 171-191.
63. Wilson, G. Self-Determination, Recognition and the Problem of Kosovo. – Netherlands International Law Review. Vol 56, 2009, 3, pp 455-481.
64. Wooldridge, F. The Advisory Opinion of the International Court of Justice In the Western Sahara Case. – Anglo-American Law Review. Vol 8, 1979, pp 86-122.
65. Yasuaki, O. Is The International Court of Justice an Emperor Without Clothes? – International Legal Theory. Vol 8, no 1, 2002, pp 1-28.
66. Zimmermann, A., etc. (editors). The Statute of The International Court of Justice. A Commentary. Oxford, 2006.

Kasutatud normatiivmaterjalid

67. Agreement between the United Nations and the United States Regarding the Headquarters of the United Nations. June 26, 1947. Kättesaadav arvutivõrgus: http://avalon.law.yale.edu/20th_century/decad036.asp.
68. Comprehensive Nuclear-Test-Ban Treaty. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.ctbto.org/fileadmin/content/treaty/treaty_text.pdf.
69. Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation. 27 May 1997. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_25468.htm.
70. Rules of Court (1978) (Kohtureeglistik). Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=3&p3=0>.
71. Statute of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization. 9 October 1946. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.ilo.org/public/english/tribunal/about/statute.htm>.
72. Statute of The Permanent Court of International Justice. 16 December 1920. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/documents/1920.12.16_statute.htm.
73. Strategic Offensive Reduction Treaty (SORT). May 24, 2002. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.armscontrol.org/documents/sort>.
74. Treaty between The United States of America and The Russian Federation on Measures for The Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.state.gov/documents/organization/140035.pdf>.

75. Üldisele tuumakatsetuste keelustamise lepingule allakirjutamine – RT II 1996, 39, 149.
76. Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni põhikiri ja Rahvusvahelise Kohtu statuut – RT II 1996, 24, 95.

Kasutatud kohtupraktika

77. Status of Eastern Carelia. PCIJ, No 5, July 23, 1923.
78. Minority Schools on Albania, PCIJ, No 62, April 6, 1935.
79. Admission of a State to the United Nations (Charter Article 4). ICJ Reports 1948, p 57.
80. Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations. ICJ Reports, 1949, p 174.
81. Competence of the General Assembly for the Admission of a State to the United Nations. ICJ Reports 1950, p 4.
82. Interpretation of Peace Treaties with Bulgaria, Hungary and Romania. ICJ Reports, 1950, p 65.
83. International Status of South West Africa. ICJ Reports 1950, p 128.
84. International Status of South West Africa. Dissenting Opinion of Mr. Alvarez. ICJ Reports 1950, pp 174-176.
85. Reservation to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. ICJ Reports, 1951, p 15.
86. Reservation to the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide. ICJ Reports, 1951, p 15.
87. Admissibility of Hearings of Petitioners by the Committee on South West Africa. ICJ Reports 1956, p 23.
88. United States v Melekh. US District Court for the Southern District of New York. 190 F. Supp. 67 (SDNY 1960).
89. Certain Expenses of the United Nations (Article 17, paragraph 2 of the Charter). ICJ Reports 1962, p 151.
90. Nissan v Attorney-General. English Court of Appeal. 1 QB 286 (1968).
91. Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970). ICJ Reports 1971, p 16.

92. Applicability of Article VI, Section 22, of the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations. ICJ Reports 1989, p 177.
93. Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict. ICJ Reports 1996 (I), p 66.
94. Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons. ICJ Reports 1996 (II), p 226.
95. Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory. ICJ Reports 2004, p 136.
96. International Legality of the Security Fence and Sections near Alfei Menashe. Israel High Court Ruling Docket H.C.J. 7957/04. September 15, 2005. Kättesaadav arvutivõrgus: http://elyon1.court.gov.il/Files_ENG/04/570/079/A14/04079570.A14.pdf.
97. Accordance with International Law of the Unilateral Declaration of Independence in Respect of Kosovo. ICJ Reports, 2010, p 403.
98. Judgement No. 2867 of the Administrative Tribunal of the International Labour Organization upon a Complaint Filed against the International Fund for Agricultural Development. ICJ Reports 2012, p 10.

Kasutatud dokumendid

99. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 379, 1975.
100. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1002, 1995.
101. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1056, 1996.
102. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1244, 1999.
103. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 1570, 2004.
104. ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsioon 2099, 2013.
105. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/63/3, 2008.
106. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/2072(XX), 1965.
107. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/3292 (XXIX), 1974.
108. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/197(III)[A-I], 1949.
109. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/49/75 [K], 1994.
110. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/51/45 [M], 1996.
111. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/58/46, 2003.

112. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/52/39 [C], 1997.
113. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/51/46 [D], 1996.
114. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/53/77 [W], [Y], 1998.
115. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/54/54 [Q], 1999.
116. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/55/33 [X], 2000.
117. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/3458/30 [A-B], 1975.
118. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/ES-10/15, 2004.
119. ÜRO Peaassamblee resolutsioon A/RES/ES-10/16, 2007.

Kasutatud internetiallikad

120. A Civilian Power Caught between the Lines; Germany and Nuclear Non-Proliferation.
Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bits.de/public/articles/trier98.htm#fn51>.
121. Adamrah, M. ICJ Ruling Could Inspire RI Separatist. – Jakarta Post, 27.07.2010.
Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.thejakartapost.com/news/2010/07/27/icj-ruling-could-inspire-ri-separatists039.html>.
122. Dewes, K. and Green, R. The World Court Project: History and Consequences.
Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.disarmsecure.org/publications/papers/the_world_court_project_history_and_consequences.php.
123. Eesti välisministeeriumi pressiteade. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.vm.ee/?q=node/3153>.
124. Feta, B. and Karabairis, A. Reactions to the ICJ Ruling on Kosovo: The Domestic and Regional Dimension. – Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.ekem.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=1212:reactions-to-the-icj-ruling-on-kosovo-the-domestic-and-regional-dimension-&catid=15:2008-05-12-11-28-15&Itemid=68.
125. General Assembly Adopts Text Requesting International Court of Justice to Issue Advisory Opinion on West Bank Separation Wall. Press Release. 8 Dec 2003.
Kättesaadav arvutivõrgus:

- <http://unispal.un.org/unispal.nsf/eed216406b50bf6485256ce10072f637/76bd7f4193f667f685256df7005aeaad?OpenDocument>.
126. Global Warming Hysteria?; Marocco and Western Sahara; Brzezinski and Iraq. – New York Times, 11.03.2007. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.nytimes.com/2007/03/11/opinion/11iht-edletmon.html?_r=0.
127. Hyseni, V and Lowen, M. Serbia and Kosovo React to ICJ Ruling. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-10733676>.
128. Interview with P. H. Gordon. <http://www.state.gov/p/eur/rls/rm/2010/145104.htm>.
129. Jabarin, S. Five Years After the ICJ Advisory Opinion. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.alhaq.org/10yrs/advocacy/631-five-years-after-the-icj-advisory-opinion-al-haq-calls-for-high-contracting-parties-to-reconvene->.
130. Marcus, J. Kosovo Independent Move Not Illegal, Says UN Court. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-10730573>.
131. PCIJ Overview. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.indiana.edu/~league/pcijoverview.htm>.
132. P.D. The Reactions to ICJ Kosovo Ruling. To recognise or not to recognise. Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2010/07/reactions_icj_kosovo_ruling
133. Reactions on ICJ Opinion. – Kättesaadav arvutivõrgus: http://www.europeanforum.net/news/927/reactions_on_icj_opinion.
134. Spanish Reaction to the ICJ's Opinion on Kosovo. – Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.collectiuemma.cat/editorial/1270/spanish-reactions-to-the-icjs-opinion-on-kosovo>.
135. Status of Signature and Ratification. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.ctbto.org/the-treaty/status-of-signature-and-ratification/>.
136. Wall Illegal, Says ICJ. – Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.david-morrison.org.uk/palestine/wall-illegal.htm>.
137. World Court Condemns Use of Nuclear Weapons. Kättesaadav arvutivõrgus: <http://www.nytimes.com/1996/07/09/world/world-court-condemns-use-of-nuclear-weapons.html?ref=internationalcourtofjustice>.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Susanna Jurs
(sünnikuupäev: 10.07.1990)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

**RAHVUSVAHELISE KOHTU NÕUANDVAD ARVAMUSED – OLEMUS, MÕJU
RAHVUSVAHELISELE ÕIGUSELE JA SUHTUMINE ANTUD ARVAMUSTESSE,**

mille juhendaja on René Värk,

reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni; üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 05.05.2014 (*kuupäev*)